

regionem omnem occupavit, & Slavoniam ex se nominavit: cujus mores, instituta, sermo, sanguis ab indigenis planè diversa, eadem verò cum Russis, Polonis, Bohemis & ceteris Hænetis. Quæ gens etiam nunc sedem illi retinet partim Austriacæ domui, partim Venetis præcipue in orâ maritimâ, maximâ verò parte Turcis paret. Tempus à Dalmatis ab Octaviano Augusto debellatis ad mortem Mauricij imperatoris est annorum DCXXXVI. Inde ad nos anni numerantur MLV.

LIBRI QVINTI

PARS ALTERA.

TEMPORA VETERVM CELTARVM SEV GALLORVM.

CELTARVM veterum nomine olim Germanos quoque fuisse comprehensos multi autores boni existimant. Eorum res per antiquas esse, inter omnes constat. Docent hoc cum alia multa, tum quod Livius tradit libro V, Tarquinio Prisco Romæ regnante Biturigum opes totius Galliæ maximas fuisse: eos regem universo Cælico tum dedisse. Ambivaritum: & hunc propter exundantem gentis sobolem colonos in alias terras emisisse ducibus duob. sororis suæ filiis Belloveso & Sigoveso: quorum priorem trans Alpes in Italiam ait contendisse, & sede ibidem positâ Mediolanum condidisse, alterum in Hercyneos saltus jubente sorte ivisse: postea frequentes migrationes populorum ex Gallia in Italiam esse factas, & bonam Italiæ partem ab iis populis occupatam habitatamque: & deniq; urbem Romam quoque à Gallis Senonibus duce Brenno captam & vastatam. Alii deinde Celtae ad exonerandam domi multitudinem emissi per Illyricum, Macedoniam & Græciam cædibus & direptionibus affixerunt, & demum in Asiam se effuderunt, positisque ibi sedibus inter Paphlagentas Galatiæ nomen regioni dederunt: ipsi Galatæ aut Galli sunt nuncupati. Qui in patriâ priscâ manserunt, in varios populos divisi, per principes, quos reges Romani vocabant, & concilia procerum remp. administrarunt, à libertate non recedentes. Principes enim legibus subjecti erant, ac sine concilii consensu nihil poterant. Horum Gallorum primos in regione Transalpina, qui secundum mare mediterraneum porriguntur, Salyas, Vocontios, Allobrogas eorumq; vicinos pro sociis Massyliensibus Romani bello aggressi sunt circiter annum urbis Romæ DCXXIX quinquennioque oppugnatos imperio suo subjecerunt. Ceteros omnes C. Cæsar anno Romæ conditæ DCXCVI L. Pisone, A. Gabinio consulibus armis adortus novenni

venni bello difficili fractos in provinciæ formam tandem redegit. Mansitque in potestate Romanorum Transalpina Gallia, usque ad influxum barbararum gentium, Gothorum, Francorum, Burgundionum, & aliorum: cujus initium factum tempore filiorum Theodosij Magni imperatoris paulò post annum æræ Christianæ cccc. Ab hoc verò anno fursum eundo ad Galliam à C. Cæsare perdomitam & novennis belli finem, anni numerantur cccclviii; ad Bracchatam autem aut Narbonensem subjugatam dcxxiv, ad initium regni Tarquinii Prisci, sub quo Galli colonos in Italiam miserunt, mxxiv.

TEMPORA FRANCORVM IN
EADEM GALLIA.

Post Romanos latè in Galliâ dominati sunt Franci, gens Germanica: cujus pars Rhenum transgressa Treviros primùm occupavit: deinde plures longius profecti apud Sequanam fl. confederunt, paulatimque aucti numero latius se per intima Galliæ diffuderunt. Primum regem eorum Pharamundum aut Waremudum memorant, Marcömiri filium, secundum Clodionē capillatum, tertium Merovæum, à quo sequentes reges ejusdem stirpis Merovingii dicti sunt, quartum Childericum, quintum Clodovæum, qui primus regum Francicorū Christo nomen dedit, & exemplo ejus multò plurimi è populo. Treviri feruntur occupati anno Christiano cccciv. Pharamundus in Germaniâ regnum coepit anno ccccxx: Clodio ccccxxxi, Merovæus ccccclix, qui anno regni quinto, qui erat æræ Christianæ ccccliii, cum Aetio duce Romano, & aliis sociis in campis Catalaunicis cōtra Attilam Hunnorū regē decertavit, Childericus ccccclix, Clodovæus ccccclxxxv, idemq; Christianismo initiatus ccccxcix. Mansitq; deinceps regium *αἰῶνα* apud hujus & avi Merovæi posteros ad annum usq; Christi dccli, quo Childericus rex xxi istius profapiae ob ignaviam regno exautoratus, & ejus loco Pipinus Caroli Martelli filius ex familiâ aliâ rex creatus fuit, pater Caroli Magni, qui ei successit, à quo nova hæc regum familia Carolina, aut Carolovingia à multis est appellata, celebrior priore ob magnitudinem rerum gestarum, & opes ingentes armis paratas. Atque hæc familia in sceptro mansit ad initium Hugonis Capeti originis Saxonicae, sed in Gallia inter Francos nati & educati, ubi & parens & avus & proavus abavusq; in magnis opibus fuerant, & summos honores gesserat. Is verò rex coronatus est anno æræ nostræ Christianæ dcccclxxxviii, propagator familiæ tertiæ regum Franciæ, quæ deinceps nunquam interruptâ ferie pervenit ad nos, regnumque adhuc tenet. Duravit igitur hoc Francorum regnum à principio Pharamundi regis primi, ad initium Pipini annos ccccxxxi; inde ad Hugonem Capetum cccxxxvii, ab initio Hugonis Capeti ad præsens hoc tempus dcxxviii, in universum à sceptro ad Pharamundum delato ad nos mcxcvi.

TEMPORA WESTGOTTORVM POSTQUAM
INGRESSI SVNT PROVINCIAS
ROMANORVM.

Westgotti rege Athanarico bellum ceperunt gerere contra imp. Valentem anno Christi ccclxviii: ducib. Alavivo & Fritigerno Istrum transeunt permittente Valente anno cccclxxvi, & altero anno post in Thraciâ Valentem occidunt: duce Alarico ex Thracia in Macedoniam & Græciam irrumpunt sub Arcadio imp. anno cccxcv: inde longius progredi-

progrediuntur proximo triennio. Deinde Alarico rege creato in Italiam veniunt anno cccc*i*, sed sapius victi à Stilicone Honorii imp. duce in Epirum recedunt. Verùm à morte Stiliconis redeunt in Italiam auspiciis ejusdem Alarici, & Romam ipsam, caput imperii, bis occuparunt, anno scilicet cccc*ix*, & cccc*cx*, & anno sequente in Calabria Alaricus moritur. Hunc excepit Athaulfus affinis, & Honorij imperatoris sorore Placidia uxore ducta ex foedere concessit in Galliam Narbonensem, & paulò post pace turbata victus cogitur cedere in Hispaniam. Post hunc à Gothis occisum Sigericus, & post Sigericum similiter necatum Waltia factus rex Gallie & Hispanie partem possedit, successoremque Theodoricum habuit, in prælio Catalaunensi contra Attilam absumptum, hærede relicto filio Thorismundo anno Christi ccccl*i*. Cui successor datus Theodoricus *ii*, Sidonio Apollinari laudatus, cum flueret annus ccccl*iv*. A quo reliqui Aquitaniae & proximae Hispaniae reges ad finem Amalarici, qui à Theodeberto Francorum rege everfus periit anno Christi dxxx*iii*. Is finis regni Westgottorum in ea Galliae parte. Sed in Hispania regnum rapuit Theudes vivo adhuc Amalarico, cui adolescenti curator datus erat ab avo materno Theodorico Ostgotto Italiae rege, & transmisit ad successores Westgottos longa serie sequentes ad postremum Rodericum, quem *xxi* à Theude Mauri Mahometani à Iuliano Comite evocati ex Africa vicinâ regno & vitâ exuerunt anno Christi dccc*xiii*, regnumque id sibi vendicarunt, post Alarici in Italiam adventum anno cccc*xiii*, post Athaulfum in Galliam transeuntem, & Narbone sedem regni ponentem ccc*ii*, post Theuden regnum Hispanicum invadentem clxxxviii. Post aliquot deinde annos Westgotti Maurorum tyrannide pressi, animis & viribus recollectis, excusso Maurorum jugo hic illic in libertatem se vendicarunt, & multa regna minora in Hispania constituerunt: quorum praecipua Aragonense, Navarrenum, Legionis, Castellae veteris & novae, Portugalliae, Cataloniae reges suos è Gottico sanguine ortos per multa saecula retinere, diutissime verò Aragonicum & Castellanicum, in quibus ejus stirpis reges cum utroque avo Caroli *v* primùm ceperunt deficere. Nunc regna omnia sub regib. originis Austriacae & Germanicae in unum rursùm conflata sunt.

TEMPORA WANDALORVM IN
AFRICA REGNANTIVM.

Gondigisilus rex Wandalorum relicta patria cum exercitu suorum ad Rhenum accessit, & trajecto fluvio in Galliam penetravit anno Christi cccv*i*, eaque provinciâ graviter afflictâ victus à Francis, unâ cum Suis & Alanis, quos secum ducebat, hinc in Hispaniam ulteriorem se contulit, ibique consedit. Successorem habuit filium Gundericum. Ex quo & concubinâ natus Gensericus, vocante Bonifacio duce Romano, ex Hispania trajecit in Mauritaniam anno Christi ccccxxv*i*: deinde invito Bonifacio Numidiam & Africam invadit, & Hippone urbe longâ obsidione fractâ, in quâ tum docebat Augustinus sanctissimus episcopus, tandemque in potestatem redactâ, mortuo jam Augustino, dein pace initâ & aliquandiu servatâ cum imp. Valentiniano, anno aerae Christianae ccccxxx*ix* Carthaginè metropolim Africae occupavit, ac pro sede regni sui habuit. Post, anno cccclv rogatus ab Eudoxia Augusta Romam quoque venit, & diripuit, Eudoxiam abduxit, filioque uxorem dedit: demum multis aliis turbatis ac gestis anno ccccclxxviii mortuus Honoricum filium successorem reliquit. Eum Gundamundus, Gundamundum Trafamundus, hunc Hildericus, Hildericum Gilimer

Gilimer ultimus excepit. Ille à Bellifario auspiciis Iustiniani imp. victus captusque, & Constantinopolim abductus finem regno Vandalico in Africa imposuit, anno æræ nostræ **DXXXIV**, cum regnatum illic esset post occupatam à Genferico Carthaginem annos quasi **xcv**, post ejusdem Genferici adventum in Mauritaniam **cvii**.

**TEMPORA OSTGOTTORVM
IN ITALIA.**

Ostgotti anno Christi **cccciv**. ducibus tribus fratrib. Valemiro, Vinde-miro, Theodemiro, in Pannoniam venerunt: inde post annos **xxxv** non invito Zenone imp. duce Theodorico Theodemiri filio in Italiã transgressi sunt. Tum Odoacro Herulo debellato Theodoricus rex Italiæ factus, anno Ch. **ccccxciii**, optimus princeps, sed religione Arianus. Cui mortuo successit Amalafuenta filia foemina admirabilis cum nepote Athalarico ex ea nato; & post mortem Athalarici in regnum assumptus Theodahatus Amalafuentæ maritus ipsam interemit. Eo mortuo Vitiges regum iniit, & post Vitigem Ildobaldus, post hunc Araricus, uterque intra biennium consumptus. Tum Totilas maximis rebus gestis clarus, bis Romam caput; vulneratus, in prælio contra Narsetem ex vulnere obiit anno **dlvii**. Demum Teias Totilæ suffectus eodem anno in pugna interemptus, & cum eo regnum Gottorum in Italia deletum, quod duravit ab initio Theodorici, & fine Odoacri Rugii annos tantum **lix**.

**TEMPORA LONGOBARDORVM
IN ITALIA.**

Anno Christi **dlxxx** post casum Tejæ decimo octavo Alboinus Longobardus è Pannonia veniens in Italiam descendit, & regnum illic sibi constituit, cujus sedes Ticinum. Post quem regnavit Clepho; post Clephonem regno præfuere **xxx** duces per annos **xx**. quibus annis finitimo regnum paternum iniit Autharis Clephone natus, primus Christianismo imbutus. Atque eum longa rerum series ejusdem gentis secuta fuit: quorum ultimus Desiderius à Carolo Magno Francorum rege debellatus, anno æræ nostræ **dcclxxiiii** regno huic Longobardico finem dedit, cum stetit ab Alboini in Italiam adventu, & Ticino occupato annos **cciv**. A quo tempore ibidem regnatum à Francis, Italis, Saxonibus aliisque Germanis per aliquot sæcula, & regnum non Longobardiæ sed Italiæ appellatum, quod qui inibant, Medoetiæ & Mediolani solenni ritu coronabantur.

**TEMPORA MAHOMETISTARVM
IN ORIENTE.**

MAhometh *ψευδοπροφήτης* factus est dux Arabum Scenitarum sive Saracenorum anno æræ Christianæ vulgaris **dcxxii**, decennio antequam Ormisdam Iezdegirdem ultimum Persarum regem opprimeret: quo anno **dcxxii**, qui cum **xii** Heraclii imp. concurrat, à die **xvi** mensis Julii principium ducit Hegira Mahometica, id est æra Saracenorum. Mahometi successere in principatu illo per ordinem alii numero **xviii**, quorum non pauci brevi admodum tempore rerum sunt potiti. Postremus Mahometh Abubala imperium hoc finiit anno æræ Christianæ **dcclvii**.

DECLVII, ab initio Mahomethis pseudoprophetae, & Hegiræ Saracenicæ
 CXXXV: quod tempus incidit in regnum Pipini regis Francorum, parentis
 Caroli Magni. De his quoque dictum nobis est, cum de temporibus Per-
 farum ageremus.

TEMPORA CALIPHARVM IN BAGDED VEL
 BABYLONE, ET IN DAMASCO.

IDEI Mahometes pseudopropheta successores etiam Caliphas habuit
 in iis partibus, numero XVII: quorum ultimus Marwan hujus nominis ter-
 tius dignitate & imperio exutus, atque in Ægypto interfectus est ab Abasi-
 dis, quorum princeps erat Abul Abas. Factum id anno æræ Christianæ
 DCCXLIX, ab initio Mahomethis *ψευδοπροφήτης*, & Hegiræ Saracenicæ
 CXXII. Ab eo tempore Abasida *αβασίδα* Caliphatus tenuere usque ad
 annum æræ Christianæ DCCCLXVIII per annos totos CXIX. Tum vero
 Caliphatus divisus in Babylonium, & Ægyptium; fuitque Calipharum
 utrobique longa series. Quorum ultimus in Bagded, id est, Babylonius,
 interemptus est ab Halacho Tartaro, qui Bagded cepit, circiter annum
 Christi MCLVII, imperante in Germania Friderico II.

TEMPORA REGVM LEGIONIS ET
 CASTELLAE IN HISPANIA.

HISPANICA bellis Romanis in eâ regione gestis antiquiora obscura, &
 temporibus parum certa sunt. Romani in Hispaniâ belligerare ce-
 perunt contra Carthaginenses tempore belli Punici II missis illuc cum
 exercitu ducibus duobus Scipionibus Africani patre & patruo, & post hos
 casos ipso eo, qui post Africanus est dictus. Dein varia illic bella ab iis-
 dem gesta contra populos diversos per diversos duces. Demum Augustus
 Cæsar devictis Cantabris totam Hispaniam parere Romanis coegit. Ma-
 ximeque universa illa regio in potestate populi Romani usque ad Honorium
 imperio in occidente & Theodosium II in oriente præsidentes circiter
 annum Christi CCCCIX, cum Vandali, Alani, & Suevi in eam invaserunt,
 & occiduas ejus partes occuparunt rege Gunderico. Hos Gotti secuti post
 multa certamina sedes ibidem posuere, & regnum condidere complexum
 latas regiones citra ultraque Pyrenæos montes. Venere in Hispaniam
 duce Ataulfo Alarici successore, qui primus Romam cepit, & Barchinone
 in potestate redactâ ad annum Christi CCCCXV, paulatim longius sunt pro-
 gressi, donec Genferico Vandalo in Aphricam transgresso, maximâ Hispa-
 niæ partem suam fecere volentibus nolentibus Romanis. Habuerunt reges
 post Ataulfum, Sigericum, Walliam, Theodoricum principem pacis & belli
 artibus insignem ab Apollinari Sidonio celebratum, in pugna contra Atti-
 lam Hunnum interemptum, Thorismundum, Theodoricum II itidem à
 Sidonio laudatum, Euricum, Alaricum, Amalaricum, Theudem, aliosque
 longo ordine ad tempus, quo post Vitizæ & Rhoderici regum Gorticorum
 tyrannidem, ob Rhoderici ejusdem libidines Saraceni in Aphricâ latè do-
 minantes à Juliano Comite invitati transmissis fretis Herculis Hispaniam
 sunt ingressi, & res Gottorum oppressas in extremam angustiam redege-
 runt. Factum anno Christiano DCCXIII Philippico imperante in Thraciâ,
 post Gottorum primum in Hispaniam adventum CXCVIII. Inde Sara-
 ceni rerum potiti in Hispaniâ infesti omnibus Christianis, & Galliæ mul-
 tarum calamitatum autores, à Francis sæpe multis cladibus correpti, & ab
 ipsis

ipsis Gottis in Hispania rursus alas moventibus sensim attriti, tamen ex-terminari tot sæculis penitus ex eadem regione nunquã potuere quãquam imperium omne proavorũ nostrorum memoriã Ferdinando & Isabellã regibus amiserunt ante annos circiter cxxv, anno nimirũ arẽ Christianã mccccxcj exeunte. Primus ex Gottorum reliquiis opponere se Saracenis ausus fuit Pelagius Roderici patruus, ut plerique volunt, fretus asperis & montanis locis Asturiã & Galliciã vel Gallaciã locis, in quã cum manu magnã popularium se receperat, multis munitionibus recuperatis regno Legionis (Legione enim oppido receptã illic sedem posuerat) initium dedit. Post quem Fasilla filius, & post hunc gener ipsius Alfonsus è stirpe Recaredi regis cognomento Catholicus, felicibus pugnis contra Saracenos commissis, Legionis regem se appellavit, regnumque cum tempore crescens ad pòsteros ex se genitos transmisit, quorum clarissimus fuit Alfonsus ii, quem castum vocarunt; Catholici nepos: qui res magnas contra Saracenos prosperè gessit per annos lxx, quibus regnum tenuit, idque multò amplius quã accepit, successoribus suis reliquit, coævus Caroli Magni Franciã regis. Successit ei sine prole defuncto Ramirus ex patruale ipsius Veremundo natus Catholici pronepos, & Ramiro Ordonius filius, & Ordonio patri Alfonsus iii & ipse magnis rebus gestis & Saracenis sæpè victis inclytus, sed domesticã crudelitate in fratres infamis: capit regnare anno Christiano dcccxxxiii; regnavit annos totos xl. Hunc excepere ordine filii tres Garzias, Ordonius, Friola: cujus pòsteri posteritas mascula in possessione regni Legionis mansit ad mortem usque Veremundi iii adnepotis. Quo sine liberis extincto, per sororis Sanctiã matrimonium regni potestas pervenit ad principem alienum ab hac domo regiã. Is fuit Ferdinandus Sancti Navarrã regis (quod regnum Sanctius per conjugem Elviriam unicam opum Navarranarum hæredem accepit) & simul Castellã Comitum filius, qui primus Legionis & Castellã regem sese nuncupavit, & utriusque domus opes possedit. Caput à morte Veremundi anno Christi mxxvii. Sceptum tenuit annos xli. Idem Navarrã quoque regnum, interempto per nefas fratre Garziã illic regnante, prioribus adjecit. Valentiam etiam sibi subiecit. Sed nec in ejus familiã ultra Alfonsum filium istius nominis vi regnum duravit. Quippe Alfonso sine masculã sobole sublato, cum regnasset annos xliii, per filiam Viriacam nuptam Raimundo Burgundiã Comiti devolutum est in Alfonsum vii Viriacã & Raimundi filium, cujus tanta fuit in Hispaniã potentia, ut Hispaniã imperator sit nuncupatus. Hujus verò pòsteri masculi Legionensium & Castellanarum rerum potiti sunt stemmate non mutato ad finem Henrici iv: cui soror Elizabeth, quod filia Ioanna spuria censeretur, successit, avia materna Caroli v Romanorum imper. nupta Ferdinando v Aragonum regi. Floruere in eã domo post ipsum Alfonsum reges præcipuã celebritate Ferdinandus ii filius sceptro potitus annos xxxi, Alfonsus viii, Septimi ex filio nepos, Ferdinandus iii victoriosus, qui Saracenos Hispali, Cordubã, Vandalusiã ejectos in angulum Beticã inclusit, cujus caput Granata, in qua regni sedem Saraceni retinuere ad annum Christi mccccxcii incuntem. Tum celeberrimus Alfonsus x Astronomiã studio clarus, imperator Rom. à principib. electorib. in Germaniã designatus anno mclvi, à filio Sanctio autem revertens ex Germaniã regno exclusus. Alfonsus xi hujus pronepos Saracenis infestus annorum xl rex felix: cujus filius Henricus non legitimo toro natus legitimum fratrem Petrum crudelitate infamem regno exuit, necavitque. Henrici verò filius Ioannes maritus Eleonorã Aragonicã filiorum suorum alteri

Sub hoc
Ferdinando
ii i histo-
riam scrip-
sit Roderi-
cus præsul
Toletanus.

alteri Henrico III natu majori Castellæ, ac Legionis regnum reliquit: alterum minorem Ferdinandum fortuna iudicii Aragoniæ regem fecit. E quibus hic Alfonso sapientem Aragoniæ & Neap. regem, & Ioannem fratris successorem in Hispaniâ, Ioannes Ferdinandum v Caroli v imp. avum matrem, ille Ioannem II, Ioannes II Henricum IV paulò ante memoratum Castellæ reges genuerunt. Duravit Castellæ & Legionis regnum in hac Burgundicâ stirpe à principio Alfonsi VII ad mortem Henrici IV per annos CCLXVIII, ad obitum Elisabetæ ejusdem sororis CCCXCVI, cui Ioanna filia & maritus ejus Philippus Austriacus Burgundiæ dux, & Belgicarum provinciarum princeps potentissimus successore. Ab his Carolus v, imperator Hispanica regna universa, & simul provincias Belgicas cum Comitatu Burgundiæ accepit, filioq; suo unico Philippo II, & hic moriens Philippo III ex se genito, qui nunc regnat, & ob provincias aliquot in Belgio amissas graviter dolet, reliquit. Ab adventu Gottorum in Hispaniam ad nos anni numerantur MCCII: A Pelagii initiis, qui primis Legionis rex fuit, cæpitque biennio post Rodericicum, anni DCCCCIII; ab Alfonsi Catholici principio ad principium Ferdinandi I Castellani, quo toto tempore regnum in unâ eademque domo Gotticâ mansit, anni CCXCII. A Ferdinandi porrò primordio ad primordium Alfonsi VII, cum quo res Castellæ & Legionis devolutæ sunt per matrem ejus nuptam Raimundo Burgundo ad alienigenas è familiâ Burgundicâ, anni exiêre quasi LXXIII, si regni primordium capias mox ab avi materni morte. Ab Alfonsi verò VII initio ad initium Philippi Austriaci regnum fuit penes peregrinos stirpis Burgundicæ per annos CCCXCVII. Denique Austriaci in regni possessione usque ad præsens tempus durarunt annos CXII.

TEMPORA REGVM SUPRARBIAE ET ARAGONIAE IN HISPANIA.

HAud diu post exordium regni Legionensis, regnante adhuc Pelagio rege primo, circiter annum Christi DCCXXIV ortum in diversâ Hispaniæ parte Pyrænæis montibus vicinâ, quâ Vascones olim habitarunt, regnum alterum. Id regnum Suprarbiæ initio vocatum: cujus autor & rex primus Garfias quidam Eximini filius sanguine Gottico è Cantabriâ oriundus obiit anno Christi DCCLVIII regnumque filio Garfias II, cui Innici cognomen ex matre, reliquit: qui cum Pompelonem urbem Vasconia nobilem (ea Pompeiolis quondam fuit) à Mauris cepisset, ex ea Pompelonensis quoque, ut & Suprarbiensis audiit. Sed Pompelonem diu retinere non potuit occupatam rursus à Mauris, & his ereptam à Carolo M. Francorum rege, qui munitionibus omnibus eam exuit. Garfiam II anno Christi DCCCII defunctum excepit Fortunius ex eo natus, tertius Suprarbiæ rex: qui cum annos XIII regnasset, moriens successorem accepit filium Sanctium, quartum Suprarbiæ regem, cui & Pompelon, & totus ferè Navarra tractus summotis inde Mauris paruit, sed demum prælio ab iisdem Mauris superatus occubuit anno aere Christianæ DCCCXXXII. Tum Pompelone denuq; amissâ cum magnâ fortunæ parte interregnum fecutum: quo durante seorsim sibi Navarreni ceperunt consulere, atque ad novum alium regem eligendum festinarunt Innicum Eximini Vasconis filium, cui Arista cognomen fuit. Sed Suprarbienses, quorum metropolis Iacca erat sub montibus Pyrenæis, cunctantius agentes, repressius deliberatâ non nisi certis legibus secundum libertatem regem tandem traduntur

duntur cooptasse eundem Innicum Aristam circiter annum Christi DCCC-LXVIII, annis XXVI post Navarrenos. Suprarbiensibus cohætere Aragonenses vicini, populus non latè tunc habitans, Comitibusque suis parens. Vnde tam diversa parendi conditio existit utroque in regno Navarreno & Suprarbiensi aut Aragonico, quod ex Suprarbiensi natum est, quæ hodiè quoque durat, ac talis est, ut præ Aragonibus magnâ libertate præditis Navarreni servire servitutē videantur. Innico anno DCCCLXX extincto, qui Pampelonis simul & Suprarbiæ rex dictus fuit, successit Garfias filius in utroque regno, cui per uxorem Vrracam Fortunii Aragonum Comitis sexti filiam & hæredem unicam Aragonia quoque accrevit, & vivendi regnandique finis accidit anno æræ nostræ DCCCLXXXV, duobus filiis ex eadem illâ uxore relictis. Quorum natu major Fortunius post rerum potitus per annos XVI cum sponte suâ cucullam sumpisset, successor rem accepit fratrem Sanctium Abarcam ex utero matris, ut ajunt, cæsum: qui primus non Suprarbiæ solum & Pompelonis sed etiam Aragoniæ se regem nuncupasse dicitur: mortuus anno DCCCCXXXIII. Hunc secuti sunt filius Garfias, Sanctius nepos, Garfias cognomento Tremulus Aragoniæ, Suprarbiæ & Pompelonis, id est; Navarra reges, quorum postremus vitam reliquit anno Christi M. Tremuli filio Sanctio majori regnorum patrum hæredi cum nupsisset Eluira soror & hæres unica Garfiæ Castellæ Comitis, Sanctio patre nati, Castellana opes quoque accessere: Ex qua conjugis filios tres Garfiam, Ferdinandum, Gundisalvum, ex alterâ verò, quam concubinâ tantum loco eum habuisse Castellani scriptores perhibent, unum solummodo sustulit Ramirum. Inter hos autem moriturus anno æræ Christianæ MXXXIV opes suas omnes divisit, & primogenito quidem Garfiæ Pompelonis regnum, Ferdinando Castellæ ditiones, Gundisalvo regnum Suprarbiæ, Ramiro Aragoniæ attribuit. Ex Garfiâ sequentes Pompelonis aut Navarra reges, ex Ferdinando Castellani & Legionenses per neptem ex filio Alfonso Vrracam Raimundo Burgundicæ stirpis juveni nuptam, ex Ramiro, ad quem fratris Gundisalvi sine prole extincti regnum pervenit, Aragonenses descenderunt. Atque hunc quidem Ramirum primum fuisse, qui Aragoniæ regis nomen sibi sumpserit, & quidem à morte patris sumpserit, è concubinâ natum iidem Castellani scriptores, parum æqui Aragoniis, affirmant. Ramiro apud Aragonenses Sanctius filius, Sanctio Petrus ejus nominis primus, Petro Alfonso Vrracæ Castellanae maritus, Alfonso Ramirus ex cucullâ ad sceptrum vocatus, tres scilicet fratres mutuo se excipientes, omnes Sanctio nati, successere. E quibus solus Ramirus hæredem genuit filiam Petronellam: quâ elocata Raimundo Comiti Barcinonensi, sceptra relicta, sponte ad cucullam rediit: cum quo finem habuit posteritas mascula Sanctii Abarcæ primi Aragonum regis. Ex Raimundo verò, & Petronellâ prognati ex stirpe Barcinonensi regnum idem jam auctius factum tenuere deinceps ad annum usque Christi MCCCCX, quo obiit sine sobole legitimâ superstite Martinus rex hujus stirpis postremus. Raimundum hunc excepit filius Alfonso Castus, qui ex vitâ decessit anno MXXCVI: hunc Petrus II, Petrum II Iacobus I, Iacobum I, Petrus III, qui Aragoniæ Valentia, Catalonia, & demum Sicilia quoque rex est appellatus, obiit anno æræ Christianæ MCLXXXV senescente; Petrum III Alfonso III, hætenus rectâ lineâ descendentes omnes. Alfonso autem sine liberis mortuo post sextum regni annum successit frater germanus Iacobus II, & huic Alfonso III filius, Alfonso Petrus IV fil. Petro verò Iohannes itidem filius, illi autem Martinus frater, quem antè dixi. Ab hujus morte regnum Aragoniæ devenit.

venit ad Ferdinandum Castellanum Henrici III Castellæ regis fratrem Leonorâ Martini sorore natum; qui successorem habuit Alfonsum V filium cognomento Sapientem, regno Neapolis quoque potitum; & hunc in eodem Aragoniæ sceptro secutus est frater ipsius germanus Iohannes II, & Iohannem filius Ferdinandus V, cui nomen Catholici tributum, cum captâ Granatâ, totoq; Maurorum regno in Hispania deleta, & inquisitione in Maranos malæ fidei Christianos institutâ optimè meritis esse de Christiana religione putaretur. Atq; is postremus Castellani generis in Aragonia rex obiit anno græ nostræ MDCXVII mense Ianuario adulto, cum in hac domo sceptrum Aragoniæ continuò hæssisset annos CIII. Ei successor fuit Carolus Austriacus ex filia nepos, in quem morte aviæ Elizabethæ, & matris Ioannæ cætera quoque Hispaniæ regna devoluta fuere: quique à septemviris principibus Germaniæ non multò post imperator electus audiit Carolus V Cæsar Augustus. A quo porrò ad filium Philippum, ab eo ad nepotem ejusdem nominis, qui nunc rerum potitur, cum reliquis Hispaniarum regnis Aragonicum quoque pervenit. Duravit igitur hoc Aragoniæ regnum, ex quo Sanctius Abarca hunc titulum sumpsit ad præsens usque tempus per annos circiter DCCXVII: ex quo Garfias Eximini Suprarbiæ regnum in Vasconibus iniit, unde Aragonicum derivatum, MDCXIII, ex eo verò tempore, quo Aragoniæ nomen cum titulo Comitatus capit celebrari, regnante Garfîa II apud Suprarbienses, circiter annos DCCCXXX. Ab initio Ramiri illius, quem Castellani ajunt verè primum Aragoniæ regem fuisse, ad eosdem nos annos non plures DLXXXIII, à morte Ramiri II hujus nominis, qui ad cucullam, quam reliquerat, rediit, & principio generi ipsius Raimundi Barcinonensis, tantùmmodo CCCCLXX, ex quo regnum ad Ferdinandum Castellanum à morte Martini regis pervenit annos CCVII: denique ab excessu Ferdinandi Catholici & principio Caroli Austriaci annos C. Hoc regnum totius Hispaniæ haud dubiè nobilissimum ob populi singularem libertatem, quanquam Castellanum & antiquius sit, & multò potentius. Optimus enim legibus in isto regno regia potestas contra exorbitationes & pericula subditorum est circumscripta & ordinum jus secundum libertatem præclare munitum.

TEMPORA REGNI NAVARRI
IN HISPANIA.

Navarræ regnū Aragonico vicinum, quondam Pompelonense à metropoli regionis etiam nuncupatum ab eodem, ut ostendi, principio profectum, ab Innico primo ad Sanctium V ejusdem stirpis ultimum reges numerat XI. Deinde frequenter regnantium domus mutata: & primum per Blancam Sanctii sororem nuptam Theobaldo Comiti Campaniensi regnū translatum ad Campanienses: quorum primus fuit Blanca filius patri *ὀμιώ-
vivos* rex XII: cui cum ex ordine successissent filii duo Theobaldus alter, & Henricus, hic relicta hærede filiâ unicâ Ioannâ uxore Philippi Pulchri Gallici regis, genero regnum reliquit, qui id porrò transmisit ad filium Ludovicum Hutinum ex Ioannâ natum. Cujus filia unica, quæ & ipsa Ioanna fuit dicta, matrimonio juncta Philippo Franco Eburovici, nepoti Philippi Audacis Gallie regis, ad eum dotale regnum Navarræ attulit. Ex quibus conjugibus Carolus est natus Navarræ rex XVIII. Carolo de in successit Carolus II, & huic gener Ioannes Aragonius, Blanca filia ejus maritus, qui post fratrem Alfonsum Sapientem rex Aragoniæ quoque est factus, & filio ex Blanca suscepto Carolo III, cum adolevisset, regnum

regnum maternum restituit. Sed eo ante patrem sine prole defuncto magna de regno contentio extitit, cum & pater id retinere, & Henricus III Castellæ rex, quo cum nupta Caroli soror erat, idem vindicare satagerent, & soror altera Caroli Leonora nupta Gastoni Fossensi Gallo jus ejus ad se quoque traheret. Cujus neptis ex filio Gastone Catharina data in uxorem Joanni Albretano regni hujus jus in domum Albretanam inter Gallicas illustrem intulit. A qua regni titulum filius Henricus Albretanus accepit sororius Francisci I Gallorum regis. Ex quo unica filia genita Ioanna juris paterni hæres Antonio Borbonio in matrimonium tradita, qui rex ex conjuge audiit, filium Henricum Borbonium Vendocimensem juris ejusdem sui hæredem reliquit, post varios vitæ casus ad regnum Gallicæ tandem euectum, cujus filius Ludovicus XIII hujus nominis hodiè regnat. Sed hi post Carolum III Navarrenum Joannis Aragonii filium nomen quidem titulumq; regni fugitivi tenuerunt, rem verò & possessionem ejus Hispaniarum reges habuerunt. Nam licet Blanca Henrici IV Castellani uxor, Caroli III Navarreni soror sine legitimâ sobole decesserit, & cum ea quicquid juris Navarreni penes Castellanos fuerat, expirarit, tamen vis & potentia horum hæctenus plus potuit, quàm illorum jus, & inanis nominis usurpatio. Laciniâ enim hac regionum intra Pyrenæos salutus carere Hispani, & Gallis eam concedere noluerunt, nec sine periculo maximo id facere se posse præ se tulerunt. Tempora ex prioribus liquent.

TEMPORA REGVM PORTUGALLIÆ.

Recentissimum ex majoribus Hispaniæ regnis est Portugallense in orâ occidentali veteris Lusitaniæ, fines ejus tum ad boream, tum ad meridiem modicè excedens, magis longum quàm latum. Initium ejus ab Henrico, quem alii Lotharingum, alii Burgundum fuisse volunt generum Alfonsi VI Castellæ regis, cui cum filiâ nothâ Tarasiâ in dotem dedisset focerum laciniam illam ditionum suarum, & à Mauris aut Saracenis, qui partem ejus adhuc tenebant, vindicandam commendasse ferunt. Sed regium nomen Henrico non tributum. Primus id tulit filius ejus Alfonsus partâ nobili contra Saracenos victoriâ anno Christiano MCCCXIX, à morte patris sui XXVII. (Is enim anno Christi MXXII obierat) superfuitq; huic novo honori suo Alfonsus annos XLI. Ei successit filius Sanctius, Sanctio filius Alfonsus II, huic Sanctius II filius itidem patri, Sanctio II frater germanus Alfonsus III, qui vixit annos LXX, regnavit XXXII, obiit anno Christi MCLXXIX. Huic porro filius & successor fuit Dionysius ex filiâ nothâ Alfonsi X Castellæ regis, astronomiæ studiis inclyti, susceptus: cui in gratiam matris clientelæ onus dicitur ab avo esse remissum, quo hæctenus Portugalliæ reges Castellanis regibus fuerant obnoxii. Hic Conimbricensi Academiæ dedit initium: vitam finiit anno MCCCXXV, anno ætatis LXIII, cum regnasset annos XLVI. Eum in regno secuti sunt Alfonsus IIII, Petrus I, Ferdinandus I, filius scilicet, nepos, & pronepos rectâ serie descendentes. Quorum postremus Ferdinandus è vivis abiens anno regni XVII, Christi MCCCXXXIII, quanquam filiam unicam hæredem haberet Beatricem Castellæ regi Iohanni I. nuptam, tamen in regno successorem sortitus est fratrem legitimo toro natum, sed virum acrem, & regendo regno haud imparem, imprimis in bello fortiter & feliciter ad tuendum regnum contra Castellanos gesto inclytum, defunctum.

defunctum tandem anno Christi MCCCXXXIII, cum sceptrum tenuisset annos XLVIII. Atque hujus posteritas mascula regnum tenuit ad tempora usque nostra, quibus Philippus II Hispaniarum rex nixus jure matris, ejectis maribus non justo matrimonio natis, id occupavit. Ioannes nothus genuit Eduardum avum maternum Maximiliani I imp. Eduardus Alfonso V, hic Iohannem II, Ioanne II sine hærede masculino legitimo defuncto regnum recidit ad patrualem ejus Emanuele regum Portugallensium clarissimum & potentissimum, expeditionibus & victoriis Africanis, Arabicis, Indicis illustre nomen meritum: quem filius excepit Iohannes III frater Isabellæ Carolo V imp. nuptæ, ex quâ Philippus fuit Caroli ejusdem filius, Ioannem III avum Sebastianus ex filio Emanuele Ioanne nepos, quem memoriâ nostrâ anno æræ Christianæ MDLXXVIII bellum in Mauritaniâ absumpsit, cujus morte jus regni ad patruum ejus magnum Henricum Cardinalem devolutum fuit: Quo paulò post rebus humanis exempto regnum invasit Philippus II Hispaniæ rex, excluso Antonio ex fratre Henrici regis Ludovico ex concubina nato quanquam magnis opibus ad recuperandam possessionem à principib. exteris adjuto, atque ita Portugallia reliquæ Hispaniæ, quæ unica portio post alia regna jamdudum conjuncta restabat, adjecta est, tota que Hispania à Pyrenæis ad Oceanum occidentalem in unum velut corpus conflatum uni regi ab eo tempore paruit. A regni initio, quod dixi, ad occupatum idem regnum à Philippo anni fluxere quasi CCCXLI: quo toto temporis spacio sceptrum hoc unâ in domo apud mares mansit.

TEMPORA BRITANNORVM VETERVM,
ET ANGLO-SAXONVM IN
INSVLA BRITANNIA.

RES Britannicæ, antequam Romani insulam ingressi sunt, parum sunt nobis compertæ. Nam de primis regibus suis quæ Scoti memorant majorum traditionib. ἀγράφοις, atque ideo incertis, debere se nec ipsi negaverint. Primus Romanorum Britanniam ingressus est cum exercitu C. Julius Cæsar, anno urbis Romæ DCXCIX, Cn. Pompejo II, M. Crasso II Coss. qui fuit annus LV fluens ante caput æræ nostræ Christianæ vulgaris. Sed reb. non magnis illic gestis, acceptis aliquot obsidib. sub æquinoctii autumnalis tempus in Galliam exercitum revexit. Anno verò proximo, qui erat urbis Romæ DCC, ante initium æræ Christianæ LIIII, L. Domitio, App. Claudio Coss. majori cum classe & majoribus copiis rediit eodem, & populis quibusdam victis oceano vicinis, non obsides solùm ab iis accepit, sed & annum tributum iisdem constituit, rursusque eâ tempestate distincti inter se principibus seu regulis suis parebant, quorum celeberrimus ac potentissimus tum fuisse memoratur Cassivellanus trans Tamesin fl. sedem habens. Idque de regibus postea in usu quoque mansisse, & non minus foeminas quam viros præfuisse scriptores rerum Romanarum nos docent. Post Iulium Cæsarem Claudius imp. præmisso cum legionib. Plautio insulam eandem adiit, australiaque ejus domita bello in provinciæ formam redegit, anno post alteram C. Cæsaris expeditionem Britannicam CXLV, æræ Christianæ anno XCI, se III, L. Vitellio II Coss. A quo tempore alii post alios præfides Romani cum copiis militaribus in insulâ fuerunt, & res gessere, paulatimque plura occuparunt: in quibus Ostorius Scapula sub eodem Claudio, Suetonius Paulinus sub Nerone eminuerunt. Julius verò Agricola sub Vespasiano & filiis

& filiis ejus ulterius ad Septentrionem progressus totam ferè insulam populo Romano subjecit. Manseruntque deinceps Britanni in ditione Romanorum, quamvis seditiones sæpe motæ & arma contra eos capta, ut necessum habuerint Hadrianus primùm, deinde & Septimius Severus imperatores ipsi istuc ire, & tumultuantes compescere, murisque ductis à mari ad mare septentrionales Pictos & Scotos ab incurfu eorum, qui Romanis parebant prohibere. Nec in eo statu res desit esse, donec sub Valentiniano III imperatore gravius ab hostibus pressi Britanni, atque à Romanis, quos tum alia bella majora in continente contra gentes barbaras premebant, deserti Vortigernum suæ gentis regem elegerunt, & cum nec in eo satis præsidii sibi esse comperissent, ex voluntate ejusdem Engistum & Horsam fratres Anglosaxones, præpotentes in ora Germaniæ maritimâ principes, & piraticâ celebres in auxilium vocarunt. Qui stipendiis conducti, re primùm feliciter gestâ contra Britannorum hostes, mox ex regis procerumque consensu, cum majoribus viribus insurgerent rursus iidem illi hostes, majorem exercitum popularium suorum confectum ex Germania in Britanniam exciverunt, & ingenti victoriâ potiti contra Pictos & Scotos, paulò post arma sua in eos, à quibus conducti erant, verterunt. Deinde hi & eorum hæredes ac successores variâ fortunæ vicissitudine in bello contra Vortigerni posteros reges Britannia usi tandem istuc pervenere, ut à morte Arturi ultimi è Vortigerni domo, nullo negotio debellatis iis, qui post Arturum regium nomen sumere ausi fuerant, ex eâ Britannia parte, quam Angliam hodie vocamus, indigenis Britannis ejectis, atque in Walliam, Cornuwalliam, Britanniam Gallicam commigrare coactis eam novis colonis ex Germaniâ refertam, divisamque inter se, ac in plura regna minora distinctam sui tandem juris fecerunt. Quorum è numero Ethelbertus virtute præstans Hengisti abnepos oppressis proximis quibusque gentibus suis è Cantio in Humbrum usque flumen regnum extendit potentissimus novæ gentis ad id usque sæculum. Is à conjuge Francâ Berthâ nomine fœminâ Christianâ persuasus audito Augustino monacho legato Gregorij I Romani pontificis Christianam religionem primus suscepit, cum fuisset annus æræ Christianæ DCIII, qui erat à primo Hengisti & Horsæ in Britanniam adventu CLIV. Ii enim in insulam venerant anno Christi CCCXLIX. Ethelbertus Christianismo initiatus exemplo & studio suo facilè effectum dedit, ut eandem religionem populus quoque, qui hæcenus idololatriæ à majoribus acceptæ inhæserat, amplecteretur. Hujus posterum à Bedâ memorati in Cantiorum potiti sunt ad finem Ethelwulfi regum ab Hengisto descendentium XVIII, qui ab Egberto occidentalium Saxonum rege captus regnum cum libertate amisit. Cantium Egberti regno adjectum, cum regnatum illic esset ab initio Hengisti ad hunc Ethelwulfi casum per annos CCCXLIII. Interea verò & australes, & occidentales, & orientales Saxones, item orientales Angli, & Mercij, & Northumbrij proprios reges suos habuerunt. Ex his Egbertus ille, de quo dixi, apud occidentales Saxones regnans destructo Cantiano regno, sibi quoque subjecto, dein & orientalibus Saxonibus & Northumbriis quoque debellatis, regni sui pomeria cum plurimum ampliasset, id totum Angliæ nomine, & omnes subditos suos Anglos dici voluit. Post quem magni nominis rex fuit Alfredus Egberti ex filio nepos, & eo non minor Eduardus filius, ambo castigatis & repressis Danis, qui Egberti tempore insulam invaserant, & Merciam, Angliam orientalem, & magnam Northumbriæ partem occuparant, inclyti: Et hic quidem à Cantiano litore, quod Gallia obversum est, ad Scotos usque omnia imperio

imperio suo subdita tenuit, Saxonum sine dubio, qui ante eum fuerant, potentissimus defunctus anno Christi DCCCCXXV, cum regnasset annos XXIII. Ejus filii tres, nepotes duo, pronepotes item duo post ipsum regnarunt. Ex pronepotibus Etheldredus ignaviâ & calamitate suâ apud posteros celebris occasionem Suenoni Danorum regi dedit repetendâ insulâ, & dedecoris suorum, qui paulò antè, quotquot in insula deprehensi fuerant, conjuratione Anglorum erant trucidati, eluendi. A quo regno pulsus, quanquam eodem mortuo ab amicis adjutus in regnum rediisset, tamen à Canuto Suenonis filio, cui pater regnum Angliâ tradiderat, ita pressus & divexatus est, ut majestatis potestatisque regiâ vix umbram tueretur. Et licet filius Edmundus patre mortuo magnæ spei juvenis resuscitaturus majorum virtutem, ac amissâ recuperaturus videretur, tamen intra vertentem annum mortem oppetens spem illam suorum irritam reddidit. Ita Canutus Angliâ regnum sine æmulo tenuit per annos XX, princeps egregius non Anglis minus quàm Danis suis carus. Capit cum morte Edmundi anno Christi MXVI, obiit MXXXVI. Cui filius è concubinâ natus Haraldus suffragiis ordinum surrogatus est, præterito fratre legitimè genito Canuto: quem post quartum regni annum moriens successorem accepit. Sed nec hic biennio longius Haraldo supervixit, decedensque Danorum regnum in Angliâ finiit anno Christi MXLII, post initium patris Canuti sine æmulo regnantis XXVI, post victoriam Suenonis avi, & fugam Etheldredi XXVIII, quam scribunt auctores contigisse anno æræ Christianæ MXIV. Canuti II morte regnum rediit ad filios Etheldredi Alfredum & Eduardum, fratres Canuti uterinos. (nam mater Emma Normanna Etheldredo primum, deinde Canuto denupserat, & hos filios maritis pepererat.) Et sic annales Anglici, quos exscripsit Polydorus Vergilius. Saxo autem Sialandicus Danicarum rerum scriptor affirmat Eduardum regni Anglicani socium à Canuto fratre statim post mortem patris esse assumptum, curamque hujus ei commissam, ipso ad regni alterius administrationem in Daniam reverso. Sed in temporis ratione pugna inter auctores nulla. Eduardo mortuo, præterito legitimo hærede puero Edmundi regis nepote, regnum invasit Haraldus Goduini filius ex sorore Canuti natus. Verùm vix anno circumactò à Guilhelmo Normanno Roberti ducis filio è concubinâ genito, qui sibi & cognationis jure (erat enim Robertus dux Guilhelmi parens Eduardi regis avunculus) & voluntate amitini regnum deberi affirmabat, exutus est anno Christi MLXVII, qui erat post Hengisti in Britannia adventum DCXVII, post Cadovalladrum eversum CCCCXLVII ultimus regum sanguinis Anglicani, & posterorum Hengisti. Ex hoc tempore Angli usque ad nos exteris regibus parvè Normannis Gallisque. Guilhelmus, qui armis regnum paraverat, novas regno leges dedit, institutis Normannorum congruas, priscis multo duriores. Omnes enim Angliâ agros Anglis ademptos militibus suis suo beneficio possidendos assignavit directo dominio soli sibi & successoribus suis reservato. Atque hoc jus regum reges sequentes retinère. Guilhelmo, qui diu regnum possedit, successère ordine filii duo, Guilhelmus Rufus, & Henricus, quorum posterior Normanniam Gallicam Angliâ regno conjunxit. Hunc mortuum excepit Stephanus Blesensis ex Galliâ, sorore ipsius natus: & eum Henricus II Andegavensis Henrici I ex filia nepos, à Stephano adoptatus, per uxorem Aquitaniâ potitus, rex felicissimus & potentissimus, penes cujus posteros masculini sexus in octavum usque gradum rectâ lineâ descendentem regni possessio permansit: in quibus reges numerantur XIIII, quorum

quorum ultimus Richardus III regnum parricidio adeptus necatis fratris sui Eduardi IV filii impuberibus, quorum tutor esse debuerat, post triennium ipse vicissim in prælio interemptus parricidii poenas luit anno Christi MCCCCLXXXVI, post primordia Henrici II, à quo familia hæc descendit, CCCXXXII. Huic toti familiae magnitudine rerum gestarum & fortunâ admirabili potentiâque præluxit Eduardus III Ioannis adnepos, qui duos reges Davidem Scotum, & Ioannem Gallum præliis diversis captos eodem tempore in custodiâ habuit, & utrumque soluto λύτρω dimisit. Caletum occupavit: & post hunc Henricus V huiusce Eduardi adnepos Galliam rursus invadens tempore Caroli VI regis, cuius filiam uxorem habebat, ingenti prælio ad Dagincurtum Gallos cecidit, ducesque præcipuos capit. Gallia maximam partem sibi subiecit, & rex ejus coronatus est Trevis in Campania anno Christi MCCCXXX. Quam felicitatem patris filius Henricus VI quanquam & ipse anno ætatis X Lutetia coronâ regni Gallici insignitus sit, pari infelicitate compensavit culpâ potissimum conjugis Margarethæ Andegavensis foeminae insolentis & turbulenta; omnes fortunæ adversæ casus perpeffus, tandem ab agnato Eduardo IV, qui ei successit, in carcere interemptus. Richardo III occiso rex factus fuit Henricus VII avo paterno Wallo nobilis sed obscuræ stirpis, aviâ clarissimâ Henrici VI matre, Caroli VI Gallia regis filia Catharinâ, quæ mortuo marito rege cum Wallo secundas nuptias inierat, ortus, à stirpe regum Angliæ alienus, princeps optimus & fortunâ illâ planè dignus: Ex quo & Elisabethâ filia Eduardi IV, quam uxorem duxerat, genitus fuit Henricus VIII πολύγαμος, & ex Henrico VIII Eduardus VI, & Maria Hispaniæ regi matrimonio juncta, & Elisabeth post sororem regina sapientissima & felicissima, quæ anno Christi MDCIII relicta perenni virtutum suarum memoriâ obiit. Cui eodem anno suffragiis ordinum regnum competitoribus aliis prælatus successit Iacobus ejus nominis VI Scotorum rex proaviâ Margarethâ sorore Henrici VIII oriundus, regum hujus ævi sine dubio longè eruditissimus, qui etiam nunc regnat feliciter, & Scotiam Angliamq; in unum regnum conflatas nomine Britanniæ majoris indigitat.

S C O T O R V M T E M P O R A E T
C O N V E R S I O N E S .

Scoti unde, & quando in Hyberniam, & istinc in Britanniam venerint, varia est inter autores bonos disceptatio, & variæ sententiæ. Nobis in eas inquirere non est animus; nec id est instituti nostri. Hoc solum indicamus, quæ de Scotis, & eorum regibus ab anno CCCXXX ante caput aræ Christianæ, cum Alexander Macedo rerum potiretur in Oriente, usque ad Fergusium II, regem Scotiae quadragesimum, cujus initium conjicitur à Scotis scriptoribus in annum Christi CCCIV, qui ejectos à Britannia Scotos dicitur in eandem reduxisse, non ex annalibus vetustis vetustos autores habentibus, sed ex ἀγράφοις traditionibus à recentioribus deprompta memorantur, ea nos pro certis habere non posse. Scimus enim quam lubrico atque instabili fundamento nitantur. Quin imò ne ista quidem satis certa nobis videntur, quæ à Fergusij II initio, & Scotorum reditu in Britanniam in reb. Scoticis recitantur ad annum Christi DCCCXXIX, quo Picti scribuntur in Britannia à Scotis esse deleti, sexto scilicet anno Kennethi II, regum hujus gentis, ut traditiones habent, LXXIX, sub quo Fanum Andreae sedes episcopi est facta. Inde jam crebescere bonæ literæ

literæ in Scotia, & positâ barbarie hominum mores mitigari magis, & nomen Scoticum fieri illustrius, & series rerum ac temporû notari diligētius, regnumque in eâdem ferè familiâ, in qua diu ante eundem Kennethum hæserat, manere usque ad Alexandri III mortem, qui è vivis abiit anno Christi MCLXXXV, regum Scotiæ secundum gentis annales XCV, post Pictos deletos anno CCCCLVI. Post reditum Scotorum in Britanniam Septentrionalem ex Hibernia anno DCCCLXXXI. In eâ autem familiâ post Pictorum excidium effloruere reges post Kennethum II Constantinus II, Gregorius, Milcolumbus I, Kennethus III, Milcolumbus II, Milcolumbus III, variâ fortunâ usus, sub quo Stuarti celebres facti, item Donaldus Banus, ante omnes verò David I princeps verè insignis & laudabilis, & nepos ejus Milcolumbus IV, & frater hujus Guilhelmus ab Anglis captus: Alexandri deniq; II & III. A morte Alexandri III, & unicæ ejus ex filia neptis, Norwegiæ regis filiæ, desponsatæ filio regis Angliæ, quæ avum ante confectas nuptias est secuta, regnum tandem post diuturnas annorum VI & mensium IX contentiones delatum est ad Ioan-nem Balliolum, cujus mater Davidem Hundintoniæ Comitem regis Guilhelmi fratrem avum maternum præferebat. Verùm is ab Eduardo Anglo captus & regno exutus post aliquot annos, quibus Anglus regnum præmebat, Robertum Brussium, cui idem Hundintonius avus maternus erat, excusso occupatore successorem accepit, ex Angliâ à patre oriundum, ob virtutem eo fastigio dignum. Qui moriens Davidem Brussium filium unicum novennem puerum ex procerum voluntate hæredem reliquit, eiq; Robertum Stuartum ex filia sua nepotem substituit. Obiit verò anno æræ nostræ MCCCXXIX, cum regnasset annos XXIII. David Brussius ejus nominis II minorennis absens apud Galliæ regem ad quem periculatorum causâ à patre erat missus, per proreges aut gubernatores primis annis regnum Scotiæ administravit, æmulumque passus est Eduardum Balliolum Ioannis filium excitatum & adjectum ab Anglo, cui regium quoque nomen in Scotiâ tributum. Sed David in patriam reversus, æmulo oppresso, post annos non multos in prælio ab Eduardo III Anglo captus, & post decennium tandem custodiâ liberatus, atque in integrum restitutus anno defuncto MCCCCLXX, qui erat à morte patris XLI, à fine Alexandri III LXXXV, fato concessit sine liberis. Regnum summo procerum Scotorum consensu delatum ad Robertum Stuartum ex sorore Davidis natum, substitutum quondam filio à Roberto Brussio, & ab ipso quoque filio Davide hæredem nominatum. A quo tempore regnum perpetuo ad nos usque in eâdem Stuartorum familiâ mansit: idque ita, ut pater filium semper successoreretur, Mariam filiam unicam ex coniuge Guisfia genitam hæredem habuit. Ex quâ cum Henrico Stuardo Levinæ seu Lenoxiæ Comitis filio, agnato suo principe infelicissimo nuptâ natus est Iacobus VI, qui hodie totam Britanniam majorem imperio suo regit Angliâ cum Scotiâ conjunctâ, regum omnium hujus sæculi eruditissimus, & publicæ quietis amantissimus. Sunt autem anni ab initio Roberti Stuarti ad tempus præsens CCXLVII, à fine Alexandri III CCCXXXII, à Pictis sub Kennetho II deletis DCCCLXXXVIII, à principio Fergusii II, & Scotis in Britanniam majorem reductis MCCXIII, à primordiis regni Scotici in Britannia cum rege Fergusio I, si fides traditionibus ἀρχαίφους MDCCCXLVII.

Pannoniam post Romanos primi Hunni dicuntur occupasse tempore Honorii imp. anno æræ Christianæ ccccxī. Ad quos post annos complures cum novis & majoribus copiis imperante jam Valentiniano III, multis provinciis aliis evastatis, ejusdem gentis rex Attila accessit, ille humani generis terror, & ex eâ sede vicinos omnes, imprimis Germaniam, Galliam, Italiam afflixit. Eo extincto æræ nostræ anno ccccliiii, post triennium, cum dissiderent inter se ipsius filii, Gepidæ gens Gottica, adjuvati à cæteris Gottis, qui simul Attilæ paruerant, in eos insurgentes ingenti Hunnorum multitudine cæsâ fugatâque regionem eandem sibi vindicaverunt, tenueruntque per annos circiter centum. Quibus exactis Hunnorum & Avarum nova manus adveniens ibidem sedes composuit juxta Longobardos, qui partem etiam regionis ad Danubium infederant. Hi sensim plurium confluxu invalescentes, præsertim post Longobardos in Italiam profectos, gentem condiderunt, quam posterius Hungaros dixerunt. Sed eorum res tenebris involutæ, id est, posteris ignotæ manserunt ad ætatem Caroli Magni: qui bellum ingens contra eos gessit, & Pannoniam superiorem, partemque inferioris ad Rabam usque fluvium iis ademit, Francisque adjecit. Deinde iidem novâ sobole ex Scythia veterè patriâ aucti, imperante in Germania, Gallia, Italia Carolo cognomento Crasso, circiter annum Christi dcccclxxxvi, sumpto jam novo Hungarorum nomine, mox à morte Arnulfi imp. cujus virtutem viventis metuerant, Ludovico III jam rerum potente Germaniam invasere, & maximum ipsius exercitum occidione occidere ad Augustam Vindelicorum in Suevia die IV Eid. Aug. anno æræ Christianæ dcccclvii, direptâque bonâ Germaniæ parte demum ingenti pecuniâ pacati domum rediere: rursumque sub Conrado I imp. & Italiam & Germaniam afflixerunt graviter ac penè protrivere: sed cum iterarent idem tempore Henrici Aucupis, gravi clade ab eo correpti sunt ad Mersburgum Saxoniam, & multo majore à filio ejus Ottone I imp. ad eandem Augustam Vindel. ad quam ante annos XLVIII, & quidem eodem anni die IV Eid. Aug. Germanos ipsi ceciderant. Factum hoc anno æræ Christianæ dcccclv, imperii Ottonis XX. A quo tempore Germania ab iis quietem habuit. Principes eorum interdum duces, interdum reges dicti à scriptoribus sunt, omnes cum maxima populi parte cultui idolorum dediti. Demum imperante in Germania & Italia Henrico Sancto, cui Claudii cognomen, Ottonis III successore, Stephanus Geizæ filius, Toxonis nepos, ut conjugio potiretur Gisela germanæ ejusdem imperatoris, quam ambiebat, cum nec Gisela, nec ejus frater aliter assentiri vellent, spondit se, si voti composi sibi fieri liceret, Christiana sacra recepturum, atque in eo suis exemplo præiturum. Ita voto potitus Christi cultum suscepit, & apud suos porro posteros invenerit: ἀξίωμα quoque regum ei aut tributum aut confirmatum ab affine imperatore: quo deinceps posterius perpetuò sunt usi. Accidere hæc anno æræ Christianæ MXX, post primum Hunnorum in Pannoniam adventum annis dxcix, post eos à Gepidis Gottisque aliis oppressos dliii, post Hunnorum reditum, pulsosque Gepidas dcliii, denique post accessum novæ sobolis cum novo nomine Hungarico sub Carolo Crasso cxxiv. Huic Stephano ejusdem sanguinis & familiæ reges successere longâ serie, rerum potiti in Hungaria non pauciores quam xxiii: in quibus Stephani IV, Belge IV, Andrea III, (quorum medius cognomento Hierosolymitanus ob expeditionem in Palæstinam, pater D. Elisabethæ nuptæ

nuptæ Lantgravio Thuringiæ, mortuus anno Christi MCCXXXVI, rerum potitus per annos xxx,) Geizæ duo: clarissimus verò inter omnes pietatis singularis opinione Ladislaus cognomine Sanctus, Salomonis regis patruelis, Belæ filius: qui cum regnum tenuisset annos circiter XIX, obiit die III Kal. Aug. anno æræ nostræ communis MXXV. Ultimus verò ex genere Hungarico fuit Andreas III, qui quod matre Venetâ Venetiis esset natus, Venetus est appellatus, nepos Hierosolymitani. Obiit sine prole anno æræ nostræ MCCC1, post S. Stephani nuptias cum Gesilâ, & Christi sacra ab eo accepta cum diademate regio, CCXCI. Ab hujus obitu ab exteris regnum affectatum, fortunâ fluctuante inter emulos Carolum Neapol. à Franciæ regibus oriundum, Wenceslaum Bohemum, Ottonem Bavarum ad annum usque æræ Christianæ MCCCX, quo Carolus adhuc adolescens Caroli Martelli regis Neapol. & Mariæ Hungariæ ex Stephano v Hung. rege natæ filius regni possessionem est adeptus. Is regnum ex tribus filiis Ludovico reliquit, regum omnium ante se multis bellis feliciter gestis longè clarissimo & potentissimo. Qui cum regnasset annos totos XL, & maritum filię Mariæ Sigismundum Caroli III imp. filium, domo Lucelbergensem, ex procerum voluntate successorem designasset, ex hac vitâ excessit anno Christi MCCCXXXII. Hunc annos LV scepro positum, defunctum anno Christiano MCCCXXXVII excepit gener Albertus Austriacus princeps potentissimus, ejus nominis imp. II, & Bohemiæ quoque rex, sed brevis ævi. Post quem Vladislaus Poloniæ simul & Hungarię rex à Turcis ad Varnam cæsus cum exercitu anno MCCCXLIII, & post hunc Ladislaus filius Alberti posthumus omnium paternarum ditionum unicus hæres, qui nondum maturâ ætate ante nuptias deceffit anno MCCCCLVII. Tum è carcere ad regnum evehctus est Matthias Huniades Ioanne genitus sapientiâ & fortitudine præstans. Cum cujus viduâ Beatrice regnum idem traductum est ad Vladislaum Polonum Casimiri regis filium, Bohemiâ quoque potientem: atque ab eo ad Ludovicum filium ipsius à Turcis in prælio interemptum adhuc ἀπαίδα. Hic successorem habuit sororium suum Ferdinandum Austriacum, æmulum Ioannis Sepusii Transylvani à Turcis adjuti, per quem Solimanno Turcarum imperatori aditus apertus est ad invadendam & occupandam Hungariam. Ferdinando patri in Bohemiâ & Hungariâ, atque in axiomate Imperii ditionibusq; Austriacis successit Maximilianus, Maximiliano Rodolphus II filiorum maximus, Rodolpho frater Mathias, qui hodie imperat & regnat. Regnatum post mortem Andreae Veneti ab exteris ad tempus hoc præsens, quo hæc scribimus, per annos CCCXXVI, à Caroli Neapol. initio CCCXVII: à S. Stephani nuptiis cum Gisela, & suscepto Christianismo regnatum annos DCVII, à fine regni Gepidarum in Pannoniâ MCLX, à primo adventu Hunnorum in eandem Pannoniam MCCVI.

TEMPORA POLONORVM.

Polonia, quæ à multis sæculis dicta fuit, & idem adhuc nomen retinet, Sarmatiæ Europææ veteris regio est, sed ad occidentem Vistulæ fl. in partem veteris Germaniæ procurrens. Sic dicta à Polonis gente Henerâ aut Slavicâ, qui quondam duce Lecho tempore Mauricii aut Phocæ imp. è Russiæ regionibus in eam habitatum venere. Lechi populi steritatem tradunt ipsi Poloni principatum in gente tenuisse per annos plus minus 61, ad annum scilicet æræ Christianæ DCC. Eâ extinctâ, ajunt XII Waivodas in totidem provincias omni regione divisâ reb. præfuisse

fuisse: & hac δωδεκαρχία abrogatâ ad unum Cracum conditorē Cracoviæ summam rerum totius gentis rediisse, & apud filium ejus Lechum II & filiam Vendam mansisse; rursusque ad δωδεκαρχίαν & à dodecarchiâ ad unius Præmisli cognomento Lesci imperium devenisse: huic successisse ordine duos Lescos II & III, deinde Popielos duos, quorum posteriorem volunt mortem obiisse anno æræ Christianæ DCCCXXIII. Deinceps post breve interregnum Piastrum principem creatum successores habuisse filium, nepotem, pronepotem, abnepotem, & hunc nomine Miezislaum primum suæ gentis principem Christianâ religione fuisse imbutum anno æræ nostræ DCCCCLXV, atq; ita fores Christianismo in toto populo esse apertas. A quo tempore certior jam rerum & temporum in hac gente series capit fluere. Hujus verò Miezislai filius Boleslaus acerrimi ingenii princeps primus Poloniæ rex designatus & coronâ insignitus est ab imperatore Ottonē III Gnesnæ anno Christi MI, cum ante biennium defuncto patri successisset. Mansitque regium ἀξίωμα in ejus familiâ per annos circiter LXXX, in quorum fine Boleslaus II prioris pronepos ob iniquam Stanislai episcopi Cracoviensis cædem excōmunicatus, & regno ejectus est: Et quanquam filius Vladislaus ei successerit in principatu, & post hunc alii ex hoc descendentes, tamen regio titulo abstinuere omnes per annos circiter CCXV, quibus variâ fortunâ jactata fuit Polonia, & Silesia ab ejus corpore avulsa sensim, Bohemiæque adjecta. Primus ex voluntate ordinum suorum diadema resumpsit Præmislaus II Præmisli filius anno Christi MCCCXCV post sexenne interregnum toti Poloniæ calamitosum, eoquē paulò post per insidias interempto rex surrogatus est Vladislaus Locticus: & hic ob vitia folio dejectus, regnante interim Wenceslao Bohemō, post quinquennium restitutus in integrum vivendo & regnando pervenit ad annum Christi MCCCXXXIII, regnumque reliquit filio Casimiro Magno, qui felicissimam Rursiæ partem armis subactam Poloniæ conjūxit, & regno potitus annos XXXVII obiit anno Christi MCCCCLXX, ultimus regum ex gente suâ, & posteritate Piastrum oriundus. Sic iterum in Polonia regnatum à posteris Piastrum ab initio Præmisli ad finem hujus Casimiri, se exceptis quinquenniis Wenceslai Bohemi, per annos CLXXV, rerum administratio in Piastrum domo continuata circiter annos haud pauciores quàm DXXI. Post hunc non alii quàm peregrini in Polonia regnarunt; quorum primus Ludovicus Gallici generis ex domo Andegavensi Neapolis & Vngariæ rex, Casimiri sororius, postpositis duabus Casimiri filiabus, & principibus agnatis ad sceptrum à proceribus vocatus. Qui cum annos XII regnando compleisset successorem accepit Jagellonem magnum Lituaniæ ducem nuptiis filia alterius (duas enim opum suarum heredes Ludovicus reliquit) potitus, & nuptiarum regniq; causâ, desertis sacris gentilibus, baptismo ritu Christiano cum totâ domo & populo Lituano ablutum; cui novum nomen Vladislai in lavacro datum. Factum anno Christi MCCCCLXXXVI. Per hunc tota Lituania, & partes quædam Rursiæ Lituaniis parentes, Poloniæ addita, regnumque latè auctum. Penes cujus domum regni possessio mansit ad mortem pronepotis Sigismundi Augusti, quæ incidit in annum Christi MDLXXII. Vladislao Jagelleni successit Vladislaus filius natus maximus Vngariæ simul & Poloniæ rex anno æræ nostræ MCCCXLVIII ad Varnam cæsus à Turcis; huic porro frater Casimirus, sub quo Borussia Poloniis accessit: Casimiro tres filii primum Ioannes Albertus, deinde Alexander, & demum Sigismundus. Sigismundum denique excepit Sigismundus Augustus. Sic in scepro apud Polonos mansit domus hæc Lituonica per annos CLXXXVI. Morte Sigismundi Augusti

Augusti *αυγους* regnum suffragio procerum pervenit ad Stephanum Serpium Transylvaniae principem, & ab eo post decennium sine liberis mortuo ad Henricum Andium ducem Gallorum regis fratrem: quo à morte fratris è Poloniâ in Galliam furtim se recipiente ad ineundem Galliae regnum, Poloni in locum ejus suffecere Sigismundum Suecum juvenem Sigismundi Augusti sorore, & Ioanne III Sueciae rege natum, qui jam regnat, meliore sine dubio fortunâ & in Poloniâ & in patriâ suâ usurus, nisi Lojolithis regendum se permetteret.

Numerantur anni, ex quo gens hæc duce Lecho in Poloniam primùm commigrasse traditur secundum incertas & fluctuantes patrias traditiones, ad tempus hoc præfens, quo hæc scribo, quasi MXX: à quo Piastus ad imperium pervenit DCCXCIII: ab initio Christianismi in gente publicè recepti DCLII: à regno ad peregrinos reges devoluto CCXLVII.

TEMPORA BOHEMORVM.

Alia gens Heneta seu Slavica *ομόλατος & ομόφυλος* cum Polonis eodem tempore duce Zecho ex Sarmatiâ migravit in Germaniam, & regionem à Boiis Celtis, deinde à Marcomannorum parte quondam habitatam fortè tum cultoribus raram occuparunt, quæ hodiè adhuc à vetustissimis cultoribus Bohemia nuncupatur, & populus ipse habitans Bohemi. Hi etiam à duce Zecho nomen quondam mutuati principes suæ gentis, quorum imperio regebantur, per multa sæcula habuere sine insigni regionum nomine contentos. Horum primus ipse Zechus, II Crocus, III Primislaus, IV Nimislaus: deinde alii sequentes ad Borivoium, qui X in ordine recensetur, primus verò Christo nomen dedit, baptisatus à Methodio Moravorum episcopo anno aræ Christianæ DCCCXCV. Cujus nepotem ex filio Vratislao Wenceslaum principem pientissimum cum Ottone I imperatore florentem frater ipsius Boleslaus vir improbus occidit. Hujus Boleslai fratricidæ pronepos Prædislaus Moraviam, Polonis hæctenus parentem, Bohemiæ suæ conjunxit. Prædislai autem filius alter VRATISLAUS ducum XX (nam Spitigneus frater natus major ante eum rerum erat potitus) rex Bohemiæ creatus est ab Henrico IV imp. anno Christi MLXXXVI Moguntia in comitiis. Sed nec frater ejus, qui successit, nec filii deinde *αζιωμα* regium usurparunt. Nepos verò Vladislaus tributum sibi à Friderico I imp. resumpsit. Post eum Primislaus III rex dictus à Philippo imperat. Friderici filio, & deinceps Primislaus prioris filius IV, & hujus frater Ottocarus V Austria occupator hostis Rodolphi I imp. Post quem Wenceslai duo, filius & nepos, prior cognomento Sanctus, alter ultimus regum ac principum hujus stirpis & sanguinis Bohemici, VI suorum Olomutii in Moraviâ interemptus anno Christi MCCCVII. A cuius cæde cum regni fortuna incerta fluctuasset aliquandiu, tandem obvenit Iohanni Lucelb. filio Henrici VII imperatoris per nuptias cum Elisabethâ cæsi sorore contractas: cujus virtute regnum ampliatum Silesiâ totâ ei adjectâ. Successit ei in Gallia in strage exercitus perempto filius Carolus IV imp. Caroloq, filius Wenceslaus, & huic frater Sigismundus, uterque imperio potitus: quorum posterior Vngariæ quoque rex ex vita decessit anno Christi MCCCXXXVII, cum Bohemiæ regnum durasset in domo Lucelburgica per annos plus minus CXXX. A Sigismundo devenit ad generum ejus unâ cum Vngariâ & diademate imperii Albertum Austriacum: ab eo ad filium minorem Ladislaum. Ladislao ante nuptias inortuo Georgius Boiebradius Bohemus surrogatus regnum tenuit annos ferè

ferè XIV. Post hunc Vladislaus Casimiro Poloniae regi genitus: dein filius ejus Ludovicus Vngariae simul & Bohemiae rex à Turcis casus anno MDXXVI. Quo tempore regnum utrumque arripuit Ferdinandus archidux Austriae Ludovici sororius, moriensque reliquit Maximiliano filio imp. ejus nominis II, & is Rudolpho primogenito suo itidem imp. ejus nominis II, à quo abstulit adhuc vivo frater Mathias, qui nunc & regno & imperio quoque potitur. Stetit regnum Bohemiae à primi regis Vratislai coronatione ad finem Wenceslai à suis Olomutii occisi, postremi prosapiae veteris Bohemici, annos circiter cccxx. Inde ad nos Bohemia per peregrinos sanguinis Germanici aut Lituani gubernata, excepto tempore, quo Boiebradius praefuit, per annos quasi cccx.

TEMPORA DANORVM.

DAnorum res, ut caeterorum terras septentrionales colentium, Suecorum, Norwegiorum, Finnorum, quos omnes prior aetas florente Francorum imperio Normannos appellavit, per vetustate fuere, si Saxoni Grammatico scriptori Danico, qui ante annos plus minus cccc antiquitates gentis in literas misit. Is igitur à Dano quondam Humbli filio res Danicas auspicatur, quem aliquot saeculis capite aere Christianae anteriorem fuisse memorat. Sed prima quaeque ab ipso exposita vix tantam merentur fidem, quantam Homeri Ilias. Sub Frothone verò II ejus nominis rege Danico, cujus res prolixè toto libro V describit, Fridlevi filio, Christum ait in terris natum: de quo Frothone meritò dubites, an unquam vixerit. Post quem longam rursus regum seriem texuit non absimilem fortè ei, quam in tabulis suis Manetho Aegyptius representavit non solum diluvio universali sub Nohà, sed mundo quoque condito antiquiorem. Nec ante fabulas vendere desit, quam sub finem libri VIII ad Gotricum pervenit Gormonis filium, Carolo Magno imperatori coævum, quem Gotricum Godefridum Francici annales nominant. Is Carolo Magno bellum inferens evastatà primùm Saxoniam, deinde Frisià oppressà & tributo subjectà, demum anno Christi DCCCX, dum rursus ad bellum Germanicum se accingit, non procul Albi fl. à satellite suo peremptus est. Eum excepit filius Olaus: Et hunc Hemmingus Ludovico Pio imp. Caroli M. filio amicitiam conjunctus. Post hunc Syvardus Ring patre Norwegio & matre Danà Gotrici filiam natus, & æmulus ejus Ringo Syvardi ejusdem consobrinus, qui mutuo conflictu collisi simul feruntur periisse in Norwegia. Deinde Regnerus Syvardi filius, cujus acta & amores & vitae exitum, velut Herculis alicujus aut Achillis Danici, poetae instar prolixè decantat idem autor libro IX, & contra hunc excitatus à Scanis & Iutis æmulus Herwaldus, domi armis minor subsidia quærens ad eundem Ludovicum Pium imp. Caroli M. filium in Germaniam venit, ab eoque persuasus, ut obtineret facilius, quod quærebat, Moguntiae cum conjugè & magna Danorum multitudine per sacrum lavacrum Christianismo primus omnium Danicorum regum initiari se sivit anno aere Christianae DCCCXXVI. Verùm cum fortunà non adspirante recuperare regnum non posset, rediit ad vomitum, & in exilio apud Rustros Frisios consenuit. Regnero in carcere Hybernico tetra morte perempto, regnum ejus in Dania filius obtinuit Syvardus, & Syvardum secutus est Ericus ex ipso natus, ab Anscario praefule Bremensi baptismò ablatus: cui conjux neptis Haraldi regis ex filio Guthormo Canutum peperit, in regum numero in primis celebrem, Christianum quidem, sed ante acceptum baptismum, quem expetierat, mortuum. Canuto genitus

genitus Frotho rex fortis ac fælix, Frothone Gormo cognomine Anglicus, Gormone Haraldus, Haraldo Gormo III junior, omnes reges Danię; Gormoni huic III uxor fuit Thira Ethelredi regis Anglię filia Christiana, cum ipse idololatra esset, & Christianorum persecutor vehemens. Hic filium successorem reliquit Haraldum ejus nominis VI: qui ab Ottone I imp. armis superatus, ejusdem studio cum filio Suenone baptismo admotus est circiter annum Christi DCCCXLVIII, cumque regnasset annos I, demum anno æræ Christianæ DCCCCLXXX fatis cessit. Sueno post baptismum Suenotto ex susceptore Ottone imp. dictus, à patre vivente reberendis admotus abjectâ religione Christianâ patri seni regnum & vitam ademit. Verum bello Slavico ad Iulinum captus, & paulò post regno restitutus Angliam invasit regnante tum illic Ethelredo principe inerte, eamq; gravissimè afflictam sibi parere coëgit. Ante mortem autem ad Christum rediit, obiitq; regni anno XXIV, Christi MIV. Successorem accepit filium Canutum II regem inclytum, non Daniâ solum, sed Angliâ quoq; & Norwegiâ, & Wandaliâ victricib. armis potitum, defunctum tandem in Gallia fluente anno Christiano MXXXVI. Post quem Canutus III ex ipso genitus Daniam & Angliam retinuit, quoad vixit: Norwegiam ex pacto reliquit Magno, Olai quondam regis filio: qui ex eodem pacto ipsi mortuo anno Christi MXLV successit in Dania, Anglis, abjecto jugo Danico fortitudine Haraldî Godovino nati ad Eduardum regię stirpis principem regnum suum deferentibus. Sic Danię sceptrum ad alienigenâ Norwegium pervenit post Gotrici mortē, qui Carolo M. bellum intulit, anno CCXXXV. Magno autem brevi sine prole defuncto idem in Suenonem translatus est, Canuti magni filiâ, Vlfone ignobili Sueco sed belli artibus eximio editum, exemplum fallacis & variantis fortunę, quem istius ævi homines intra breve tempus felicem, miserum, regem viderunt. Hic prole masculâ dives (IX enim filii ejus à Saxone memorantur virilem ætatem adepti) cum decessisset anno Christiano MLXXIV, Haraldum natu maximum non ultra biennium sibi superstitem, deinde Canutum IV cognomento Sanctum, victimæ instar ad aram in tēplo Othoniano ab inimicis occisum post decenne regnum: post hunc Olaum III totidem annos scepro potitum, post Olaum Ericum IV expiandis stupris suis Romam & Hierosolymam profectū, & in Cypro mortuū, demum ex cessione spontaneâ Vbbonis fratris Germani, in quem procerū & populi suffragia collimabant, Nicolaum, omnes ex se natos filios successores habuit. Quorum postremo filius quidē fuit Magnus Suecię regno potitus vivo adhuc parente, sed commisso fæditimo parricidio in innocentem patrualem suum Canutum Erico rege natum Slesuvici ducem, Sclavorum Obotritarum regem beneficio Lotharii Saxonis imp. renunciatum, principem longè optimum & regiâ fortunâ dignum commeruit, ut & Dani eum proscriberent, & Sueci rejicerent, aliumque hominem abjectæ conditionis ipsi surrogarent, & pater ob filiū facinus in gravissimum ordinum suorum odium incideret. Quæ occasio fuit Erico interempti Canuti fratri consanguineo ultionem fraternæ necis profitenti, quanquam ex adulterio genito arma corripienti contra patruum, & eum regno & vitâ spoliandi. Occisus Nicolaus est Slesuvici ab oppidanis ob Canuti cēdem ei infestis cum annis Christianus ageretur MCCCXXV. Ericus regnum rapuit excluso fratre Haraldo natu majore, expellatu quoque, non autem ex adulterio editus, & post quadriennium indignâ cæde in ipso tribunali peremptus successorem nactus est Ericum VI sorore suâ natum: & hic scepro posito, sumptâque cucullâ locum dedit Suenoni III Erici prioris filio tunc ex ephebis egresso, quem regio

diademate ornavit Fridericus I imperator Mersburgi in comitiis. Verum Sueno inter æmulos agnatos vix regnum tenere potuit. Quorum maximus Waldemarus Canuti Slesuvicensis per scelus patruelis occisi filius, jam tum Iutiae dux audiens, ipsum in prælio cecidit, anno Christi MCLVII, regnumque libentissimis ordinibus ob gratam memoriam patris in se vertit, amicissimus, quamdiu vixit, Friderico I imp. & ab eodem amatus, hostis verò perpetuus Wandalorum ad mare Balticum habitantium: mortuus anno Christi MCLXXXII, hærede regni relicto filio Canuto VI. Sub hoc Canuto vixit & scripsit præcipuus gentis Danicæ historicus Saxo Grammaticus Sialandus, & ejusdem res prolixo stilo est executus. Eum in sceptro secutus est frater Waldemarus, qui ante regnum initum, cum Slesuvici Dux esset, anno Christi MCC, Lubecam & Hamburgum in potestate redegit. Rex verò factus Revaliam Livoniae condidit: reliquo tempore infeliciores contra hostes anno tandem MCCXLI ex hac vitâ abiit. Post hunc tres filii ordine alius post alium sceptro Danico potiti, Ericus VII, Abel casus à Frisiis, Christophorus à Comitibus Holsatiae in prælio captus & Hamburgi custoditus. Ex qua custodia tandem solutâ ingenti pecuniæ summâ liberatus paulò post moriens filium Ericum VIII in regno successorem reliquit, qui à suis interemptus Ericum IX filium regni hæredem accepit. Qui cum regnasset annos XXXV, nec legitimam sobolem masculam reliquisset, frater ejus Christophorus II ad sceptrum pervenit anno Christi MCCCXXI: ejusque post annos XII demortui locum tenuit filius Waldemarus IV, regno potitus totos annos XLIV; bellis contra civitates Wandalicas infelix; sobole verò masculâ moriens cum destitueretur, (obiit anno MCCCCLXXV) ex filiabus duabus natus major Margaretha Haquino Norwegiae regi ex regia Suecorum profapia denupta regni culmen ascendit: quam ob potentiam & rerum feliciter gestarum magnitudinem Semiramidem Danicam præceptor meus David Chytraeus solet nominare. Nam à patris maritiquè morte sapienter & fortiter rebus præfuit, extincto filio Olao, quem ex Haquino susceperat, Norwegiae etiam regina nuncupata fuit, & Alberto Megalburgico Suecorum rege armis superato & capto, id quoque regnum amplissimum Daniae suae conjunxit. Sed hærede suo carens, extinctis agnatis, Slesuvici ducibus ex voluntate procerum regni, & consensu sororis unice, quæ adhuc supererat nupta duci Megalburgico, hæredem & successorem sibi adoptavit Ericum Pomeranum, sororis ex filia nepotem. Ipsa mundum hunc reliquit anno MCCCCXII, & stirpem Suenonis II parente Sueco oriundi, quæ Daniae sceptrum tenuit annos quasi CCLXXVI, terminavit. Ericus bellorum & molestiarum regni pertæsus, & Suecorum defectione turbatus post annos XXVI sponte suâ regnum deposuit reversus in patriam, in qua consenuit. Tum vocatus ad regnum à Danis & Norwegiis Christophorus Palatinus, Erici sorore natus idemque non multò post à Suecis quoque receptus: Atque eo post decennium defuncto sine libere, suadente imprimis Adolfo Slesuvici duce, cum ipse invitatus regnare nollet ob ætatem gravem, regnum à Danis Norwegiisque delatum est ad Christianum Comitem Oldenburgensem sorore Adolphi genitum virum acrem anno æræ Christianæ MCCCCL, assensuque etiam post septennium in ipsius & sibi seorsim constituto regni gubernatore consulere satagentes. A Christiano trium regnorum sceptrum ad Ioannem filium, à Ioanne ad Christianum II ex ipso natum pervenit. Ob cujus sevitiam commoti primum Sueci, qui antea parenti quoque ejus turbas dederant, deinde Dani quoque & Norwegii pessimâ conscientiam agitarum fugientemque destituerunt. In
cujus

eius locum apud Danos & Norwegios venit Fridericus ejus patruus Hol-
 fatiæ dux, & post hunc Christianus III hujus filius rex pientissimus &
 optimus post XXIII regni annos anno Christi M.DLIX ipsis Calendis
 Ianuarii vitâ defunctus successorem filium reliquit Fridericum II, Dit-
 marsiæ debellatorem, ex quo natus est Christianus III, qui nunc Da-
 niæ & Norwegiæ sceptrum tenet. Post Margarethæ mortem, cum qua
 utrumque regnum ad principes Germanos translatum fuit, ad hoc præ-
 tens tempus, anni fluxere CCV: ab initio Christiani I ex familia Comi-
 tum Oldenburgicorum CLXVII. In universum post interitum Gotrici
 Frisiorum oppressoris, hostis Caroli Magni, qui minitatus fuit fanum
 Aquisgranense magno impendio à Carolo magnificè structum in stabu-
 lum equorum suorum se esse conversurum, Daniæ regnum ad nos usque
 stetit per annos circiter DCCCVII.

TEMPORA SVEGORVM, quos
 SVECOS vulgo dicimus.

Sveciæ quoque regnum, quo hodie duplex Gottia, Finlandia, Finnia,
 Lappia, aliæque septentrionis regiones latæ continentur, per antiquum
 est, si Saxoni Grammatico Sialandico multarum de vetustis reb. fabularum
 auctori credimus, cum Daniæ sæpe conjunctum, unice cum eâ regi parens,
 sæpius separatim sibi consulens, & regem rectorémve suæ gentis habens.
 Reges multi à Saxone Sialandico memorantur ante tempora Gotrici Da-
 ni Caroli Magno imperatori coævi: nec pauci eo posteriores: sed illorum
 tempora ab eodè non contexuntur. Ex iis Magnus, genere Danus, Nicolai
 Daniæ regis filius, ob nefariam cædem patruelis sui Canuti ducis Slesuvici
 cum invisum se omnibus bonis fecisset, à Suecis desertus & regno exclusus
 fuit, tempore Lotharii Saxonis imp. cujus se clientem erat professus. Re-
 gnum verò Sueci tradiderunt Suerconi cuidam Sueco non claris natalib.
 ortu: & is successorem habuit Carolum, non justis nuptiis natum. Post
 quem regnavit Ericus X cognomento Sanctus, à quo ferunt magnificum
 templum Vpsaliense toto regno celeberrimum inaugurationi regum so-
 lenne esse extructum, Finlandiam, quæ Russis parere solebat, Sueciæ adjun-
 ctam imperante in Germania Conrado III Suevo. Rex imprimis inclytus
 apud Suecos: quanquam à Saxone Grammatico, quod mirari liceat, cujus
 ætatem videtur attigisse, nulla ipsius fiat mentio: Successisse huic Sueci tra-
 dunt Canutum filium, quem Saxo nominat, & Canuto Ericum XI Walde-
 mari II Daniæ regis generum ex Canuto natum, & huic rursum filium Ericum
 XII, quem Balbum vocarunt. Quo sine prole mortuo circiter annum Christi
 MCCXXII, ad Waldemarum ex sorore ejus & Byrgero Ostgotthiæ duce natum
 ajunt sceptrum esse devolutum, Stocholmiæ conditorem: ejus peregrè pro-
 fecti religionis ergò locum invalisse fratrem Magnū, patrem Byrgeri, qui ei-
 dem successit, hominis nefarii: qui ob nequitiam à fratrib. duob. Erico &
 Waldemaro in custodiam datus, & ab iisdem, sancitâ præteritorum *ἀποψησία*,
 in integrum restitutus, deinde eosdem ipsos ad epulas invitatos per carni-
 ficem gladio dicitur jussisse feriri: atque hoc ob facinus atrox ferunt or-
 dines regni justâ irâ incensos, ipso per fugam elapso, filium ipsius Magnum
 jam sceptro initiatum à patre, præhensum & judicio damnatum publicè
 carnificis quoque manu capite multasse, regnumque Magno patrueli il-
 lius, Erici filio adhuc puero dedisse. Byrgerus autem dum sceptrum te-
 nuit ut annales produnt, & Viburgum Finlandiæ contra Russos constru-
 xit, & Careliam ad mare glaciale jacentem Sueciæ adjecit. Magnus
 rerum

rerum potitus in Sueciâ, & Norwegiam quoq; adeptus cum vitiorū mancipium se fecisset, invisus Suecis factus, & ab iis desertus, atq; ab Alberto principe Megalburgico sororis suæ filio, quem regni ordines vocarant, Sueciâ pulsus anno Christiano MCCCLXIII, Norwegiam, in quam se recepit, Haquino ex se nato reliquit: cui Haquino nupta fuit Margaretha, Danica illa Semiramis Waldemari III Danorum regis filia. Ea in potestatem suam redacto Alberto Megalburgico in Sueciâ regnante anno MCCCLXXXVIII cum filio Erico successore destinato regnū Sueciæ duob. reliquis regnis adjecit. Verū Margarethâ anno MCCCLXXII mortuâ Suecia ab herede & successore ejus Erico Pomerano ob non servata pacta post aliquot annos defecit, & seorsim sibi cōsuluit, & demum Carolum Canuti Westgotum Finlandiæ tum temporis præfectum totius regni gubernatorem constituit: ac nihilominus, manente Caroli honore & munere, Christophorum Palatinum à Danis & Norwegiis jam dudum ad regnum vocatum, omnia prolixè pollicitum regem admisit anno MDCCCXLII. Christophoro verò defuncto, & Christiano Oldenburgio à Danis & Norwegiis ei surrogato, Sueci Carolum eundē regem designarunt; sed exortis in regno dissidiis, & factionibus, fugato ab adversariis Carolo, Christianū Danis & Norwegiis imperantē regem sibi cooptarūt anno Christi MCCCLVII. Hoc autē contra pacta conventa peregrinos præfectos ipsis imponente, ideoq; post septennium abjecto, Carolo revocato sceptrum reddiderūt. Quo post sexennium è vivis sublato, Stenoni Sturio ex sorore uterinâ Caroli nato, ad Ericum Sanctum regem unâ cum Carolo maternum genus referenti, regni gubernationem sine nomine regio commendarunt, heroi à Suecis summè laudato. Verū gubernationem ejus turbarunt factiones intestinæ ab æmulis motæ, & Ioannes Daniæ ac Norwegiæ rex à factiosis ad capeffendum etiam hoc regnum vocatus; qui cedente Stenone in throno regio collocatus est Stocholmiæ anno MCCCXCVII vergente: Sed cum pactis quibusdam ad regni libertatem pertinentibus usus pravo Danorum consilio non steterit, ex voluntate procerum Steno summum regimen cum senatorib. regni in se recepit circiter annum M.D. retinuitque quo ad vixit. Ei verò sub finem anni M.DIII mortuo successus est anno proximo Suanto Sturius, & Suantonni post octennium extincto filius ejus Steno junior. Cujus gubernationem & vitam abruptit fæda tempestas à Christierno Daniæ & Norwegiæ rege Iohannis filio tyranno immanissimo, cum annus surgeret MDXX. Qui cum regno initiatus eodē anno in ipsis regni auspiciis inauditâ & detestabili perfidiâ ac tyrânide plusquâ immani regni proceres magno numero cum magnâ nobilitatis parte, & haud parvâ plebeorum hominum multitudine manib. carnificum crudeliter sustulisset è medio, post biennium ac quadrimestre regno hoc rursus excidit: & in tyranni hujus locum surrogatus Gustavus Erici perantiquo & illustri genere equestri ex Trolliorum familia natus, cui avia soror Stenonis Sturii senioris gubernatoris regni, ab avia mater Caroli regis fuerat. Is difficili bello profligatâ Christierni Danorumque tyrannide solemnibus in comitiis rogatus ab omnibus ordinibus regnum iniit mense Junio anni MDXXIII, sibiq; & posteris suis pacto solenni firmavit, princeps verè insignis, sapientiâ & virtute regiâ magnus, pater patriæ, regniq; novus instaurator & conditor. Regnavit annos XXXVIII. Successit ei Ericus filius, ejus nominis XIII, anno Christiano MDLX. Et huic ob crudelitatem atq; amentiam amoto & in custodiam dato, surrogatus post octennium frater consanguineus Ioannes III: qui moriens anno MDLXXXVII hæredem & successorem reliquit Sigismundum Poloniae Sueciæque regem, etiam nunc in Polonia regnantem, Iesuitarum arbitrio

arbitrio obnoxium. Sed ob neglectas regni leges & pacta jurata Sueciæ regnum ei ademptum anno MDXCIX, & Carolo patruo traditum. A quo ad filium ejus Gustavum Alonsum maximæ expectationis juvenem, principem eruditum, pium, justitiæ amantem, qui hoc anno vergente coronatus est, sceptrum pervenit. DEVS rex regum & dominus dominantium longam vitam & res prosperas ei largiatur. Stetit regnum à fine S. Erici annos circiter CCCCLXVIII, à morte Erici XII, ejus stirpis ultimi, & initio Waldemari Ostgotti, Stecholmiæ conditoris, CCCXCV, ab Alberti Magalburgici primi regis alienigenæ principio CCLIV. Regnū bonis formatum legib. ad proxima cōfinia aristocratia accedens, propius etiam quā regnū Danicū, quanquam & hoc plusculum, quā multa regna alia libertatis retinent.

De NORWEGIIS Lacinia.

DE Norwegiæ regno dicere non libet. Antiqua enim in eo sunt obscura, propter literarum nullum aut rarum usum, posteritati non mandata, aut sine ordine & continuā ferie temporum mandata, hiulca, & magnis spatiis hic illic interrupta. Hoc modò constat, cum reliquis duobus Borcalib. regnis examina effudisse piratarū, quos cōmuni vocabulo Normannos vetustas appellavit, qui potissimas Europæ provincias Germaniam, Galliam, Hispaniam, Italiam, Siciliam sæpe deprædati sunt, affixerūtq; gravissimè. Gallia bonam partē occupatam sibi subjecere, & in extrema Italiæ regione Siciliāq; regnum quoq; condiderunt. Ex prædis quoq; in patriam relatis, cum jam Christiano nomini se dedissent, velut culpam priorem expiaturi Norwegiæ vastę molis templū exstruxere Nidrosiæ, in quo reges coronari solent. Procedente autem tempore Norwegia viris & viribus opibusq; exhausta, ex quo regno Daniæ cōjuncta semel certā lege fuit tempore Margarethæ reginae post obitū filii ejus Olai Haquino geniti, qui obiit adolescens anno Christi MCCCCLXXXVII, perpetuò deinceps cum eā cohæsit, eidem semper regi cum Danis parens, sed suis legibus suo jure, non Daniae usa. Durat illa conjunctio etiam nunc continuata per annos plus minus CCL.

TEMPORA MOSCHOVITARVM.

Russorum regio longè latèq; dudum patuit per septentrionem & orientem, quā Sarmatiæ pars longè maxima olim fuit eis & trans Tanaim annem Asiae Europæque limitatorem, proculque transit fluvium Wolgam, quem Rha Ptolemæus vocavit, plurib. ostiis magnis in mare Caspium se effundentem. Sed fuit hæc regio in ditiones aut principatus plures divisa, & à diversis principibus possessa. Verū accidit tandem hæc quod proverbio Græco fertur, *Serpens serpentes devorans fit draco*. Nam alii alios consumentes potentiam suam auxerunt. Demum Moschi seu Moschovitæ Russorum quondā obscurissimi atq; imi primū proximis quibusq; sibi adjunctis & parere cōpulsis, deinde longius armis prolatis, & omnibus ferè Russis, exceptis iis, qui Lituaniis & Polonis parent, subactis imperium longè maximum à glaciali Oceano ad vicina maris Pontici simul & Caspii sibi constituerunt. Nomen habet à Mosqua urbe magnā, sitā ad fluvium ejusdem nominis in Oscam fluvium alium, & cum hoc porrò in Wolgam se exonerantem: Vbi arcem primus struxit & inhabitavit Daniel gentis princeps, Iorislai filius: licet alii ad Iohannem ex ipso genitum id referant. Principes genus suum referunt ad Wlodimirum Steslao natum, qui primus in gente suā abjecto falso dæmonū cultu nomen Christo dedisse traditur anno Christi DCCCCLXXXVIII, & pro Woldimiro Basiliū se voluisse appellari

appellari ex nomine Basilii imperatoris Constantinopolitani, cujus fore-
 rem matrimonio sibi junxerat. Id initium Christianismi in hac gente.
 Ei fratribus bello intestino consumptis solus tandem successit in totâ Rus-
 siâ filius Ioreslaus, Ioreslao Vuzevolodus, ex quo genitus Wlodimirus, se-
 dem principatus posuit Kioviæ ad Boristhenem fluvium, & agnatis suis
 oppressis totâ Russiâ potitus est, & ut gentis ejus annales perhibent, Czari
 nomen accepit ab imperatore Constantinopolitano Constantino. Cui
 filius fuit Vufzevolodus 11, & huic præter septem alios Georgius, Geor-
 gio rursus Demetrius: ex quo Georgius alter natus: quo habenas tenen-
 te, anno Christi MCCXXXVII, Batus Tartarorum princeps Europæ vasta-
 tor, parens, ut plerique credunt, Tamerlanis, quem flagellum Dei nuncu-
 parunt, Russiam omnem invasit, & ipsum Georgium in acie cecidit, Rus-
 sosque in duram servitutem redegit. Georgii res perditas suscepit frater
 Iaroslaus: cui filius successit Alexander, Alexandro Daniel is, qui primus
 sedem principatus sui posuit in oppido Mosquâ, arce illic validâ extructâ
 contra incursum, & tumultus intestinos, putaturque primus etiam magni
 Moscoviæ ducis titulum usurpasse. Hic ex quinque filiis successorem
 habuit Ioannem Kaletam à gestanda semper pera elargiendarum eleemo-
 synarum gratiâ sic dictum. Ioannis locum filius accepit Simeon, qui
 absque liberis superstibus obiit, res Moscoviticas reliquit fratri Ioanni.
 Ioannes eadem moriens tradidit filio Demetrio, Demetrius primogenito
 suo Basilio, qui in principatu floruit anno MCCCC, & ex Sophia filia Vi-
 toldi Lituani genuit *εμάνυμον* sibi, ac superstitem reliquit: Verum quod
 matrem de adulterio suspectam haberet, vitâ excedens non eum, sed fra-
 trem Georgium in principatu succedere sibi voluit. Georgius autem
 moriturus præteritis duobus filiis suis imperium restituit Basilio fratris
 filio, quem diu in vinculis habuerat. Patris verò iudicium damnantes fi-
 lli arma contra patruëlem cæperunt, & tandem insidiis occupatum oculo-
 rum usu privarunt: inde cognomen cæci ei fuit. Imperium tamen indi-
 gnantibus iisdem patruelibus excæcato mansit. Ex quo genitus Ioannes
 Basilides cognomento Magnus ob magnas res gestas & imperium ampli-
 atum (nam maximas totius Russiæ civitates Plefcoviam & Novogardiam
 bello subactas ei adiecit) ut potentiam sibi firmaret, agnatos omnes, quos
 deprehendere potuit, è medio sustulit, seque magnum ducem Wlodimi-
 riæ, Moscoviæ, Novogardiæ, ac totius Russiæ Czarum, id est, monar-
 cham voluit appellari. Polonis quoque & Livonis primus bella intulit: re-
 liquias jugi Tartarici excussit: denique nomen Moscoviticum multò clari-
 us quàm antè fuerat, reddidit. Successit ei Basilius filius ex Sophia Pala-
 ologa altera conjuge natus, ante imperium Gabriel appellatus, & ipse non
 parvis rebus gestis, atque imprimis repressis submotisque Lithuanis, ac
 Smolenscio cum oppidis aliis ad Boristhenem fl. recuperato, & Casanen-
 sibus Tartaris ad pendendi tributis necessitatem adactis, clarus. Qui mo-
 riens anno Christi MDXXXIII, quinquennem filium Ioannem Basilidem
 ex Helena Glinfcia foemina impudicissima susceptum, sub cura Michaelis
 Glinfcij, hæredem reliquit, tyrannide plusquam immani infamem, alioqui
 armis egregium; quippe qui Casanenses Tartaros in rebellionem versos,
 & Astracanos ad Wolgæ ostia in mare Caspium exeuntis habitantes, di-
 vitiis & potentiâ validos cepit, & Moscovitico imperio subdidit, & Li-
 vones evastatos miserimum in modum afflixit, ac pessumdedit. Obiit
 demum plenus cruore anno Christi MDLXXXIV, die XXVIII Martii,
 cum à morte patris rerum potitus esset annos LI, relicto unico filio hæ-
 rede Theodoro, qui in locum ejus successit ingenio simpliciore, & à se-
 vitia

vitia adhorrente; cuius mors incidit in annum Christi MDLXXXIV, imperium verò ejus arripuit Borius Hodrinus affinis ejus, uxoris nimirum frater, sed diu id tenere non potuit: secutaque est ingens rerum in Moscovia perturbatio, ac fluctuatio, donec tandem is ad dominatum pervenit studio suorum, qui jam in folio sedet. Imperium principum illic absolutum, in quo principum voluntas legum locum tenet. Stetit principatus ab initio suscepti publicè Christianismi ad calamitatem Tartaricam per annos CCXLIX: inde porrò ad nos per annos CCCLXXX: in universum verò per annos DCXXIX.

TEMPORA TARTARORVM.

Reliquum est de Tartarorum imperio, quod in vetere Scythiâ trans Imaum montem ad Oceanum Scythicum & Eoum immani spacio ante aliquot sæcula patuit, ut dicemus. De eo qui certi aliquid ante avorum & proavorum nostrorum memoriam scripsere, duo præcipui sunt, Marcus Paulus Venetus, & Haithonus Armenius regio Armeniorum stemmate natus, penè coævi. Venetus cum patre & patruo anno Christi MCLXXIV domo profectus itinere terrestri in Tartariam contendit, & in ipsam metropolim maximi illius imperii, adeoque in imperatoris Cublai, quem Cabilonem Armenius vocat, aulam pervenit, totosque annos XVII in summa familiaritate cum ipso imperatore, quemadmodum & pater & patruus, ibidem vixit, & partem reip. quoque in regno Mangi sæpè gessit, tandemque incolumis cum suis per Indiam regionesque intermedias domum rediit. Armenius, quæ in ipsorum Tartarorum commentariis aut annalibus legit, quæque ab Harthono Armenia rege patruo suo (sic enim scribendum pro avunculo, ut est in barbarâ versione Latinâ, arbitror) narante, quæ in ipsâ regiâ imperatoris Tartarici, cui nomen Mango, viderat, fecerat, cognoverat, & posteriorum nomine consignaverat, intellexit, partim etiam quibus agendis ipse interfuit rogatus à Christianis Europæis, in literas retulit. Ambo fidi autores. Ex his igitur discimus, Tartaros (populum quondam obscurum) partim in varias hordas quas vocant, quæ sunt imperio quædam minora, per Sarmatiæ & Scythiæ Europææ & Asiaticæ regiones, distinctos etiam tum fuisse, partim immensum terrarum tractum in extrema Scythia ad Oceanum Eoum usque, quam Imao monte à meridie in septentrionem assurgente ab interiore Ptolemæus separat, implese, alieno imperio ac tributo quondam obnoxios. Hos Marcus Paulus tradit circiter annum Christi MCLXXXVII sui generis regem, sibi elegisse Cinchim nomine, & jugum Bulgianum excussisse, insigni victoriâ contra hostem in campis Tenduccanis partâ, institutis quoque & legibus bonis gentem excoluisse, & occupatis pluribus regionibus imperium vastum in regna aut provincias plures divisum constituisse: vocatumque esse magnum Chanem, id est, summum imperatorem, aut regem regum, ut & successores ejus post eum; horumque majestatem cæteros principes aut imperatores Tartaricos comiter observasse & coluisse. Haithonus hunc primum Chanem Changium nuncupat. Huic in imperio successisse scribit idem Marcus Paulus Cui dictum, & post eum Barchim, quartum verò fuisse Allau, quintum Mongu, sextum Cublai proximè præcedentis fratrem, in cujus aula vixit ipse hic scriptor. Eum imperare cepisse affirmat anno Christi MCCCLVI, principem multis ac magnis virtutibus instructum, Christianæ religionis à Latinis discendæ peravidum per hospites Venetos à Pontifice Romano doctores erudiendo populo petiisse: potissimam imperii ejus latissimè

latissimè patentis regionem aut provinciam fuisse Cathai, quolibet regno majorem, & ut plurimum sedem regiae suae habuisse duab. in urbibus maximis & splèdidissimis, Cyandu à se conditâ, quam Ions vocat Haithonus, & Cambalu Cathainæ regionis metropoli antiquâ, formæ quadratæ, in ambitu milliarium Italicorum *xxiv*, exceptis *xii* suburbiis singulis ante singulas portas, mercatorum & advenarum frequentiam celebribus, sitâ velut in centro non solùm provinciae ejus, sed etiam totius Tartarici imperii; illam ab eo habitari solitam tribus mensibus æstivis, hanc totidem mensibus hybernis, ob situm in boream aut austrum vergentem. Eundem Cublai ait præter provincias alias complures subactas bello invasisse & occupasse regionem felicissimam & amplissimam Mangi cum metropoli Quinfai, terrarum orbis urbe maximâ, factumque esse omnium ante se imperatorum Tartaricorum longè potentissimum, ac porrò pervenisse bellando & vincendo ad Oceanum meridionalem, ingressum esse Ciambam provinciam Indiae finitimam, Bengalam tenuisse, Iaponiam insulam, & Iavam majorem appetivisse, minoris partem possedisse: successorem sibi destinasse nepotem ex filio primogenito Temur dictum. Atq; his addit Haithonus, qui Cobilam eum nuncupat, durasse imperium ejus annos *xlii*, defunctoque successisse filiû Tamor (is sine dubio est Temur ex filio nepos, successor à vivente destinatus.) & sedem regiae habuisse in urbe Ions à patre Cobila extructâ: nec quicquam de eo amplius. Ex his verò connexis cognoscitur Cobilam vel Cublai defecisse, & nepotem cepisse circiter annum Christi *mcccxcviii*, cum stetisset imperium hoc ab initio Cinchis per annos quasi *cx*. Liquet etiam à Tartaro Cublai in arctum redactas esse res amplissimas Sinarum, aut prorsus everfas: (Mangi enim regnum latissimum & maximum, & quæ porrò provinciae ab eo potriguntur in Oceanum austrinum Sinarum ditionis fuere:) & tamen Tartaris rursus submotis, Sinas, quorum nunc immensæ propè opes sunt, fortunam priorem recuperasse. Verùm quo modo & tempore id sit factum, nobis est adhuc incertum. Quanquam esse non nesciam, qui de tempore aliquid affirmant, conjiciantque eum eventum in annum Christi plus minus *mccclxxx*, post casum Sinarum anno quasi *cx*. Haithonus unum de numero imperatorum Tartaricorum in iis recensendis subtrahit. Nomina eorum sic format, atque hoc ordine recitat. Changius Chan (is est Marco Paulo Cinchis) primus, Hocota Chan, Changij filius, secundus; Guino Chan, Hocotæ filius, tertius, quem dicit brevis vitæ in imperio fuisse; Mango Chan, consanguineus prioris, quartus; Cobila Chan (hic est Cublai) antecessoris frater, quintus, quem ipse quoque ait, omnium latissimè dominatum esse. Denum Tamor Chan sextus. Tradit verò idem Haithonus, præter hordas in Scythiâ & Sarmatiâ, de quib. dixi, alia quoque regna ejusdem gentis velut propagines imperii illius magni in majore Asiâ fuisse constituta. Inter ea regnum fuit Cumania ab Hocotæ filio secundo genito, cui Baido nomen, vastatore totius Rusiæ, Poloniæ, Silesiæ, Austriæ, Vngariæ conditum. Fuit item id, quod in Mediâ, Assyriâ, Mesopotamiâ, Syriâ effulsit, sed duravit haud diu. Ejus ortus ab Haolono fuit imperatorum duorum Mango & Cobile fratre. Hic enim à fratre priore Mango, cum is rerum potiretur, auxilio missus cum valido exercitu Haithono Armeniæ regi, qui ipse se hujus rei gratiâ in Tartariam contulerat, injuriâ affectus gravioraque metuens à Saracenis Perfidem, Babylonem, Mesopotamiam, Assyriam, Mediam tenentibus Saracenos latè vicit, Persiam totam cepit, Babylonem & Calypham redegit in potestatem, Christianis, quantum potuit, toto eo tractu benefecit, (Christi enim

enim religionem cum fratre Mango ceperat profiteri) in Ægyptum contra Soldanum illic regnantem tendens allato jam nuncio de fratris imperatoris morte, & altero fratre Cobila in locum ejus surrogato, in itinere ex morbo interiit anno Christi *m c c l x i v*. Hunc excepit filius Abaga, ductoque in Ægyptum exercitu Soldanum superavit, atque in ordinem coëgit. Post Abagam vitâ functum anno *m c c l x x x i i* secutus in imperio est frater ejus Tangador, qui persuasus à Saracenis, quibus utebatur familiariter, desertâ religione Christianâ Mahometismum est amplexus, & Mahumet dici circumciscus voluit: quem nisi maturè sustulisset *D E V S*, maxime calamitatem Christianismus accepisset. Ei successit Argonus Abagayto vir *ad Deo* religionem omnem susque deque habens, mortuus anno *m c c l x x x v*, & Argono post triennium ipsius germanus Regayto vir *ad Deo* religionem omnem susque deque habens, mortuus anno *m c c x c*. Cui surrogatus est ex cognatis Baydo princeps pietati Christianæ imprimis deditus: Baydonem Casanus Argoni filius circiter annum *m c c c x* regno dejecit Christiani quoque nominis studiosus, qui regnum potitus per annos *x i* magnis rebus in Syria potissimè contra Ægypti Soldanum & alios Saracenos gestis tandem à præfecto quodam suo circumventus fortunam primùm in Syria, mox & vitam amisit, fratremque Cagabandam successorem reliquit. Is patri dissimillimus, præter spem abjectâ religione Christianâ, Mahometismo initiatus multa mala patavit, ac abalienatis à se plerorumque suorum animis Tartarorum res in ista Asiæ parte evertit, atque hinc familiæ Otomannicæ, inde Gempse & Parthis crescendi occasionem præbuit. Hæc fortunæ conversio facta putatur circiter annum Christi *m c c c l*, post Haoloni initium & Calipham Babydone eversum anno quasi *x c i i*, post mortem magni Chan Cinchis, conditoris imperii Tartarici in regione Cathai, *c l x i i i*.

Præter hoc aliud ingens Tartariæ regnum, quod Zavgolgensium vocant, ad Wolgam fluvium & mare Caspium seu Hyrcanum longè & latè patens in septentrionis partibus multarum hordarum mater & scaturigo: Cui coherent, aut originem quoque suam debent Tartari Zagatai veteris Sogdianæ terræque Sacarum habitatores ad Iaxartem fl. ad quem gentis hujus metropolis, urbs quondam ingens, totoque Oriente percelebris, Samaracanda sita fuit, quæ nunc maximâ sui parte in ruderibus jacet. Ex hac gente & civitate ortus est ille Asiæ terror Temur, quem Temorlanem scriptorum vulgus vocat. Qui plebeis parentibus imæ conditionis hominibus natus, ut plerique volunt (sunt enim etiam qui regiâ profapiâ genitum perhibeant) industriâ & armorum peritiâ eò fastigii pervenit, ut totius istius gentis Zagatainæ imperium ad eum sit dilatatum. Is imperio accepto in vicinas regiones viribus conversis Persas, Hyrcanos, Arachosios, Arios, Bacirianos celeri victoriâ dicitur percurrisse, & sibi subjecisse. Deinde in Occidentem contendens obviis pene sine negotio protritit, (ducebat enim in exercitu suo amplius quàm decies centena millia bellatorum) Armeniâ utraq; & Cappadociâ graviter afflictâ Bajazethi Turcarum imperatori Byzantium tum temporis obsidenti jugum imponere constituit. Tandem atrocissimo prælio in patenti campo non procul finibus Armeniæ commisso, in quo non minus quàm trecenta quadraginta pugnantium millia feruntur occubuisse, cum superior evasisset, Baiazethem vivum captum, vincitum aureis catenis ferreæ caveæ inclusit, circumduxitque: multis opprobriis divexatum miserrimam ad mortem compulit. Victoriâ hanc obtinuit anno Christi *m c c c x c v i i*, eique superfuit annos *v*: obiit Samaracandæ in patria anno Christi *m c c c c i i*, regni sui anno *x x v i i*, relictis opum & regni hæredibus duob. filiis legitimo matrimonio creatis. Hi ingenis

geniis patri diffimillimi ac degeneres discordiâ scissi mox à patris morte viribus in se versis tantas opes brevi admodum tempore everterunt, finemque imperio & claritati paternæ imposuerunt: populi à patre subacti raptâ occasione certatim defecere: Vfuncaffanus Assembejus originis Parthicae Persiam, Parthiam, Mediam, Assyriam, Chaldaeam, Mesopotamiam sibi subdidit: Bajazethis liberis de imperio inter se confligentibus per aliquot annos tandem fortuna favit Mahumeti cognomento Celebino, isque ex casu illo acerbissimo domum Ottomanicam in Asia & Europa in statum pristinum restituit: Reliqua Zavolgensium Tartarorum nobis minus cognita: & Cumanorum res caligine obducta. Cazanenses Wolgæ fl. finitimi in Basilio Moscorum principe, item Astracanenses ad Wolgæ ejusdem exitum, à filio Basilio Ioanne subjugati. In regione veteris Sarmatiæ Asiaticæ memorantur principes post ætatem Tamerlanis qui se Czares, id est imperatores potestatis summæ seu regiae vocarunt, notiores nobis ob res in Europa gestas, Temir evocatus à Lithuanis & Polonis contra Crucigeros Livones anno Christi MCCCCX, Mahumet, Achmet, Schachmet. Hic opem laturus Ioanni Alberto Poloniae regi præliatus contra gentiles suos Præcopitas Tartaros prope Kyoviam Russiae anno Christi MD primùm victor, deinde victus, demum in carcerem coniectus fuit ab his ipsis, quib. auxilium tulerat. Notissimi Tartarorum Europæis hominib. sunt Præcopita, quos ex veteri metropoli regionis, quam habitant, Chrimæos etiam vocamus. Sunt enim in Europa ad Pontum Euxinum inter Tanain & Boristhenem omnes porrecti: & ipsa metropolis Chrim principum quondam sedes perampla, nunc fortunâ multò minor, sedesque regia inde in Præcop urbem novam translata, quæ est in primo aditu Tauricæ Chersonesi, cujus magna pars his etiam Tartaris paret: unde nomen recentius Præcopitarum. Horum principes hoc ordine recensentur à Davide Chytræo polyhistore: Vlam, à quo iidem Vlani quoque à nonnullis dicti, Tachtam, Seidachmet à quodam Acikerio pulsus, Heider Seidachmetis filius imperio exutus à fratre, exul Cazanæ præfectus à Ioanne Moscorum principe: Mendliger, qui adjutus à Turcis fratrem de solio deturbavit, & cum Schachmete Zavolgensis prælia commisit in Russia ad Kyoviam, victusque victorem vicit. Mahomet filius hujus, & ex hoc genitus Deulet, & Deulete natus Machmet, qui floruit cum maximiliano II imp. & Rudolpho II, denique Sadit Mahumetis filius postremis his annis imperio Tartarico præfuit. Omnes Czaris nomine honorati, nullius superioris imperium agnoscentes. Cum his foedus perpetuum Turcæ habent, maximè ex quo Solinus I hinc uxorem petiit, ex qua Solimannum genuit. Et sunt, qui militem stipendiarium; quoties res poscit, Turcis sufficiunt, & vires ejus augent: præ cæteris omnibus Tartaris Christiano inimici infensissimi.

*TEMPORA Sinarum, quos CHINAS
hodie dicimus & scribimus.*

DE Sinis quæ Ioannes Gonsales Mendosa libri sui tertii initio recitat, in medium adferre vix audeo, quia malæ fidei apud me suspecta sunt, præsertim antiqua illa: quæ simillima tabulis Manethonis de dynastiis Ægyptiacis duco. Verùm quoniam summus vir Iosephus Scaliger recitanda eâ sibi putavit in Canonib. isagogicis, ego quoque veniâ me non indignum futurum puto, si velut appendicis loco heic eadem post Moschovitica & Tartarica adjecero. Habent annales suos Sineses, qui perhibent,
ut scri-

ut scribit Mendosa per aliquot annos apud Sinenses peregrinatus, primum Sinensium regem fuisse Vitey quendam corpore & animo magnum, multorum optimorum institutorum, & rerum inventarum auctorem, ejusque posteros diu admodum in eodem sceptro mansisse, ultimumque ex ea profapia Tzintzon nomine struictorem muri contra incursum Tartarorum à Septentrione Sinis imminentium fuisse regem *CXVII*, numerarique annos à primi regis initio ad hujus finem bis mille, trecentos, quinquaginta septem: ab eo verò sine regnasse reges diversarum familiarum numero *CXLII* per annos *MDCCXLVII*, annumerato *XL* annorum, quod intercessit, inter regnum: istorum autem regum postremum Tepim eversum esse à magno imperatore Tartarorum Vzou nomine, totumque regnum à Tartaris occupatum possessumque per annos *XCIII*, regnantibus ordine imperatoribus, ejusque *IX*, ac Sinas toto illo tempore duriter habitos, sed omnium durissimè à nono, cui nomen fuerit Tzintzoum: atque hinc occasionem fuisse, ut Sinæ impatientiam commoti conspiratione facta eum velut tyrannum non ferendum egerint cum omnibus Tartaris, ac suæ gentis regem rursus designarint Hombu nuncupatum virum egregium ex stirpe veterum regum: & successisse huic reges ejusdem stirpis ex ipso descendentes *XI*, eorumque ultimum Boneg fratri defuncto surrogatum, præclarum & verè regiam indolis juvenem, natum annos *XXIII* floruisse, cum sua scriberet Mendosa, anno scilicet Christiano *MDLXXX*: atque ab initio Hombu, excussisque Tartaris ad tempus istud præfens decurrisset annos *CC*. Quibus annis regnatum fuerit apud Sinas à principio Vitey regni conditoris ad positum jam dictum per annos quatermille, quadringentos, nonaginta septem, & regnandi initium incidisse in annum periodi Iulianæ *MDCCCXCVI*, mundi *MCXXXII*, atque ita diluvium antevertisse annos circiter *DXIII*. Quod unum vanitatem fabulosæ traditionis arguit evidentissimè. Et quod de Sinarum regno à Tartaris occupato hæc memoratur, id cum historia M. Pauli Veneti, ad tempus quod attinet, parum convenit. Nam eum eventum testis certissimus idem Venetus (vixit enim tunc in aulâ imperatoris Tartarici) conjicit in annum Christi *MCCLXVIII*. (Sic enim numerus habet in exemplaribus Latinè editis). Secundum hos autem annales incidit ea res in annum Christi *MCCLXXXVII*, ut de nominibus tum Tartari, qui Sinas occupavit, tum Sinarum principis, qui regnum amisit, nihil addam, quæ sunt hæc & illic dissimillima.

T E M P O R A S I C I L I A E P O S T E R I O R A S V B
N O R M A N N I S , S V E V I S , G A L -
L I S , A R A G O N I I S .

Normanni ex Gallia, cujus partem jam dudum tenebant, in Italiam venere sub finem Ottonis *III* imp. aut initium Henrici *II*. Ambigunt enim de eo boni autores. Princeps venientium fuit Tancredus vir fortis, multorum filiorum fortium parens. Hi commorati aliquantisper in Gallia Cisalpina, ad faciendam stipendia contra Saracenos vocati in extremam Italiae partem sedes posuere, & experti fortunæ vicissitudines varias Apuliam, Calabriam, magnam Græciam, Campaniæ bonam partem sibi subjecere. Atque hinc auxilia quoque rogati contra eosdem Saracenos transierunt in Siciliam, eamque insulam armorum jure, ejectis Saracenis, libentibus & faventibus omnibus Christianis redegerunt cum progressu temporis in potestatem suam. In Apulia primùm loca aliqua occuparunt Græcis erepta, & dominatus fundamenta jecere anno Christi *MXLI*, duce Ranulfo quodam

dam origine Normanno, & anno sequente MXLII, ductorib. Tancredi filii, è quib. Guilhelmo Ferrobacho titulus Comitis Apuliæ tum statim est tributus; qui cum progressu tēporis potentiā auctā in titulum ducatus Apuliæ & Calabria, demum etiam Campaniæ est commutatus. In Sicilia auspiciis suis contra Saracenos bello istuc translato, & Messanā oppidisq. aliis pedē figere & dominari ceperunt anno Christi MLXII ductu Roberti Guiscardi, & Rogerii Bossi fratrum, ejusdem Tancredi filiorum. Et Robertus quidem primis occupatis in Italiam rediit, & partis illic contentus Sicilia fratri tenenda reliquit: isque deinceps Siciliæ Comes est nuncupatus. Qui cum jam omnes Saracenos aut insulā exturbasset, aut sibi subjecisset, grandi natu obiit anno MCI. Cui successit filius Simon, & huic post annum mortuo frater, filius Rogerii alter, patri *ῥογερῖο*. Is extinctā stirpe patris sui Roberti Guiscardi Apuliæ quoque & Calabria, quo nomine tum tota magna Græcia cum Brutiis & Lucanis censebatur, principatus sibi vendicavit, ac fortunā secundā elatus, repudiatis prioribus dignitatum nominibus regis Italiae & Siciliae titulum sumpsit anno Christi MCCXXIX, coronāque solenni ritu præsentib. Siciliae & Italiae procerib. multis Panormi, quam sedem regiam delegit, insigniri se curavit ipsis Eidib. Maij, fremente Romano pontifice Callisto, & successorib. ejus. Sed Innocentio II, qui arma contra eum corripuerat, à filio ejus Guilhelmo capto, & gratis etiam cum honore dimisso, Neapoli ab eodem, & regionibus aliis, quæ Græcis adhuc ad id tempus paruerant, donatus fuit; & id donum, ut tradunt scriptores pontificii, ab iis, qui Innocentio successerunt, ipsi fuit confirmatum. Verum dimisso Italiae regis titulo, ducem & principem regionum, quas in Italia tenebat, ac regem solius Siciliae ex voluntate pontificum appellari se Rogerius sivit. Post variam denique fortunam & multas res gestas diem suum clausit anno Christi MCLIV cum regnasset annos circiter XXIII. Reliquit omnia suo filio unico Guilhelmo, qui ab Adriano IV Papa non Siciliae solum, sed etiam Neapolis rex est dictus. Et hic Guilhelmus è vita decessit anno Christiano MCLXVI, regni XV. Successit filius Guilhelmus II cognomento Bonus, adhuc adolescens, regnoque gemino feliciter & pacificè per annos XXV administrato obiit sine liberis anno æræ nostræ MCLXXXIX, ultimus legitimi & masculini stemmatis Normannici. Nam qui ejus locum rapuit Tancredus, Rogerio regi expellente natus fuit, aut, ut quidam tradiderunt, supposititius, nec ingenio, nec genere regno dignus: quem anno MCCXCV mors absumpsit. Filium verò ejus Rogerium Henricus VI imperator, Suevus, Friderico I imperator, qui Constantiam Guilhelmi II regis amitam in matrimonio habebat, eodem illò anno propediem exituro regno dejecit: regnumque ipse nomine conjugis & infantis filii tenuit. Factum annis quasi LXVI post regium nomen à Rogerio sumptum, post initia patris ejus *ῥογερῖο* in Sicilia CXXXIII, post jacta à Normānis prima dominatus fundamenta in Apuliā CLIV. Henrico defuncto, quinquenni filio ejus Friderico, qui post imperator ejus nominis II creatus fuit, cum matre Constantiā regna celerunt anno Christi MCCXCIX. Fridericus rex & imperator, cætera laudatissimus princeps, uno hoc se crimine alligans, quod Romanorum pontificum ambitioni & libidini per omnia nollet satisfacere, Siciliam & Neapolitanas ditiones inter tempestates à Pontificibus in se excitas graves & multiplices tenuit per annos LI, mortuus anno Christiano MCCCL propè exeunte, die scil. XIII Decembris. Eiq. succedere Conradus filius, imperator hujus nominis IV, Manfredus eodem patre Friderico sed toro illegitimo natus, denique Conradinus Conradi legitimus filius & hæres unicus,

unicus, juvenis maxime spei: quē statim in regni aditu primo victū & captū Carolus Andeg. Ludovici Gallie regis frater vocatus à Pontifice Romano, jubente eodem improbissimo Pontifice Clemente IV tyranno sanguinario Neapoli verè nefario judicio damnatum manu carnificis capite truncavit, principem innocentissimum, & totā Europā imò orbe toto eo seculo nobilissimum. Pugnatum fuit inter Conradinum & Carolum in Marforum regione anno MCLXVIII, die XXII Augusti, & Conradinus post pralium à victore Carolo in fugā interceptus, & post aliquot dies gladio carnificis subjectus. Duravit regnum Suevorum in Sicilia & Neapoli annos LXXIII: finitum post regni *ἀξίωμα* sumptum à Rogerio CXXXIX. Carolus Andeg. qui jam dudum à Pontifice contra Suevos vocatus armorum in Neapoli & ditionib. Neapolitanis potitus erat, & innocenti sanguine Conradini pollutus Sicilia quoque regnum invasit, omnibus Siculis vehementer invisus, invidiamque suorum insolentiā adaugens cum paulò antè cade omnium Gallorum, quorū in insula erant, sine discrimine sexus & ætatis unā vesperā trucidatis Conradini manib. parentatū esset, anno Christiano MCC-LXXXII turpiter regno Siculo rursus excidit. Id occupatum est à Petro Aragonio rege, qui Manfredi filiam Constantiam uxorem habebat: A quo descendentes reges numero quinque Siciliam tenuere: quorum ultimus Fridericus III moriens anno MCCCXLVIII unicam filiam hæredem reliquit, quæ nupta Martino filio Martini Aragonie regis, agnato suo regem Siciliae cum matrimonio suo fecit. Quo post conjugem mortuo, quod accidit anno MCCCCIX, pater ejus tum adhuc vivens Aragonie suæ regnum Siciliae adjecit. Atq; ab hoc tempore quicumq; Aragonie regnum habuere reges etiam Siciliae fuere: quod etiam nunc est in usu. Horum Aragonie & Siciliae regum in numero Alfonsus sapiens fuit. Ferdinandi filius, qui à Ioanna II Neapolitana regina adoptatus id quoq; regnum accepit, vitæque decedens filio notho Ferdinando, quoniam legitimus liberis carebat, reliquit. A quo ad filium Alfonsum, ab Alfonso ad Ferdinandum II ex ipso natum, à Ferdinando II ad Fridericum patrum per varios casus pervenit. Hic à Ludovico XII Gallie rege regno exutus exul in Gallia obiit. Ludovicus verò regnum malè partum haud diu retinere potuit, occupante id Ferdinando Aragonie rege Caroli V imp. avo materno: penis quem, & successores ejus Aragonie reges deinceps mansit ad hoc usq; tempus.

TEMPORA PRINCIPVM ET REGVM NEAPOLIS.

DE Neapolitani regni primordiis variant scriptores Itali. Hoc verò extra controversiam est, fundamenta futuri regni capisse à Normannis: qui ut antè expositum est, Apuliae quasdam partes Græcis ereptas sibi subicere anno Christi MXLI, & sequente. Deinde longius progressi ductu Roberti Guiscardi & liberorum ejus Rogerii & Bocmundi, totam ferè Apuliam, & magnam Græciam cum Brutiis, quæ tum Calabriae nomine afficiebatur, Lucaniam quoq; & magnam Campanie partem occuparunt, diciturque iidem illi ductores eorum Apuliae & Calabriae duces, & Capuae principes ceperunt. Extinctâ verò cum Guilhelmo Rogerii filio Roberti Guiscardi stirpe circiter annum Christi MCCCXIII, Rogerius Rogerii primi Siciliae Comitum, cui Guiscardus frater fuerat, filius, qui jam antè Calabriae partem à patre acceptam tenebat, omnes agnati ditiones Italicæ suæ potestatis fecit: & post sexennium auctus tantis opibus Siciliae se regem, Apuliaeque & Calabriae ducem ac Capuae principem dixit: eisdemq;

eosdemq; titulos Anacletus II antipapa Innocentio II Papæ oppositus,
 anno Christiano MCXXX Beneventi, die V Calend. Octob. ei confirma-
 vit, imperante tum in Germania & Italia Lothario Saxone. Ac licet Roge-
 rius anno MCXXXVII ab hoc Lothario totâ Italiâ pulsus fuerit, tamen intra
 vertentem illum annum, regresso istinc imperatore, amissa pleraque felici
 Marte recepit. Anno autem MCXXXIX, reliquis jam etiam omnib. recupe-
 ratis, cum Innocentium Papam bello se impetentem cepisset, ac mox cum
 honore dimisisset, ab eodem iisdem illis dignitatum titulis fuit ornatus,
 atque insuper Neapoli quoque urbe & oppidis quibusdam aliis, quæ hac-
 tenus sub imperio Græcorum manserant, donatus: quod tamen ab aliis
 memoratum silentio præterit Carolus Sigonius. Qui idem satis eviden-
 ter demonstrat libro ultimo de regno Italiæ, citatis tabulis publicis istâ
 etate scriptis & signatis, Rogerii hujus posteros in Sicilia rebus à me com-
 meratos totam quidem illam Italiæ partem, quæ regno Neapolitano con-
 tinetur, cum urbe Neapoli possedisse, sed Sicilia tantummodò reges, Apu-
 lia verò & Calabria dukes, Capuæ principes, Neapolis, Salerno, Amalfis
 dominos se appellasse. Quem morem durasse ad mortem usque Henri-
 ci VI imp. qui Sicilia quoq; regnum nomine uxoris & filii administravit,
 obiitque anno MCXCVIII, comperio. Persuasum autem mihi habeo, ^{ad} ^{la-}
^{ma} regium Neapoli & ditionib. Neapolitanis tum primùm tributum esse,
 cum Carolus I Andegavensis Sicilia ejectus à Petro Aragoniæ rege an-
 no Christi MCCLXXXII, in partibus Italiæ solummodo jam rerum potire-
 tur, & titulo regio, cui assuetus erat, carere non vellet. Nam Frideri-
 cum quoque II reperio in epistola, quam ad Cardinales anno MCCLXXXIX
 defendendi sui causâ contra intentatam sibi tertiam excommunicationem
 à Gregorio X Papâ scripsit, & in publicum emisit, nominasse se Romano-
 rum imperatorem, Hierosolymæ (nam illic eodem anno mense Februarii
 coronatus erat) & Sicilia regem, nullâ Neapolitani regni factâ mentione.
 Igitur Carolus I. Andeg. ab Urbano IV primùm, deinde à Clemente IV
 Papâ contra Manfredum in Italiam vocatus, & Romæ jussu Clementis à
 Cardinale legato, Clemente ipso Perusii morante, anno Chr. MCCLXXXV
 solenni ritu, coronâ insignitus, Sicilia regno excidit anno, ut jam dixi,
 MCCLXXXII, ac fato cessit anno MCCLXXXIII. Cui in regno Nea-
 pol. successit filius ejusdem nominis, Carolus scil. II multorum libero-
 rum pater ex uxore Mariâ Vngariç: è quib. natu maximus Carolus Mar-
 tellus Vngariam per matrem adeptus est: alter tertio genitus Robertus
 mortuo patre regnum Neapolitanum accepit anno MCCCIX, literarum &
 literatorum hominum Mecœnas singularis. In hujus defuncti locum ve-
 nit neptis ex Carolo filio præmortuo Ioanna I nupta primùm Andragæ
 Vngaro agnato suo, deinde isto ob ignaviam interempto, Ludovico Ta-
 rentino item agnato, patru scilicet magni nepoti, ab Vngariç rege Ludovi-
 ço regno ejecta, sed mox à pôtifice restituta, demum à Carolo Dyrrachino
 Vngaro anno Chr. MCCCXXX aut strangulata, aut suffocata, cum à morte
 secundi mariti Ludovicum I Andeg. sibi adoptasset. Atque hic Carolus
 everso emulo Ludovico, regnoq; occupato ad Vngariæ quoq; sceptrum ex
 Italia revocatus reginæ Vngariç fraude dicitur periisse anno MCCC-
 LXXXVI, superstitibus filio & filiâ relictis. In Italia filius Ladislaus ei
 surrogatus ex voluntate plerorumque procerum, sed non sine æmulo re-
 gnum tenuit. Æmulus fuit Ludovicus II Andeg. è priore genitus, jus
 patris repetens. Vicit tamen Ladislaus, regniq; pomæria dilatavit: itu-
 rus quoque longius, & forsan Italiam penè totam subacturus, nisi in me-
 dio rerum cursu mors eum abstulisset. Quod factum anno Christi
 MCCCXIV,

mccccxv, regni xxix. Cum liberos ipse non genuisset, hæredem habuit sororem Ioannam *ii* feminam impudicam, & valde variabilem, quæ primùm Ludovicum *iii* Andeg. secundi filium, deinde eo rejecto, Alfonso Aragonensem cognomento Sapientem, & demum Alfonso quoque reprobato, Renatum Andeg. Ludovici *iii* fratrem germanum adoptavit. Sed locum, quem semel caperat, tenuit Alfonso regum sui sæculi longè optimus & clarissimus. Qui moriens sine prole legitimâ anno mccccxvii testamêto regnum hoc Neapolitanum legavit Ferdinando filio è concubina sibi nato. Atque is anno mccccxciv fato consumptus cum regnasset annos ferè xxxix, successorem habuit Alfonso *ii* ex se genitum, & Alfonso ob tempestatè à Carolo *viii* Gallorum rege imminentem, cui sustinendæ parem se non esse arbitrabatur, sponte cedens filio Ferdinando alacri juveni regnum tradidit. Sed & hic fulminantem fortunam declinans, & Carolo locum dans ad tempus, post ejus abitum statim in regnum revocatus, non totum biennium supervixit, resque omnes cum regno patruo suo Friderico reliquit. Fridericum sexennium non integrum regnantem Ludovicus *xii* Gallia, & Ferdinandus *v* Aragonia reges inita inter se arcanâ conspiratione, ne indicto quidem ex more bello, everterunt, & res eas hasce prætulerunt. Gallus jus Renati Andeg. à Ioanna *ii* adoptati Carolo *viii* antecessori suo per testamenti tabulas transcriptum, & à Carolo ad se devolutum esse dicebat. Hispanus regnum Neapolitanum seorsim quidem acquisitum fuisse ab Alfonso patruo suo, quod ad Aragoniam nihil pertineret, sed non sine regni Aragonici impendiis agebat, atque idèo impendiorum fructum quoque aliquem ad reges Aragonia pervenire oportere contendebat. Sed accidit heic, quod solet ferè in negociis hujusmodi accidere. Nam uterque rex *πλεονέκτης* expulso Friderico, regnoque occupato non diu concordēs manere potuerunt. De finibus enim in prædæ divisione cum non convenirent, intra vertentem annum in bellum inciderunt: in quo Hispanus victor virtute Ferdinandi Confalvi, exterminato Gallo, qui prior injuriâ Friderico inferendâ fuerat, totum regnum redegit in potestatem suam, atque ad hæredes Caroli *v* nepotem ex filia, Philippum *ii* Hispaniarum regem pronepotem, Philippumque *iii*, qui nunc regnat, abnepotem transmisit. Ita Sicilia post separationem primam, quæ accidit tempore Caroli *i* Andegavensis, illa Italia pars secundùm jam sub uno communi rege conjuncta fuit: prius regnante Alfonso Sapiente, iterum sub hoc Ferdinando *v*. Conjunctio prior facta est circiter annum Christi mccccxxiii, posterior anno m d *iii* bello inter Gallum & Hispanum confecta. Duravit majestas regia Neapolitana ab eo tempore, quo Carolus *i* Andeg. Sicilia excidit, usque ad nos per annos quasi cccxxxv.

TEMPORA REGNI HIEROSOLYMITANI
AB EUROPAEIS INSTAURATI.

Hierosolyma post excidium posterius in ruinis jacuit ad eandem ab Adriano imp. instauratam per annos circiter lvii. Instaurata autem quam à Romanis mutato nomine vocata sit Ælia Capitolina, tamen apud Iudeos & Christianos vetus nomen retinuit. Sed obscurior mansit usque ad imperium Constantini Magni, qui insigni templo illic structo, & loco ob memoriam Servatoris nostri honorato clariorem & frequentiore fecit. Dein cum tempore majora quoque incrementa caput sub

imperatorib. Romanis usq; ad annum Christi Dionysianū **DCXV**, quo capta
 est à Costrœ rege Perfarum & miserrimum in modum afflictâ, ac penè si-
 ne habitatore relictâ: qui annus ab instauratione Adrianæ fuit **CCCC-**
LXXXVIII, à desolatione Vespasianæ **DXLV**, imperante Constantinopoli
 Heraclio. Cujus operâ ac studio cum se recollegisset, anno Christi
DCXXXVI à Saracenis Orientem tunc vastantibus occupata, & sordibus
 Mahometanis foedata eorundem Saracenorum imperio ac libidini obno-
 xia mansit per annos **CCCLXIII**. In cujus temporis fine à Christianis
 Europæis principe Godofrido Bullionæo Lotharingiæ duce recuperata est
 exterminatis Saracenis anno Christi **MXCIX** ipsis Eidib. Iulii, novoq;ue
 regno illic instituto, idem Godofridus primus rex declaratus, coronâ
 spineâ insignitus est die **XI** Kalend. Augusti. Quo ex hac vita abrepto an-
 no proximè sequente **MC** frater ejus Balduinus successor ei datus fuit. Re-
 gnum verò illud non solùm Palæstinam & Iudæam, sed optimam quoque
 & maximam partem reliquæ Syriæ comprehendit. Balduino **I** defuncto
 alter ejusdem nominis surrogatus fuit anno Christiano **MCXVII** prid. Ka-
 lend. April. qui captus à Turcis in prælio, & post **XVIII** menses, datis
 obsidibus libertati redditus magnis cladibus hostes affecit, & regnum feli-
 citer ampliavit: mortuusq; anno **MCXXXI** successorem accepit Fulconem
 Andegavêsem. Fulco cum regnasset annos **XI** & bimestre ac dies aliquot,
 locum filio dedit Balduino **III** anno Christiano **MCXLII**, medio mense
 Novembri. Et is regno potitus annis **XX** cum trimestri hæredem & suc-
 cessorem reliquit fratrem suum Almericum, qui bello Ægyptum invasit, &
 Saracenis Damiatam ac Pelusiam ademit, defunctus anno regni **XI**, Christi
MCLXXIII die **V** Eid. Iulii: in cujus locum venit Balduinus **IV** ejusdem
 filius natus tum annos **XIII**. Hic leprâ infectus cum liberos non gigneret,
 ex voluntate ordinum hæredem regni instituit moriturus Balduinum **V** ad-
 huc puerum è sorore suâ natum, curæ Comitis Tripolitani commendatum.
 Sed eo quoq; statim post avunculum defuncto, vitricus ipsius Guido Lusit-
 gnanus regnum invalit anno Christiano **MCLXXXIV**, indignissimè id feren-
 te Comite Tripolitano. Vnde discordia inter regni proceres orta Sala-
 dinum Saracenum Ægypti regem potentissimum, qui aliquot ante annos
 dominum suum Calipham in Ægypto interemerat, ac regnum invaserat,
 in Palæstinam attraxit: ille verò occasionem rapiens non regionem so-
 lùm depopularus est, sed ipsam metropolim, regni caput, Hierosolymam
 expugnatam Christianis ademit. In qua calamitate nihilominus pla-
 cuit reliquiis Christianorum de regni jure inter se contendere, & scindi
 in partes: actumque tum sine dubio de omni fortunâ eorum fuisset, nisi
 ex Germania, Gallia, Anglia, Italia, Pannonia, quò fama calamitatis per-
 volarat, auxilia opportuna & frequentia alia post alia advenissent, quæ
 cursum victoriarum Saladini inhiuere, & Ptolemaida, aliasque regni
 partes Christianis restituerunt. Interim & factiones durarunt in Palæsti-
 na, & Saladinus, terror Christianorum, è vita decessit, & regni **αἰώμα** an-
 no Christi **MCCXVII** ad Ioannem Brenensem Gallum virum imprimis
 fortem delatum est, ac Tyri corona ei imposita, & ab eodem anno sequen-
 ti Damiatam Ægypti obsessa captaque, Hierosolymâ tamen in potestate
 Saracenorum manente, culpâ præcipuè ambitiosissimi legati Papalis,
 per quam Damiatam etiam rursus amissa. Postremò Fridericus **II** im-
 perator ductâ in uxorem Iole filiâ Ioannis Brenensis, qui auxilii ro-
 gandi causâ in Italiâ venerat, ac jure regni Hierosolymitani in dotem
 accepto, in Palæstinam profectus terrore exercitus sui eò compulit Sol-
 danum Saracenorum, ut Hierosolymâ decederet. Ita ipse cum suis
 urbem

urbem ingressus anno Domini MCCXXIX die xv Calend. April. solenni ritu gaudentib. Christianis omnibus, qui in Asia erant, solum fremente Romani pontificis factione, coronâ regiâ est ornatus. Sed eadem urbs Hierosolyma post annos xvi, cum flueret annus aræ Christianæ MCCXLIV, à Soldano Babylonio rursus Christianis extorta: eodemque illo anno mense Octobris Christiani ingenti prælio in Palæstina victi, propeque deleri fuere, vivente tum adhuc, & imperâte Frederico II verum intra ventem annum post hanc cladem extincto. Nec tamen propterea iidem sese deseruerunt freti oppidis compluribus, quæ adhuc tum illic, tum in reliqua Syria & vicinis regionibus tenebant. In quo numero Antiochia, Tyrus, Sydon, Berytus, Ioppe, Cæsarea, imprimisque Ptolemais in ipso litore cum percommodo portu sita: in qua Veneti & Genuenses ac Pisani præcipuum emporium mercium Orientalium constituerant, multo tempore concordēs inter se: sed anno Christi MCCCLX cum ruptâ concordia iidem in bellum exarsissent, grave detrimentum reb. Christianis intulere. Nostrorum quippe concordia res ipsorum debiles, discordia hostium valida facta, & Ægypti Soldanus Bondegar audacia sumptâ anno Christi MCCCLVIII Syriâ cum exercitu percurrit, loca plurima cepit, Christianos ubiq; afflixit, in Armeniam quoq; impetum dedit, multaq; ibidem vastavit: inde reversus Antiochiam urbium Syriæ quondam maximam, tum fugâ propè desertam invasit, diruit, penèq; excidit. Anno autem sequente ad reparandam fortunam ex Europa magni exercitus in Palæstinam profecti, in quib. Eduardus Angliæ regis frater & Ludovicus IX Galliæ rex cum fratrib. in Africa Saracenos aggressus, labores & impendia perdidere. Nam & Gallum cum fratrib. duobus magnamq; exercitus ejus partem pestis ad Carthaginè absumpsit, & Anglum frustranea expectatio Galli, qui se in Syriam secuturum cum exercitu promiserat, & discrepantia peregrinorum consilia nullâ confectâ re domum redire compulerunt. Factum quadriennio ante quam Rudolphus Habsp. imperator in Germania designaretur, & interregnum exitiale finem caperet. Inde novis armorum tumultib. inter reges & principes Europæ ortis non potuere nova auxilia laborantibus in Syria, atq; adeo inter se quoque dissidentibus submitti. Quâ occasione Soldanus Ægypti anno Christi MCCXC cum maximo exercitu Tripolim Palæstinæ invasit, cepit, excidit, infinitam multitudinem Christianorum trucidavit: Tyrum, Sidonem, Berytum simili modo oppressit, & vastas fecit. Eodemque anno ad obterendos penitus Christianos Europæos in Syria, totâque Asiâ submovendos Soldanus Babylonius in Palæstinam cum exercitu c. l. mill. armatorum venit contra Ptolemaidâ, quæ sola operibus & præsidio benè munita Europæis erat reliqua: atque eam bimestri obfidione cinctam, desertam tandem à præsidariis diffugientibus occupavit & funditus evertit, ut ne reliquæ urbis ullæ superessent. Hic finis regni hujus Hierosolymitani ab Europæis conditi: quod ab urbe à Godofrido Bulionæo captâ ad hanc cladem Ptolemaidis duravit annos cxc. Qui cladi huic superfuere Christiani, in Cyprum, in qua tum Guido Lusignanus Gallus regnabat, & partes maritimas Siciliæ à nostris adhuc habitatas, & Armeniam Christo adhuc parentem confugiebant.

POSTERIORA TEMPORA IMPERII CONSTANTINOPOLITANI atq; etiâ IMPERII in OCCIDENTE INSTAURATI.

Constantinopolin, de qua diximus antè, novam quoque Romam quondam appellarunt. Ea imperatorum Christianorum in Oriente præfidentiū sedes ac domicilium mâsit per annos MCCXXIII. Quib. circumactis à

Turcarum imperatore Mahomete II fuit occupata, cum flueret annus ære Christianæ MCCCCLIII, cuius hæredes in hunc usq; diem eam retinent, ac pro arce imperii sui habent. Orientis verò imperatores se Romanos quoq; nuncuparunt duas ob causas, tum quod nova Roma ipsis sedes esset, tum quod totus Oriens cum Thracia, Macedonia, Græcia, Illyrico nobilis pars esset universi imperii Romani latè olim patentis: quanquam ipsi plerique post extinctam Theodosii magni domum, & mortuum Marcianum origine, linguâ & institutis Græci fuerint, & imperatores etiam Græcorum sæpe sint dicti: præsertim post imperium Occidentis à Carolo Magno instauratum usque ad finem Isaaci & Alexii Angelorum. Quo spacio decurrerunt anni quasi cccciv: *αἰῶμα* autem imperii extinctâ stirpe Leonis III cognomento Isauri scelere ambitiosissimæ fœminæ *Εὐφρώνης* Atticæ vagatum fuit per varias familias: diutissimè verò hæsit in familia Basilii Macedonis, qui ex ima fortuna ad imperatoriam celsitudinem evectus anno Græcæ Christianæ DCCCLXVII, non parvis reb. gestis, & gloriâ paratâ ad filium primùm, deinde ad nepotem, pronepotem, duos abnepotes imperium transmisit, quanquam continuatio semel atque iterum per alienos occupatores sit interrupta. Abnepote autem posteriore Constantino sine masculâ prole defuncto, cum annus flueret MXXVIII, filia eius duæ Zoe & Theodora cum maritis in possessione ejusdem dignitatis altera post alteram successère. Deinde fluctuare aliquandiu successio, & imperium in diversas familias devolvi, donec in domo Comnenorum tandem adhefit: in quâ permansit continuò per annos plus minus ciii. A postremo denique Comneno Andronico parricidâ nefario devenit ad Isaacium Angelum anno Christi MCLXXXV. Isaacius à fratre Alexio post decennium in carcerem coniectus, & ex eo post annos VIII rursus exemptus, dignitatisque priori restitutus cum filio Alexio imperii consorte vix octo mensibus elapsis ab Occidentalibus in Palæstinam iturus est everfus. Quo tempore Constantinopolis cum imperii titulo tradita fuit Balduino Flandrino: dictique sunt tum Balduinus tum successores ejus imperatores LATINI, ex Flandria aut Gallia orti, propterea quod ecclesiam Latinam, quæ tunc à Græca dissidebat, cum suis sequerentur. Cæpit Balduinus anno Christi MCCIV. Successores habuit quatuor: quorum ultimus Balduinus II à Michaele Palæologo Constantinopoli atque imperio ejectus anno Christi MCCLXI exeunte Latinorum imperium apud Constantinopolitanos finiit, cum durasset annos circiter LVII. Revertit imperii Orientalis *αἰῶμα* cum Michaële Palæologo ad Græcos. Michaël ad hæredes suos Palæologos ex se progenitos id transmisit: hæsitque idem apud illos ad casum Constantini X, quem Mahometh Turca everte cum totâ domo eo anno, quem antè notavi. Stetit incolume Palæologorum imperium annos CXCIII. De reliquiis imperii ejusdem apud Trapezuntinos, quas idem Mahometh aliquot annis post, captâ Trapezunte delevit, quod exiguæ fuerint, non libet heic quicquam addere.

Imperii majestas postquam in occidente revixit resuscitata à Carolo Magno Francorum rege potentissimo, quod factum dixi anno Christi DCCC exeunte, retenta & conservata est à Germanis, in quibus veteres quoque Franci fuere: sed in una eademque gente non perstitit. Nam à Francis transit ad Saxones, à Saxonibus ad Francones, qui sunt ad Mœnum, ab his rursus ad Saxonem Lotharium, ab eo ad Suevos, à Suevis post aliquot intervallum, quo res variè fluctuavit, ad Habsburgenses aut Austriôs ab Habsburgensib. ortos, ab Austriis ad Lucelburgenses aut rediit ad Austriôs, penes quos in hodiernum usque diem manet. Et sic quidem

quidem *ὡς ἐν πλάτῃ*. Nam intervenēre quædam hic illic, quæ ordinem hunc & seriem turbant. Quemadmodum enim Suevorum successionem Otto IV genere Saxo, sic Austriorum priorum Adolphus Nassovius, Lucelbergenium Ludovicus Bavarus primum, dein Rupertus Palatinus interrupēre. Et hi tamen omnes diversis gentibus orti imperatores natione Germani fuēre. Duravit, ut notavi antè, penes Germanos imperii *ἐξίσταμα* per annos DCCCXVII.

TEMPORA REGVM MAROCHI ET FESSAE IN MAVRITANIA.

Africam maritimam ab Ægypto usque in Oceanum Atlanticum distinctam olim à Romanis fuisse diximus in provincias majores quatuor, Cyrenaicam, Africam propriè sic dictam, Numidiam, Mauritaniam. Hanc Romani posteriores auctam adjectâ non parvâ Numidiæ parte in provincias duas distinxēre, Cæsariensem maximâ parte in Numidia sitam, & Tingitanam. In Tingitana majorum & parentum nostrorum memoriâ duobus amplissima regna fuēre, Marochense Atlantico Oceano adjacens, & Atlantici monti appropinquans, Fessanum in Orientem magis vergens, & ad mare mediterraneum porrectum. Illud vetustius, hoc recentius, utrumque ab urbibus primariis regni capitibus Marocho & Fessa nuncupatum. Vrbes in gentes & Europæis hodiernis majores. Marochum quondam centum millia domorum continens cum ædificiorum publicorum magno numero, portis clausum *xxiv*, situm in longa latâque planitie, non procul ab Atlante monte: Fessa quondam minor, ubi Bilbilis olim fuit, ad Salam fl. cum perpetua regū sedes esse cepit, & major & splendidior Marocho facta, Marochensibus frequentissimis Fessam cômigrantibus composita ex urbibus tribus inter se vicinis, & propè contiguis, domus nonagies bis mille complexa cum splendidissimis & plurimis ædificiis publicis sacris & profanis. Marochense regnum Fessano antiquius *vii* maximas comprehendit provincias, quarum partes quædam ipsum Atlantem montem transcenderunt: in quibus Susia est regio lata & fælix. Has provincias ut reliquas Africæ secundum mare porrectæ regiones multo tempore Arabes Saraceni Caliphæ scilicet, & eorum duces in potestate habuēre. Quorum imperii cum indigenas cepisset rædere, Abul-Texifus origine Maurus circiter annum aera Christianæ *mlii* regnum arripuit in patria, sedemque regiam Agmeti fixit. Hunc filius excepit Iosephus, qui regnum Fessanum, Tremezenum, Tunetanum in Africa, & Baticum in Hispaniâ patrio regno adjecit, regnavitque annos *xxxv*, & filium natu majorem Halin opum suarum hæredem reliquit. Quo post septimum sceptri annum ab Alfonso *vii* rege Castellæ in pugna cæcissimæ conditionis eversus opes omnes cum vitâ perdidit. Everfor Elmuhidinus regnum sumpsit, moriensq; tradidit filio Abdul-Mumen. Huic cum summum sacerdotium cum summo imperio per Africam tributum esset à populo, Marochum post annuam obsidionem deditum eidem fuit eum Isaaco principe Abrahami filio: quem ipse potestatis suæ factum manibus suis jugulavit: regni fines idem ad Tripolim protulit. Eum in imperio secuti sunt Iosippus filius, & Iosippum Iacobus Mansor literatus ipse & literarum promovendarum imprimis studiosus, Iacobum verò Mahumeth Enaser Iacobo natus, quem Mauri Miramulinum dixerunt, non in Africa solum, sed etiam in Hispania potens, sed hæc ab Alfonso *x* Castellæ rege ingenti strage correptus. A cujus morte filii discordes & inter se

armis disceptantes occasionem dedere præfectis, qui Tremezenis & Tunes-
tanis præerant, deficienti. Quorum exemplum secutus Abdulacus fami-
liæ Merinensis Fessæ regnum rapuit circiter annum æræ Christianæ MCCX.
Hoc velut novum Fessani regni initium: cum quo Marochum urbs cum re-
gno caput consensescere. Nam regni sede Fessæ constitutâ Marochenses
relictâ urbe suâ eodem frequentes se habitandi gratiâ contulere, atque ita
Marochum sensim desertum raros habitatores retinuit. Ex hoc Abdula-
co descendit ejusdem nominis alter, posterorum ejus ultimus: quem Sciri-
fius quidam homo turbidus & regnandi cupidus occidit. Sed ipse vicissim
Scirifius à Saido Arzilæ præfecto vel ulturo dominum suum, vel regni
cupidine incenso oppugnatus victusque Tunetem fugere coactus fuit. Fes-
sæ regnum Saidus occupavit, cum ageretur annus æræ Christianæ MCCC-
LXXXI. Ex Saido orti fuere reges Oatazeni dicti, quorû tempore provinciæ
atq; urbes Africæ autoribus præfectis suis deficientes miserimû in modum
sunt afflictæ. Id duravit per aliquot annos, donec Scirifius alter cognomen-
to Hascenes, è provincia Dariensi Numidiæ oriundus, genus suum ad Sciri-
fium priorem, adeoque ad ipsum pseudopphetam Mahometem refe-
rens simulato religionis singulari studio novas in Africa res per filios suos,
sui simillimos, coepit regnante apud Fessanos Oatazeno Mahomete cir-
citer annum Christianum MDXII. Is literis egregiè cultus, & magicæ dis-
ciplinæ peritissimus, quibus & filios imbuerat, occasionem parandæ poten-
tiæ rapuit ex Lusitanis Mauritaniâ tum forte infestantib. & res feliciter
gerentib. Nam contra eos primû, velut Mahometanam religionem di-
vino spiritu jubente, ex voluntate regis arma sumpsit, deinde eadem in
ipso Mauros interiores vertit, principemq; Dariensis regionis per amplæ
se constituit. Sed ipse jam grandis natu à morte occupatus pertexere
telam non potuit. Post ejus obitum, cum ex tribus filiis, quos moriens
superstites reliquerat, natu maximus non diu post in prælio occubisset, duo
reliqui, Hametes & Mahametes iisdem consiliis insistentes, quorum prior
literariæ scholæ moderator fuerat, alter regis Fessani liberos erudierat,
everso per fraudem Marochi rege, qui Fessano tributum solet pendere, Ma-
rocho sunt potiti: Hametes Marochi, Mahametes Susiæ reges appellati.
Interim, mortuo Mahamete Oatazeno Fessæ rege, & filio ejus Hamete
regnum jam adepto, Scirifii fratres in hunc tributum poscentem armis
conversis, & ingenti prælio eo superato ac penè fracto, exitiali bello pau-
lò post se mutuò invasere, cum flueret annus æræ Christianæ MDXLIII.
Hoc bello minor natu Mahametes majorem Hametè in conflictu captum,
dimissumque, & in integrum restitutum, paulòque post arma rursus mo-
ventem denuò in prælio caput, & regno Marochensi exiit anno MDXLIV.
Tum bellum orsus est contra regem Fessanum, eumque etiam pugna super-
ratum redegit in potestatem; mox eundem libertati redditum, sed pro-
missa non servantem armis aggressus, ipsam urbem Fessam occupavit, to-
tumque regnum Fessanum sibi subjecit anno MDXLVIII. Nec eâ fortunâ
contentus Numidiâ per filios invasit, urbem Tremezenam regionis me-
tropolim, agrumque longè latèque patentem cum oppidis pluribus sub-
egit. In quo fortunæ cursu cum tres filios variis casibus repente amisisset,
efferatus, Fessanum, quem hætenus vivum servaverat, occidit, totamque
ejus domum persequens & evertens universæ Mauritanie, ac multarum Nu-
midie regionum dominum se constituit. Hic morti vicinus inter filios
tres, quos superstites relicturus erat, sic comparavit, ut maximus natu Ab-
dala primû rerum potiretur, deinde succederet alter Melicus, & huic ter-
tius Munemes. Sed Abdalâ post patrem defuncto cum annus ageretur
DLXXIV.

MDLXXIV, filius ejus progenitus Mahametes Niger posthabitâ avi voluntate regnum invasit exclusis patruis. Ex quib. Melicus, cui proxima successio debebatur, implorato frustra Hispani regis auxilio, eoque tandem à Turcarum imperatore, ad quem confugerat, impetrato, cum se Niger favitiâ apud omnes ordines invisum fecisset, bellum illi movit, & bis integribus præliis victor Fessâ ac Marocho potitus rex ab omnibus certantim faventib. est salutatus. Niger profugus quærendæ gratiâ opis in Hispaniam se contulit ad Sebastianum Lusitaniæ regem juvenem indolis sanæ & cupidini gloriæ suæ obsecutus cum in Africam cum exercitu trajecisset, & pugnam cômisisset, & ipse in pugna occubuit, & Melicus hostis ex morbo decessit, & Niger fugiens victores in flumine mersus periit, tres scilicet uno & eodem die, qui fuit quartus mensis Augusti anno æræ Christianæ MDLXXVIII. Melico successit in Mauritania & vicinis regionibus frater ejus Hametes, qui pro eo ægroto in acie dimicaverat, ut statuerat pater. Qui cum annos aliquot latè regnasset, è filiis natu maximum Mahameten in carcere, alterum Essedanem regem Fessæ, tertium Bufferon regem Marochi reliquit. Bufferus autem Essedanem regno exuit, idque ipse occupavit, filiumque genuit Abdomelecum, sed ante se extinctum: ex cæteris geniti fuere Abdalabejus Scecus obses pro patre apud patruum, & Mahometes matre Lusitanâ ortus. Ex Nigro quoque ante annos aliquot superstes fuit Muleius Philippus in Hispania sacris Christianis initiatus, item Bufferi frater Abdala cum eodem fratre vitam degens.

*TEMPORA TELEVSINENSIVM IN NUMIDIA
ET TUNETANORVM IN AFRICA.*

POST Fessani regni fines secutum superiori sæculo orientem versus regnum Teleusinum in regione veteris Numidiæ: cujus primaria urbs fuit Teleusina à mari procul recedens, quam Tremezenam quidam videntur appellare. In ora ejus est præter oppida alia Oranum negotiationibus & munitioibus celebre, & eo celebrior Algiora, quam Iuliam Cæsaream quondam fuisse viri doctrinâ insignes arbitrantur, nobilis archipirata Haradeni Barbarossæ Proregis Turcici sedes: sita contra insulas Baleares, & iisdem illis insulis, & Hispaniæ Italiæque oris ob commodum portum recipiendis classibus perinfesta: atque ideò gravi bello à Carolo v imp. parentum nostrorum memoriâ petita, sed ab eo non capta ob naufragium, quo exercitus ejus fuit afflictus. Hujus regni ortus & progressus est obscurus. Qua propter plura de eo dicere superfedeo.

Clarius verò regnum Tunetanum est in ea regione, quæ propriè Africa quondam dicta fuit, cum Romani rerum potirentur. Ei Metropolis est Tunetum oppidum nobile & copiosum, solo veteris Carthaginis vicinum. Id fuit jam tum fortunæ mediocris cum Carthaginis res maximè flourerent, ut ex Polybio & Livio autoribus optimis cognoscimus: sed incrementa multò majora accepit, Carthagine à Saracenis excisâ. Saracenorum enim pars regione hac occupatâ post Carthaginis ruinam sedes illic posuere. Regnum regiones complexum est peramplas & felices à finib. veteris Cyrenaicæ ad Teleusinos, comprehensâ bonâ quoque Numidiæ parte, solo ut plurimum sæcundo, oppidis & vicis frequens. Fuit aliquandiu in potestate regum, qui in Mauritania dominabantur, quorum imperium ad confinia Cyrenaicæ secundum mare mediterraneum extendebatur. Horum primus Abdul-Mumen fuit: cui filius Iosephus successit; Iosepho

Iosepho Iacob Almanzor, huic Mahometes, Mahometi filius Iosephus 11, qui a militib. regis Teleusini est casus. A quo tempore praefecti Tunetani excusso regum Marochensium imperio diadema ipsi usurparunt. Initium factum ab Abrahamo Zachariae praefecti filio, qui Tunetanâ ditione non contentus urbem Teleusinam occupavit, ac regionem sibi subiecit: Maurorum regem Fessæ dominantem ad pacta secum ineunda adegit: Tunetum excoluit & auxit. Floruit circiter annum Christi MCCX. Eum in regno secuti per ordinem Belabes, Buffares, Manstafar Ottomenus, Iesaias, Abdel-Mumen, Zacharias, Mahometes, Assan, quem Melei-Assen vulgò vocant. Hic per caedes fratrum suorum paterno regno potitus post aliquot annos ab Hariadeno Barbarossa Algieræ regulo piratâ nobili, & clavis Turcicæ praefecto, eodem regno eiectus, a Carolo V imperatore, ad quem confugerat, anno æræ Christianæ MDCXXXV in regnum armatâ manu reductus, eamque ob causam clientelam Caroli professus fuit. Verùm haud diu post, ut facinorum suorum pœnas daret duriores, ab improbo filio Amida captus, oculisque privatus miseram deinceps vitam cæcus exegit. Surrogatus ei frater est germanus Abdimelech: sed hic cum vix uno mense regnum tenuisset, moriens filium Mahometem successorem reliquit. Quo etiam post quadrimestre per patrum everso, Amida ille, qui improbum facinus in patrem nuper patraverat, regnum invasit, tenuitque per annos aliquot. Sed ne heic quoque claudicare videretur vindictâ divinâ, quæ patrem ultâ fuerat, excitatus est Vlu-Zalis praefectus Turcicus, qui armorum vi Tuneto occupato Amidam toto regno exiit, coëgitque vitæ conservandæ causâ in arcem Guletam Tuneto vicinam à Carolo V nuper extructam, & valido praesidio Hispanorum munitam, confugere. Ita universa illa ora Africa à Philenorum aris in Mauritaniam usque (Tripolim enim cum vicina regione jam antè Sinane duce in potestatem redegerant) Turcarum imperio subjecta fuit. Atque hoc duravit ad annum, qui secutus est cladem Turcarum maritimam ad Echinedas insulas, qui fuit æræ Christianæ MDLXXIII. Quo anno Ioannes Austriacus idem ille exercitus imperator, qui cladis Turcicæ autor fuerat, ex voluntate fratris sui regis Philippi Tunetum invasit & cepit, regemque ei & toti regno dedit Machmeten Almidæ fratrem: Amidam ipsum, ut invisum suis ob scelus in patrem commissum, nec gratum Hispanis in Siciliam cum filiis duobus, & hinc in Italiam deportavit: arcem per amplam & validam, ingenti que praesidio aliquot millium recipiendo idoneam ad ipsam urbem Tunetanam molitus est. Verùm ista fortuna Machmeti & Hispanis perbrevis fuit. Nam anno proximè sequente, munitionibus Austriaci nondum confectis, ductu ejusdem Vluzalis urbs ipsa Tunetana, & arx nova urbi adhaerens, & Guleta à Carolo V antè annos XXXIX ad tuendum regnum extructa in potestatem Turcarum redierunt. Regno Tunetano finis impositus, cum stetit ab Abrahami initio annos circiter CCCLXX.

VENETAE CIVITATIS TEMPORA.

Merentur Venetiæ quoque seorsim ut dicantur. Nec enim alia civitas totâ Europâ liberior, magisque sui juris per multa sæcula nemini aut imperatori aut regi subjecta, nec terrâ marique potentior, nec reip. formâ melior, nec ædificiis splendidior, nec rebus gestis illustrior, nec autoritate apud summos principes major memorari ulla potest. Sitæ sunt in intimo sinu maris Adriatici, aut potius in maris ejus æstuariis in que se diversimodè annes ex regione circumjecta effundunt, formâ admirabili, ut nec incursum à terra,

à terra, nec classium violentiæ à mari pateat. Solum urbis, in quo ædificia
 stant, sunt insulæ complures inter se vicinæ, quas rivi aut fluminum lapsus
 disjungunt, ita ædificiis occupatæ oppletæq; ut ex aquis exurgere urbs vi-
 deatur. De principio ejus variant autores. Nonnulli fundamēta prima jacta
 putāt circiter annum Ch. ccccxxi, cum de expeditione Hunnorum, quo-
 rum feritatem omnes vehementer metuebant, fama primū Italia illam
 oram terruisset. Tum enim ajunt honestissimos ex oppidis circumjacentib;
 conjuges & liberos, & quæ carissima habebant, maturè in eas insulas aut
 extremas continentis oras paludib. circumfusas atque ideò invias, confu-
 gi causâ transtulisse, & eodem, cum commodum esset, se quoque recepisse.
 Alii factum id esse ajunt anno Christi cccclii, & tertio, cum Attila Hun-
 nus post expeditionem non satis felicem in Germaniam & Galliam, ex
 quâ in campis Catalaunicis victus, & domum reversus ad Aquileiam ur-
 bem Venetiæ maximam oppugnandam accederet. Tum enim in eadem
 illa loca cum suis confugisse optimos & ditissimos, ac nobilissimos quosq;
 cum aliis ex oppidis regionis Venetæ, tum præcipuè Aquileienses & Para-
 vinos, & hos quidem in Rivo alto, quæ præcipua hodiè & nobilissima pars
 Venetiarum est, illos verò Gradi consedisse, & domicilia illic sua collocas-
 se. Prior sententia Antonii Cocci Sabellici est, civis Veneti, & scripto-
 ris rerum Venetarum diligentissimi, posterior Caroli Sigonii industriâ in-
 inquirendo vero nihil Sabellico cedentis. Est & tertia sententia Flavii
 Blondi, qui ad annum Christi cccclvi principium hoc Venetiarum re-
 fert, ad id nimirum tempus, cum jam Aquileja ab Attila esset everfa, &
 tota illa ora Italia ab eodem pervastata: tum enim metu similiarum calami-
 tatum multos mortales, præsertim honestioris ac lautioris fortunæ in lo-
 ca illa invia & inaccessa commigrasse. Quas sententias conciliaveris re-
 cè, si statueris prima initia valde fuisse tenuia, forsân etiam, cum Attila aliò
 impetum suum convertisset, & Italiam intactam relicturus putaretur, rur-
 sum deserta: postea verò, cum jam certum esset contra Aquilejam eum ve-
 nire, & vastitatem Italia minari, frequentius istuc esse commigratum, co-
 gitatumque seriò de sedib. ibi figendis, eaque initia secunda proximis an-
 nis, cum locus tutus pluribus arrideret, & pericula similia metuerentur ab
 influxu gentium barbararum, aucta quoque fuisse. Urbem novam Vene-
 tias dixere plurali numero, tum quod profugi ex plurib. Venetæ regionis
 oppidis heic consederunt, tum quod in pluribus insulis condita velut mul-
 tiplex quædam urbs esse videretur. Primū eam Consules gubernarunt,
 exemplo Romanorum sic nuncupati: deinde Tribuni, ex singulis insulis
 singuli electi cum potestate perpetuâ. Quorum finem quidam conjiciunt
 in annum conditæ urbis cccxcvii, aut cccxcvi, alii in annum cclxxxii,
 nonnulli quoque in cccxxx. Nam quemadmodum de initio urbis non
 conveniunt inter se autores, ita etiam de tempore isto. Interea verò dum
 hi civitati præfuere, res ejus plurimum crevere tum civium frequentia ac
 opibus, tum urbis amplitudine & splendore: Sic enim ferè accidebat,
 quando tempestas aliqua vicinis oppidis à Gothis & Longobardis ingru-
 bat, quod sanè factum sæpe, id ut cederet in incrementum Venetiarum,
 cum aut tempestatem fugientes, aut ex tempestate elapsi huc sese confer-
 rent. Tum etiam Opitergio à Rothare rege Longobardorum deleto, re-
 rum potiunte Heraclio imperatore in ipso stagnorum aditu, & paludum
 sine Heraclia, oppidum celebre & locuples, condita est in Venetorum di-
 tione, & everfo Altino Torcellum extructum & frequentatū, & exundante
 multitudine Heracliensium Æquilium habitari captum & in oppidi for-
 mam redactum, Methamaucum etiam ædificiis occupatum. Post tribunos,
 cum

cum istius magistratus satias cepisset civitatem, Dux creari cepit velut civitatis totius princeps supremus, ad quem à tribunis, qui relinquebantur præfecti insularum suarum, provocatio esset: primusque dux creatus est Paulutius Anafestus Heraclianus suffragiis universi populi, magnaue ei potestas permessa legum freno minus adstricta. Factum id traditur anno æræ Christianæ DCCXVII, periodi Iulianæ quinquies millesimo cccc. Paulutio mortuo successit Marcellus Heraclianus, Marcello Hipatus Vrsus, quem populus potestate abutentem, & ferocius insolentiusque agentem, concursu facto anno ducatus ipsius XI occidit. Tum tædio potestatis ducalis loco ducis creatus est magister equitum, cui imperium tantummodò annuum. Sed post quintum magistrum equitum, placuit ducem rursus eligere. Electusque est Theodatus Hipatus Vrsi filius, circiter annum Christi DCCXLII. Atque id institutum duravit deinde in rep. & pervenit ad nos, sed non sine crebra mutatione. Nam per aliquot sæcula eligendi arbitrium mansit apud universum populum, celebrataque electio est sæpe tumultuariè, uti solet in magna confusaque multitudine fieri, & laxior fuit ducum potestas, quam reip. expediebat. Vnde accidit aliquoties, ut duces occasione potestatis immodicæ à recto declinantes, & in tyrannidem deflecentes aut per tumultum popularem occisi sint, aut capti oculorum usu privati, aut in custodiam dati, aut in exilium pulsi. E quorum numero postremus quamvis innocens & princeps haud illaudabilis Michael Vitalis in ducum ordine XXXVII cum ob cladem in bello maritimo contra Emanuelem imperatorem Orientis fraude grassari solitum in injustam populi iram incidisset, & ex concione vociferante se subducens in templum velut in asylum confugere vellet, à factione inimicâ circumventus & lethaliter vulneratus occubuit anno Christi MCLXIII. Quam fortunam tres primi post magistrum equitum abrogatos Theodatus Hipatus, Galla, Dominicus Monegareus, experti sunt, orbatî oculis & magistratu privati: quanquam Dominico moderando feroci ejus ingenio annui tribuni bini adjuncti essent. Mauricio verò Galbaio, qui Dominico successor datus fuit anno Christi DCCXLIII, cum gratiâ apud populum floretet, & benè rem gereret, concessum novo prorsus exemplo, ut Ioannem filium collegam sibi adscisceret: quæ res & tunc, & postea à sequentibus aliquot ducibus in exemplum tracta non paucorum malorum in rep. causa fuit. Nam & Ioannes patri dissimillimus, & ejus filius Mauricius junior, quem rebus gerendis parens quoque admoverat, insolentiâ suâ & crudeli facinore in episcopum Gradensem commisso occasionem dederunt Carolo Magno belli difficilis per filium Pipinum Italiæ regem civitati Venetæ inferendi. Id abdicatis jam patre & filio ducibus, & suffecto Obelerio Anthenorio ducum octavo, ac fratre ejus Beato in imperii confortium admissis, gestum in extremum excidii periculum civitatem adduxit. Ex quo periculo cum vix eluctati Veneti essent partâ insigni victoriâ navali, Heraclia ab iis excisa, & populus Venetias traductus, civitasque incremento novo aucta, sedes ducis in Rivo alto, urbis parte præcipuâ, quæ hæcenus aut Heraclia aut Methamauci fuerat, collocata fixaque fuit: insulæ etiam complures propter populi frequentiam majorem, quam capere Rivus altus commodè posset, pontibus cum Rivo alto sunt connexæ: urbi nomen Rivi alti impositum. Hæc acta præcipuè Angelo Particiatio duce IX, qui cepit, ut plerique tradunt, anno Chr. DCCCIX, imperante etiam tum Carolo Magno, & præter tribunos annuos binos sibi à civitate adjunctos ipse potestatis ac honoris collegam sumpsit filium minorem Ioannem, & post eum abrogatum, alterum natu majorem Iustinianum, qui

Ioanne assumpto absens apud imperatorem Constantinopolitanum fuerat. Et hic patri principatus ipse anno xviii defuncto successit: & huic post biennium frater Ioannes à Iustiniano collega paulò antè adoptatus. Cui variis casibus iactato, & tandem in cænobium detruso surrogatus Petrus Tradonicus post trigessimum administratæ potestatis annum tædâ cede à paucis conjuratis interemptus est, cum æræ Christianæ annus flueret dcccclxiiii. Hujus cædis ulciscendæ gratiâ Triumviri capitales primùm creati sunt, qui iudicio constituto in autores inquisivè, & facinoris convictos exilii perpetui pænâ affecè. Principatus ad Particiatios Vrsolum, & Ioannem prioris filium rediit. Post hos præter alios Candiani, Badoarij, Vrsoli, frequentes in eodem honore fuè. E quibus Petrus Candianus vir improbus, & in patrem patriamq; ingratus cum principatû in manifestam tyrannidem capisset vertere, principatus anno xxiiii à populo frenum mordente, & in tumultum actò multis vulneribus confusus est cum filio parvulo, ac utriusque corpus ad macellum projectum, ut à canibus lacerarentur. Et sunt, qui tradant ipsius ducis corpus in partes minutas à plebe concisum, & dentibus quoque ferum in modum appetitum fuisse. Tantum tum in tyrannidem odium populi Veneti fuit: qui, cum tyrannus in aedes ducales confugisset, & ex iis præsidio armatis se tueretur præcipiti irâ ignem iisdem iniecit, quibus aedes maximo impendio publicè structæ conflagrarunt. Factum hoc anno Christi dcccclxxvi imperante Ottone ii. Post, principatum tenente Petro Vrsolo ii, qui quartus fuit à tyranno trucidato, in deditionem acceptis multis per Histriam & Dalmatiam maritimam urbibus reip. Venetæ potentia multum crevit, princepsque non Venetiarum solùm, sed etiam Dalmatiæ dux appellari cepit. Fuit Petrus hic in ordine ducum xxy: cujus filius Otto Vrsolus patri surrogatus Dominico Flabanico autore princeps de reip. benè meritus cum ignominia pulsus est in exilium: ei que submissus à populo Petrus Centranicus eandem fortunam habuit. Hunc excepit ab eodem populo electus Dominicus Flabanicus Vrsolorum familiæ gravis inimicus; quo rogante lex lata est ab ingrata civitate, ne quis istius familiaria aut Dux fieret imposterum, aut ullum honorem magistratumvè caperet. Sed addita & lex alia reipub. utilissima, ne quis Dux posthac, quod ausque in usu manserat, collegam muneris ac honoris sibi adscisceret. Atque is moris illius perniciosi, qui annis plus minùs cclxx in rep. duraverat, finis fuit. Flabanicum secutus Dominicus Contarenus iadem Dalmatiæ urbem rebellem domuit, Dalmatiamque reliquam in fine nutantem victoriâ suâ in obsequio retinuit. Contareno successit Dominicus Sylvius, & huic Vitalis Falerius, qui missis Constantinopolin legatis, impetravit ab Alexio imperatore, ut Dalmatia cum Croatia ex latronum manibus vindicata in perpetuum à Venetis teneretur. Quod factum circiter æræ communis annum mlxxiii. Post cum adeptus principatum est Vitalis Michaël i, sub quo expeditio Europæorum contra Saracenos cepit ad recuperandam terram sanctam: in quam Veneti validissimam classem cum misissent, viam sibi aperuè ad opes suas in Oriente augendas, & jura optima in regno Hierosolymitano comparanda. Quarum rerum cursus sub Ordelapho Faledro, Dominico Michaële, Petro Polano, Dominico Mauroceno, Vitali Michaële ii continuatus. Et sub Polano quidem Corcyra occupata, & Venetis subiecta, sub Mauroceno Histriæ & Venetis tributariæ factæ: turris etiam Marciana, opus admirabile, ex qui cœpit: in Sicilia quoque privilegia egregia acquisita foedere cum

Guilhelmo rege percusso: sub Michaële contra ingratiſſimum Orientis imperatorem Emanuelem, de quo & parente optimè meriti Veneti erant, bellatum. Quo bello post multa præclarè à duce Michaële gesta, & Chium urbem & insulam ditioni Venetorum adjectam, cum pessimâ fraude Emanuelis, hujusmodi artibus grassari soliti, incommodum aliquod acceptum esset, optimus dux iræ populi objectus, è concione fremente se subducens, ac in templum velut in asylum contendens ab obvio inimico lethaliter vulneratus occubuit anno Christiano MCLXXIIII, principatus sui XVII. Sic tempus hoc noto: quanquam non nesciam de anno Christi variare auctorum sententias, & secundum rationes Petri Marcelli patritii Veneti, qui stilo non inepto vitas ducum Venetorum omnium ad suam usque ætatem, & annum Christi MD, Latinè descripsit, annum Christianum numerari MCLXX, aut MCLXXI. Sunt qui existiment, indignam mortem Vitalis Michaëlis occasionem præbuisse creandi primos x-viros, qui inquirerent in cædis autores, & reos ejus severè punirent: quivè seditionem & conspirationes turbulentorum è rep. tollerent, & ordinem aliquem darent certiore & commodiore eligendorum imposterum reip. ducum, per quem caveretur, ne quis parum dignus ac idoneus ad honorem illum summum deinceps admitteretur: quique in parridas, aut summi magistratus violatores severè animadverterent. Sunt etiam, qui ab iis hac in parte dissentiant, statuuntq; x-viros tunc creatos, qui reip. tantisper curarent, donec de summa rerum decerni posset. Donatus Gianottus in libro suo eruditissimo de rep. Venetâ sentit, ac rationib. bonis probat, isto tempore magnum illud concilium omnium nobilium aut patritiorum certis legibus formatum & perenne esse institutum, ac novum modum priore multo meliorem designandi ducis introductum, & magnam reip. conversionem esse factam: à toto enim populo ad magnum hoc concilium potestatem illam translata: à concilio viros optimos xi esse designatos, qui ducem eligerent. Ita primus hoc modo novo electus dux fuerit Sebastianus Cianus, qui Michaëli cæso successit, vir magnanimus, ut Veneti perhibent, ventosus ac elatus, ut alii censent. Cujus tempore columnæ vastæ magnitudinis advectæ è Græcia, & ad caput fori Marciani in urbe erectæ, Rivus altus ponte primùm junctus, templum Marcianum operibus magnis auctum, discordia gravissima inter imperatorem Fridericum I & Papam Romanum Alexandrum III post bellum difficillimum in Italia gestum composita, nova potestatis symbola reipub. data, aut usurpata, mare Venetis jactu annuli aurei desponsatum. Post quem lectus Aureus Malipetra, aut Mastropetrus (diversimodè enim scribitur hoc nomen) post aliquot administrati principatus annos se sponte abdicavit. Tum Henricus Dandalus classe numerosissimâ instructus in Turcas res maximas in Oriente gessit: cum cæteris occidentalibus Constantinopolim cœpit, & Balduinum Flandrum imperatorem illic constituit, Cretam insulam reipub. Venetæ addidit. Petrus Cianus Sebastiani filius sequens priorem annos XXII principatum tenuit. Cujus tempore multæ urbes maritimæ in Græcia, & multæ insulæ maris mediterranei à civibus Venetis impendio privato, permittente rep. occupatæ, ac sub clientelâ reipub. possessæ, transmissæque ad hæredes. In iis Methone & Corone, Gallipolis quoque in ora Italiæ, Corcyra, Eubœa, Naxus, Parus, Melus fuere. Reip. Venetæ imperium maritimum plurimùm auctum. Petrum hunc Iacobus Teupulus, Teupulum Marinus Maurocenus excepit, quem Maurocenû novâ comitorum ratione ac elegendi modo creatum Antonius Sabellicus contendit. Reinerus Zenus, quo principe difficillimû bellum cepit contra Genuenses

Genuenses ortum ex discordia inter Venetos & Genuenses Pisanosque
 cives Ptolemaide negociantes: quo Veneti magnâ clade hostes ad Tyrum
 Syriae Palestinæ, & Drepanum Siciliae affecerunt. Idem bellum sub tribus
 ducibus sequentibus quiescens sub quarto Petro Gradonico gravius rursus
 commotum, & priores clades totidem cladibus Venetis ad Corcyram, &
 Hellepontum à Genuensibus repositæ. Quibus accessere in urbe Venetâ
 conjurationes duæ, altera Marini Boconii in caput principis, altera Ba-
 jamontis Teupuli in ipsam remp. ad tyrannidem invadendam: utraque
 verò detecta: conjurati gravissimis suppliciis affecti. Ad hoc tempus
 conjurationis posterioris quidam referunt initium magistratus x-virorum,
 de quo antè dixi. Gradonicus dux obiit anno Christi MCCCIII,
 cum præfedisset reipub. annos XII & menses aliquot. Deinde inglo-
 rii duces aliquot usque ad Andream Dandalum, qui cepit anno Christi
 MCCCXLII: sub quo bellatum feliciter contra Vngaros ob Iaderenses, &
 cõtra Genuenses ob usum Pontici maris cum clade Venetorũ ad Bospho-
 rum, & Genuensium multò graviore clade ad Caristum, & ad Calarim
 Sardinia: quâ posteriore Genuensium vires maritimæ infractæ. Urbs Ve-
 neta sædâ peste afflictâ, & tribunal auditorum veterum in urbe institutum.
 Marinus Falerius Andream secutus ob affectatam tyrannidem cum sociis
 consilii carnifici traditus, & capite truncatus est anno æræ Christianæ
 MCCCXVI. Post illum quintus Andreas Contareus princeps creatus, ra-
 ro in mortalibus exemplo, principatum recusavit aliquandiu constantissi-
 mè, nec antè voluntati civitatis paruit, quàm minis gravium pænarum
 istuc fuit inductus. Eo reipub. præfidente urbs Tergestina sæpe rebellis;
 sæpe retracta sub imperium; denuò excusso imperio Austriacis auxiliis
 freta, sed victa ad obsequium rediit: arma etiam contra Carrarium Pata-
 vinum, & Ludovicum Vngariae regem ejus socium sumpta, & variâ fortunâ
 gesta: ac simul recruduit bellum Genuense ex causa Cypria, quo pluries
 victi Veneti, totoq; ferè Adriatico mari profligati, amissâ quoq; fossâ Clo-
 diâ in ipsius urbis conspectu sitâ, tandem resumptis viribus, & hoste Fossâ
 Clodiâ rejecto vicerunt. Bellum post sextum annum sopitum. Antonius
 Venerius alter à Contareno tantâ fuit severitate, ut ob stuprum fœminæ
 patritiæ oblatum carceris pœdore filium suum macerandum judicaret. Sub
 Michaële Steno, qui anno MCCCC Venerio successit, occasione ini-
 quitatis & sævitia Novelli Carrarii Patavini Veneti Vicentiam, Ve-
 ronam, Feltriam, Belunum Bassianum Veneti potestatis suæ fecerunt;
 Patavium ipsum occuparunt. Hæc initia imperii eorum in conti-
 nenti vicino: Iadera in Illyrico, vendente Vngariae rege, pecuniâ cum
 omni jure empta. Sub Thoma Mocenico, qui mortuo Steno surrogatus
 fuit, Vtinum in foro Julio cum totâ regione in potestatem eorundem ve-
 nit. At sub Francisco Fuscaro, qui anno MCCCCXXIII Mocenico successit
 princeps longè clarissimus, fines imperii Veneti multò longius promoti,
 Brixia, Bergomum, Ravenna, Crema, totus ager Cremonensis cum op-
 pidis in eo sitis, exceptâ ipsâ Cremonâ, adjectæ: bellum cum Philippo
 Vicecomite Mediolani domino, cum Mediolanensibus cum Genuensibus, &
 eorum sociis variâ fortunâ, sed sæpius Venetis secundâ gestum. Frideri-
 cus III imp. magnificè à Fuscaro principe in urbe exceptus: Constanti-
 nopolis Christianis à Mahumete Turcâ erepta: Fuscarus fluente princi-
 patus sui anno XXXVI jam propè nonagenarius abdicatus, & paulò post
 vitâ functus est. Atque hic Venetæ potentia & fortuna istuc crescentis
 terminus quidam fuit. Nam Cremonæ possessio, quæ post annos plus mi-
 nus XL à morte Fuscaro accessit, momentanea tantum fuit, vix decennium
 durans.

durans. In reliquis verò imperii partibus quanquam præclare sibi constaret Venetorum virtus, & non solum parta tueri, sed etiam partis adjicere alia, cum se offerret occasio, niteretur, tamen vi majore superata, non ubique æquè fortunata fuit. Etenim post captam à Mahumete Constantinopolin haud pauca iis per Græciam & regiones finitimas atque insulas ab eodem victore, cujus vis omnibus imperiis terribilis erat, & à filio, nepote, pronepote, abnepote adempta sunt: in Italia quoque, in Istria & Illyrico gravissimæ tempestates à regibus & principibus ac Romanis pontificibus, qui omnes agris oculis florentem crescentemque liberimæ civitatis fortunam intuebantur, non semel contra eos concitatae sunt: semel etiam conspirantibus in eos, & vires conjungentibus Maximiliano Cæsare, Gallia, Hispaniaque potentissimis regibus, Ferrarienti & Mantuano principibus & Iulio 11 Papâ Romano totius conspirationis ἀρχηγὸν & classicum canente, sub prudentissimo duce Laurentio Lauredano resp. omni penè possessione in Italia continente & veteri & novâ fuit exutâ, attamen paulò post eodem adhuc habenas tenente Lauredano, fortitudine, constantiâ, sapientiâ senatus ac procerum per omnem Venetiam, Cenomaniam, Forum Iulium five Carnos restituta in integrum. Sed Ravennam, & quæ alia in Flaminia tenebat, ut bellatorem Papam placaret, & quæ non ita nuper à Ferdinando Neapolis rege in Calabria & reliquo regno Neapolitano acceperat, ad conciliandum sibi Ferdinandum Hispania & Neapolis regem coacta est rursus dimittere. Interim verò insularum plerarumque Corcyra, Cephalenes, Zazinthi, Ithaca, Cythera, imprimis Creta, Carpati, quas dudum possederat, item Cypri totius, quam paulò antè sub principe Augustino Barbadico, Laurentii Lauredani antecessore, benignâ aspirante fortunâ, sine impendio, sine labore acquisiverat, imperium retinuit & retinet etiam nunc, exceptâ Cypro, quam sub Aloiiſo Mecenico duce armis Turcicis superatam anno Christi MDLXX, postquam in ejus possessionem venerat LXXXVI, rursus amisit.

Forma reip. Venetæ Aristocratica jam ab aliquot sæculis præsertim post Vitalis Michaelis tempora, longè optima fuit, ac sine mutatione notabili, quæ ad rei summam pertineret, ad nos usque pervenit. Quanquam haud pauca leges ad statum rerum pertinentes interea latae sint: quales hæ, Ne cui patritio magistratum delatum recusare impunè liceret: nefas esset principi ritè creato, nisi ob crimen gravius ab eo commissum, potestatem ac munus, dum viveret, abrogare: ut mox à principis morte in ejus acta severè inquireretur per Triumviros in eum finem creatos, an quid à defuncto contra jusjurandum in principatus initio reipub. præstitum, esset patratum, & si quid tale inveniretur, id ad Senatum à Triumviris iisdem referretur, qui de eo judicaret. Prius de principatu non abrogando latum dicitur statim à morte Fuscari principis optimi, cui munus ob ætatem paulò ante mortem immeritò erat abrogatum, perinde ac si latores facti illius sui paniteret, idque lege lata ipsi damnarent: alterum, defuncto principe Augustino Barbadico, bene quoque de rep. merito: & ex hac lege primùm in acta ejusce principis capit. Quales & istæ: qui in numero eorum, qui magistratus eligunt, aliquem nominarit, quem suffragia ad honorem aut munus promoverint, ut is velut fidejussor pro eodem sit, & si quid ab eodem commissum fuerit in fraudem reipub. eâ de fraude ut sponsor teneatur: Ut semper Triumviri advocati in rep. sint, qui legum sunt tutores ac patroni, & earum violatores judicio persequentur acerrimè, ex eoque laudem referant præcipuam, si in

si in eo præstent se severissimos. Ista verò reip. forma, & Senatus procedumque prudentia, gravitas, moderatio fecerunt, ut quamvis fortuna & opes haud parum decreverint, civitas tamen Veneta etiam nunc id nomen, cam auctoritatem habeat, ut nullus penè princeps aut rex in orbe propinquo aut longinquo tam potens sit, qui non in foederib. aut societate cum ipsis haud parvum inesse reb. momentum in utramque partem arbitretur. Stetit hæc civitas ab initio sui, cum primùm condita est, usque ad tempus hoc præsens per annos MCLXV, à primo duce creato DCXX, à principio ducatus Sebastiani Ciani, quo comitiis, & electioni principum novus modus putatur esse datus, & magna reip. facta conversio, quamvis aliud senserit Caspar Contarenus, cccclxvii.

TEMPORA GENVENSIVM.

PRÆter urbem Venetam quinque sunt aliæ in Italia citeriore, quarum res magnæ & illustres majorum nostrorum sæculo fuere, Mediolanum, Genua, Pisæ, Florentia, Ferrara. Et adde si libet sextam Bononiam. Harum GENVA Venetæ civitatis æmula potissimum fuit ob res maritimas, ad quas utraq; à natura posita & comparata esse videtur, illa in intimo recessu sinus Adriatici, hæc in orâ Liguria, Tyrrhenum mare intuens. Ejus vetustatem recentiorum quidam à Iano reperunt non aliâ ratione, quam quod corrupto vocabulo ab ineruditis hodiè Ianua vocitetur. Veteres bonæ fidei autores mentionem ejus nullam faciunt ante initia belli Punici II. Unde suspicari licet, ante id tempus aut nullam, aut pertenuem, ac memoratu non dignam Genuam fuisse. Livius nos docet vergentem jam bello Punico II à Magone Pæno Annibalis fratre captam ac diruto anno urbis Romæ conditæ DCLIX P. Corn. Scipione, P. Licinio Crasso Consulib. & biennio post jussu populi Romani à Sp. Lucretio resectam esse. Deinde mentio ejusdem rara & parca in rebus Romanis, ob fortunam, uti credo, tenuitatem. Posita quippe est loco aspero, & colonis haudquam desiderato. Celebrior facta post collapsam Romani imperii fortunam & umbram ejus in Italia rursum per Germanos excitatam. Crevit potissimum negociationibus maritimis, per quas ita ditata est, & per divitias crescentes tam magnificis ædificiis substructa, ut superbæ nominem invenerit, & ambitum quoque suum ad quina passuum millia extendit. Primus libertatis gradus ei fuit sub Germanis imperatoribus jus eligendi præfectos, qui remp. gererent. Dein creati consules annui diversis temporibus diverso numero bini, terni, quaterni, quini, seni, denarii. Et his additi alii, qui cum his velut senatum constituerent, numero ferè XXIIII. Anno demum Christianæ æræ MEXC, jubente Frederico Barbarossâ imperatore, qui idem passim in urbibus Italiae instituit, Prætor Consulibus additus, qui cum remp. administraret, & judicia regeret. Atque is ex lege peregrinus ferè fuit. Antequam verò Prætorum usus in remp. fuit introductus, cum consules summum magistratum tenerent, imperium suum civitas plurimum auxit, multa loca in ora Italiae sibi subjecit, Corsicam Saracenis ademit, & suæ ditionis fecit, Sardinia quoque partem aliquandiu possedit, expeditionib. longinquis, Capham, quæ Theodosia olim fuit, præclarum emporium in Taurica Cherroneso situm, Peram exiguo maris sinu à Constantinopoli diremptam, Chium, Lesbum, multasque urbes alias acquisivit. Postea Cypro quoque manus iniecit, sed diu eam retinere non potuit. Post prætores, præfecti etiam populi creati & prætorib. additi jam singuli jam bini: & hi interdum omitti, interdum domestici,

domestici, five ex civib. lecti, interdum externi, mirâ fluctuatione. Interim & factiones enatæ, familiis primariis inter se graviter dissidentibus. Quibus compescendis ad creandum ducem cum imperio annorum plurimum deventum: quorum primum Dominicum Fulgosum fuisse familiæ plebeie sed illustris & potentis Raphael Volaterranus prodidit, atque id factum scribit anno Christi MCCCXXVII. Alii primum produnt Simonem Boccanigrum XII annis post creatum, & sex annos munere functum. Idque institutum, semel modò per triennium intermissum ambitione archiepiscopi Mediolani, duravit ad annum æræ Christianæ MCCCXC, quo ob factiones Gualforum & Gibellinorum rep. turbantes civitas in fidem se contulit Caroli VI Gallie regis. Præfuerunt duces alii quinquennium, alii quadriennium, vel triennium, quidam septennium, octennium, quidam annum tantum modò unum, ut placebat populo: nonnulli quoque iterato ac sæpius potestatem hanc tenuere. Carolus cum annos XIII urbem in potestate habuisset, & insolentiâ præfecti sui eam amisisset, ex populi voluntate princeps ejus factus Ioannes Maria Vicecomes Mediolani dux. Sed hoc à suis interempto, dux rursus Genuæ creatus Georgius Adurnius: deinde alii. Post circiter annum Christi MCCCXXX Philippo Mariæ Ioannis fratris Mediolani domino se civitas subiecit, ac in fide ejus mansit annos XV. Post quos offensâ enatâ nuncium ei remisit, seque revocato creandi ducis more in libertatem rursus asseruit. Verùm istâ libertate nihil tumultuosius ac inquietius per annos XVII donec nimirum anno Christiano MCCCCLIII Petri Fregosi ducis culpâ civitas in potestatem Gallie regis Caroli VII relapsa est. Quo post octennium repudiato, & ab eo potestate armis nequicquam repetitâ, cum priores turbæ & seditiones redissent in scenam, anno MCCCCLXIV imperium urbis Francisco Sfortiæ Mediolani principi ultro delatum, & ab eo hæredibusque ejus pacatè possessum per annos XIV. Deinde Ioanne Galeaceo Sfortiâ rejecto, instaurata libertas, ducesque rursus electi: denuoque imperium Ioanni Galeaceo post decennium restitutum, à quo ad patrum Ludovicum Sfortiam, ab hoc ad Ludovicum XII Gallie regem cum ipso Mediolano pervenit. Sed nec hic, nec successor ejus Franciscus I tranquillam ac non interruptam ejus possessionem ob motus & vicissitudines rerum Mediolanensium tenere potuit. In his fluctibus Genua cum à Gallis teneretur, anno Christi MDXXII, auspiciis Caroli V imperatoris & Leonis X papæ Romani, populiq; Florentini, qui in Gallos in Italia dominantes conjuraverant, à Prospero Columnâ summo exercitus duce capta, ac toto triduo à militib. sædè direpta, imperioque Gallorum crepta fuit. Post quinquennium verò fluente anno æræ nostræ MDXXVII ab eodem Gallie rege recepta, ac paulò post libertate donata est. Tum autore Andreâ Auriâ nova rep. forma ei data: ducis potestas biennio finita, successio forti tributa: duci additi gubernatores VIII, ac procuratores totidem, & syndici V: statutum, ut duces magistratu abeuntes inter procuratores sederent quoad viverent, ut singulis semestribus bini gubernatores transfirent in collegium procuratorum, ac vicissim totidem procuratores in collegium gubernatorum, atque ita in curanda rep. singuli continuarent per quadriennium, biennium nimirum in hoc, & alterum biennium in collegio altero. Atque hæc forma sine vitio conservata sub patrocínio Caroli V imp. ac filii ejus, Hispanie regis per annos XLVII. Quibus elapsis, anno MCLXXIV, cum dissensiones rursus extitissent, interventu Maximiliani II imp. Hispanieq; regis, ac pontificis Romani controversiæ compositæ, & vitia è rep. sublata, quedam etiam in formam meliorem firmandæ concordie causâ redacta. Quod factum anno MDLXXVI. Et hoc

hoc in statu res manet ad tempus præfens. Bella gessere Genuenses, uti fit inter æmulos, contra Pisanos, sed multa graviora contra Venetos, cum quibus de maris imperio decertarunt. Quæ notavi punctim in rebus Venetis.

T E M P O R A M E D I O L A N E N S I V M
I N I N S V B R I A.

ME D I O L A N V M antiquissima urbs à Gallis Insubribus condita in felicissima regione subalpinâ auspiciis Bellovesi & Sigovesi, regnante apud Romanos Tarquinio Prisco. A quo tempore caput fuit Insubriæ, & regum ejus gentis sedes. Anno verò urbis Romæ DXXXII M. Claudio Marcello, Cn. Corn. Scipione Calvo Consulib. quadriennio ante initium belli Punici primi, cæso manu Marcelli Consulis Viridomaro Insubri-um rege, & opimis spoliis ei detractis, Mediolanum jam tum felix & am-ulum a Romanis occupatum, Romanoque imperio adscriptum, nec ab eo unquam postea avulsum, quoad Romanis mansit salva libertas. Impe- ratorum autem tempore adeò fortuna ejus & splendor crevit, ut eorum non pauci habitare Mediolani quàm Romæ maluerint. E quib. Trajanus re- giam illic struxit, quod Palatium est appellatum, & post eum Adrianus frequens ibidem egit, locoq; eodem delectatus est imp. Philippus Arabs. Et Maximianus Hercules Diocletiani collega Mediolani, ubi domicilii sedem, quoties à bellis quies ei erat, ut plurimum habere solebat, & ornan- dae urbis gratiâ thernas magnifico opere struxerat, Constantium Chlo- rum ex Cæsare imperatorem Augustum XI die Kalend. Maij anno Chri- sti fluente CCCIV publicè declaravit, ac imperium solemnij ritu deposuit, cum idem hoc Diocletianus Nicomediæ immisso in potestatem Galerio Maximino ex condito eodem illo die fecit. Hæc morati sæpe Constan- tinus Magnus, Constantius, Iovinianus, Valentiniani, Valens; sed nemo frequentius & libentius Theodosio Magno: quo sæculo Ambrosius epif- copus nominis sui claritudine non parum claritudini loci adjecit: qui obiit anno Christi CCCXCIII. Inde anno ejusdem æræ CCCXLI post excisam Aquileiam Mediolanum cum aliis oppidis Galliæ Cispalinæ ab Attila Hunno captum & direptum. Post mediocri fortunâ usum regnantibus in Italia Gotthis ad tempora Vitigis: quo regnum tenente à Gotthis ad Belisarium præfectum militiæ Romanæ pro Iustiniano Imp. defecit, ac propterea à Gotthis obsessum, ac fame intolerabili domitum, dedi- tumque ingentem cladem accepit. Nam xxx millia habitatorum masculini sexus sine discrimine ætatis crudeliter à victorib. contra da- tam fidem trucidata sunt; fœminæ & virgines servituti addictæ: mania urbis, & ædificia publica privataque diruta: urbs tota solo æquata, anno Christi fluente DXXXVIIII. Ex hac calamitate & ruinâ sensim emergens Narsete duce Italiam gubernante, dein sub Longobardorum regibus per annos circiter CCIV, sed fortunâ, quam solet esse, minore quievit. Initio autem regni Francorum in eadem Italia, ex instituto Caroli magni novo jure ac more ornatum fuit Mediolanum, ut non ab alio quàm ab archiepif- copo Mediolanensi in fano oppidi Medoëtiæ novus Italiæ rex (sic enim tunc regnum indigitabatur, quod Longobardicum ante fuerat) coronâ fer- reâ redimeretur, regnoque inauguraretur. Quo jure inflatus archiepif- copus paulatim primatum papæ Romani cæpit spernere. Exin urbs quoq; altius exurgens, & incrementa cum tempore capiens sub patrocínio im- peratorum Germanicæ gentis à magistratibus suis, quos populus eligebar, regeba-

regebatur, summum honoris & autoritatis locum tenente archiepiscopo velut ephoro: cui adjunctus erat praefectus vicem imperatoris gerens. Opibus auctis Mediolanenses insolentes turbas frequentes dedere in Italia maxime sub Suevis imperatoribus, vicinas civitates Laudem, Ticinum & alias graviter afflixere, causamque in se dedere Friderico I eius nominis imperatori, a quo urbs obsessa & ad deditorem adacta, & altera vice ob fidem priorem violatam penitus excisa est, solumque ejus inaratum, ac sale conspersum. Quod factum anno Christiano MCLXII. Sed conjuratione & auxilio vicinarum civitatum urbs rursus instaurata munitaque, ac rursus ab eodem imperatore verum nequicquam obsidione cincta, sub Friderico II & imperatoribus secutis variis casibus agitata ad summum fortunae culmen rursus ascendit, factaque est omnium Italiae urbium post Romam maxima, quanquam saepe inter se plebeij & nobiles non animis solum & secessionibus sed armis quoque contenderint. Duae in ea familiae potentes factionum principes fuerunt, Turriani & Vicecomites. Vicecomitum origo ex vicaria potestate sive episcoporum, ut quidam volunt, sive imperatorum, quod sine dubio verius dicitur ab aliis, extitit. Hi paulatim imperatorum potestate per Italiam languescente, eorum potentiae pervenere, ut pro dominis urbis beneficiis haberentur, & jus suum in haereditate derivarent. Claritudinem praecipuam familiae dederunt Otho Archiepiscopus Mediolani, & frater vel ex fratre ejus genitus Mathaeus, qui ex magnitudine rerum gestarum Magnus est appellatus, Rodolfus I, Adolphi Nassovii, Alberti I imperatorum tempore florens, & ab his Vicarii titulo ornatus. Cujus filii & nepotes principatui paterno per amplum, quo multae ei civitates nobiles istius tractus comprehendebantur, multo plures quoque adjecere, ut tota penes Longobardiâ jam Vicecomites hi potirentur. Pronepos vero ejusdem Ioannes Galeaceus, Galeacei II filius ingenti pecuniâ Wenceslao imp. verè voragini, & rerum imperii dilapidatori datâ ducis Mediolanensis titulum ab eo emit, & vicariam potestatem in jus feudale & certum perpetuumque vertit. Factum anno Christi MCCCXCV. Nec tamen nova hæc dignitas in familia ejus duravit ultra filios, quos duos reliquit, Ioannem Mariam, & Philippum Mariam, qui ambo, cum principatu functi essent alter post alterum, sine liberis maribus obiit. Posterior decessit anno Christi MCCCXLIII. A cujus morte arma de principatu commota, per quae tandem anno MCCCCL principatus pervenit ad Franciscum Sfortiam Philippi Mariae generum per filiam ejus illegitimo toro natam, quam uxorem habebat, armis quam natalibus majorem. Huic filius Galeaceus Sfortia natus major successit, & ei a conjuratis civibus ob ibidem trucidato Ioannes Galeaceus ex ipso genitus, & Ioanni porro, anno MCCCCLXXXVI fati abrepto, patruus Ludovicus Sfortia Francisci filius secundus genitus, primus Sfortiarum ab imperatore Maximiliano titulum legitimum principatus Mediolani natus: sed anno MCCCXCIX a Ludovico XII Galliae rege, qui Vicecomitum hereditatem per aviam Valentianam Ioannis Galeacei primi Mediolanensium ducis filiam sibi debere contendebat, armis petitus & captus, amisso principatu apud Bituriges in custodia mortuus est. Gallus Mediolani rerum potitus est ad annum Christi MDXII, quo ipse principatu hoc dejectus Helvetiorum & Venetorum Marte, & Maximilianus Sfortia Ludovici filius imperio paterno restitutus est. Sed & hic post triennium a Francisco Galliae rege Ludovici successore, ingenti praelio ad Marignanum non procul Mediolano caesis Helvetiis, qui Sfortiae stipendia merebant, everfus & in Galliam abductus illic vitam finivit. Franciscus victor conspiratione Caroli V imp. Leonis X papae Romani

Romani, & Florentinorum, ductu Prosperi Columnæ Mediolano, & totâ Italiâ expulsus anno *MDXXII*, successorem accepit Franciscum Sfortiam Maximiliani fratrem. Quo demum anno *MDXXXV* hac vitâ defuncto, Carolus v. imp. res Mediolanenses invasit, & filio Philippo Hispaniæ regi salvo imperii Germanici jure, moriens reliquit: penes cujus hæredem Philippum III in Hispania regnantem adhuc manent.

TEMPORA PISANORVM.

Pisas ajunt multis annis ante Romam à Græcis esse conditas in Hetruria ad Arnun flumen. Quarum post collapsum in Italia Romanum imperium, ac à Germanis instauratum non infirmæ res fuere maritimæ. Gessere imprimis multa contra Saracenos, & aliquando Sardinia potite sunt. Sed dudum mutata earum fortuna, fracta primùm armis Genuensium, dein domesticis Tyrannis oppressa, tandem à Ioanne Gambacurta venum data Florentinis, qui ita eam pressere, ut omnib. imperii & potentia veteris reliquis amissis civitas velut exoleta & viribus destituta in eorum obsequio delitescat.

TEMPORA FLORENTINORVM
IN HETRURIA.

Florentia ad eundem Arnun in mediterraneis Hetruriæ sita Fluentia olim nuncupata, à Fesulanis condita in planitie, vetustatis non magnæ. Quidam enim initia ejus ad tempora Syllana, alii ad ætatem Triumvirorum C. Cæsaris Octaviani, M. Antonii, M. Lepidi referunt. Sed fuere initia tenuia & obscura. Itaque rarissima Florentia mentio per multa sæcula. A Totilâ Gotthorum rege dicitur eversa, & in ruderib. relicta esse per annos plus minus *ccl.* Carolum verò Magnum tradunt captum loci commoditate eam instaurasse circiter annum Christi *dcccii.* A qua instauratione incrementum ejus primùm fuit ex everfione Fesularum, Fesulanis omnib. Florentiam translatis. Dein res civitatis quietæ fuere usque ad annum à nato Christo *mccxv.* Tum, cum jam civium opes crevissent, occasione violatæ promissarum nuptiarum fidei à Bondelmontio viro notabili, in factiones discessit nobilitas: quæ cum semel erupissent, tam pertinetes civitati inhætere, ut omnem modum earum, quæ in reliquis Italiae civitatib. fuere, superarent. Nobilitas sæpe cum nobilitate commissa est, sæpe cum eadem nobilitate plebs, non rarò plebs & nobilitas simul in partes scissæ; Guelphi cum Gibellinis, Nigri cum Albis contenderunt; contentionesque civiles non semel in pugnas & cedes, adeoque in bella civilia exarserunt, & factiones se mutuò ex urbe expulerunt. Vnde & frequentes extitere reip. mutationes, ut Euripus aliquis in reciprocandis motib. & politica conversionib. civitas Florentina esse videretur. Quas recitare me ordine nec instituti ratio poscit, nec proposita brevitatis permittit. Paucula tantum ex multis, huc quæ faciunt, notabo succinctè. Mortuo Friderico II imp. (obiit is anno Christi *mcccl.* jam jam exituro) reconciliatis ad tempus Guelphis & Gibellinis, civitas distributa fuit in classes VI, electique cives XII, quorum bini & bini singulis classibus præfecti supremam potestatem annuam in rep. tenebant. Eos Antianos vocabant. His additi fuere iudices duo peregrini, quorum alter Dux sive Capitaneus, alter Potestas dicebatur, judiciis omnib. tam civilibus quam criminalibus præerant. Atque huic statui tuendo ordo armorum non in urbe solùm, sed

sed etiam in agro Florentino institutus. Sed status hic intra vertentes annos xxxii quater mutatus, & potestas reip. ad societates plebeas mercatorum ac opificum traducta. Designati item xii ex his societatibus, quibus potestas non annua, sed bimestris tantum data: dictique pro Antianis Boni homines. Senatus verò iis adjunctus civium lxxx, quod consilium Credentiæ nuncupabatur: & præter eum alius quoque senatus virorum clxxx ex omni civium numero, distributus in partes sex, qui conjunctus cum Bonis hominib. & Credentiæ consilio conficiebat consilium generale. Denique institutum etiam collegium diversum à prioribus civium cxxx promiscuè è nobilitate ac plebe delectorum, cujus erat, decreta priorum collegiorum vel senatum exequi. Dein & numerus summi collegii auctus, revocatis Gibellinis, quos Guelfi nuper urbe ejecerant, & pro xii facti collegæ xiiii, & nomen iis principum datum, potestaque ex bimestri annua rursus facta. Et paulò post pro xiiii constituti tres cum potestate tantum bimestri, quos Priores artium vocarunt, & tribus his eodem anno, quo constituti sunt, additi fuere totidem alii, ut essent numero sex, singuli ex senis civitatis classibus reliquis non variatis. Prioribus verò Palatium structum, in quo assiduò versarentur, qui antè in templis convenire, & de rep. agere consueverant. Et dati illis tum primùm dignitatis augendæ causâ lictores, & ministri alii, ac dominorum quoq; nomen tributum. Hæc facta traduntur anno Christi mcccxxxvii. A sexennio autem, anno scilicet mcccxxxvii, ut quidam censent, Capitaneus ex plebe designatus cum satellitib. mille in centurias x divisus, ad nutumq; ejus paratis, qui Priorum decreta exequeretur, ac munus haberet annuum: quem Gonfalonarium sermone patrio, Vexilliferum justitiæ Latinè dixerunt. Hæc contra insolentiam & injurias nobilitatis parata. Et cum hæc quidem ad eam coercendam sufficere viderentur, statutum ut justitiæ Vexillifer inter vi-viros Priores federet, & non mille, sed quatuor millia satellitum ad imperata faciendâ in promptu haberet: in vi-virum collegio viris nobilib. locus ne esset: in correos eadem pæna, quæ in principalem reum, caderet: fama publica de maleficiis aut criminibus nobilium pro justo testimonio valeret. Ad hæc anno mcccxcviii, quo tutiores à vi Priores artium essent, palatium aræ auctum & munitum, carcerumque publicorum exstructio inchoata, & paucos intra annos absoluta. Anno etiam mcccxcix pomærium urbis ampliatur in id spacium, quod hodiè quoq; manet. Crescebat enim civitas eo sæculo tum opibus tum civium numero, penè ut nunquam copiosior ac fortunatior fuerit, ut affirmat Nicolaus Machiavellus, quæ tunc ad xxx millia virorum ad pugnam idoneorum ex solis civibus suis, & lxxx ex agro subjecto armare potuit. Vnde autoritas totâ penè Italiâ maxima, & vires propè invictæ. Sed factionum furie ferè continuæ post istos annos fortunam ejus perdidit, & ex felice miseram fecere, cum Gibellini in Guelfos, Albi in Nigros, plebs in nobilitatem, nobilitas in se odia exercerent, & se mutuò attererent. In qua *invasione* nobilitas sensim muneribus reip. propemodum omnib. fuit exclusa. Et Robertus Neapolis rex ex desperatione rerum, & mutuo partium odio, cum accederet quoq; metus ab Henrico vii imp. in Italiam adventante, quem Florentiâ exulantes comitabantur, fluente anno æræ Christianæ mcccxi, princeps civitatis cooptatus, summoq; imperio potitus est in quinquennium. Quo per motus varios finito, novisque turbis à fine ejus exortis, rursus in magistratum ordine aliquid mutatum, eorumque eligendorum ratio conversa. Nam hæcenus sic observatum fuerat, ut senatores munere suo annuo expleto, in fine anni magistratib. successores in annum

annum sequentem designarent. Tum verò magistratibus tributum, ut ipsi munere suo abituri successores sibi sufficerent, non in annum tantummodò unum, sed in menses XL : idque factum hoc modo. Eligebant tot cives ad gerendam remp. idoneos, quot ratio poscebat, eorumque nomina omnia in urnam conjiciebant. Ex ea urna deinde singulis bimestribus educebantur, quos per bimestre remp. gerere oportebat, donec omnes cum tempore circumactò educi essent. Atque hinc mos ille per urnam creandi magistratus in civitate inolevit. Cumque externa rursus pericula ingruerent, idem ille principatus, quem Robertus rex tenuerat, filio ejus Carolo Calabrię duci anno $MCCCXXV$ fuit delatus. Qui vix triennium cum in eo fuisset, labente anno Christiano $MCCCXXVIII$ è vita decessit. Sed ambo hi pater & filius principatu legitimo contenti reliquum magistratuum ordinem, & reip. statum, qualem acceperant ex pacto illæsum conservaverant, quietis publicæ custodes ac protectores, non civitatis domini: quanquam avarè magis quàm par esset, principatum Carolus habuisset. Quam ob causam defuncto eo, conditionis hujus pertæsi Florentini plenam libertatem rursus amplexi sunt cupidissimè. Verùm repudiatis plerisque institutorum priorum senatum novum duplicem ordinarunt, alterum trecentorum capitum ex sola plebe, alterum ducentorum & quinquaginta ex plebe & magnatibus promiscuè: illum ex re consilium plebis, hunc consilium commune appellarunt. In VI -virum collegio, cum vexillifero Iustitiæ nihil mutatum. Verùm apud Florentinos eo sæculo nihil stabile, sed omnia omni propè momento conversionibus obnoxia. Itaque vexillifer Iustitiæ proximis temporibus modò unus, modò duo aut tres: tributuum quoque duces interdum plures interdum pauciores, cum bellum existeret: lecti è populo & à populo viri XX , qui ea, quæ istuc pertinerent, curarent: & bello gerendo dux externus designatus. Et cum occupandæ Lucensis urbis ergò arma essent sumpta, post Malatestam Ariminensem & civitati Florentinæ notus ad imperium militare vocatus fuit. Sed is vulpini ingenii homo cum urbem ingressus esset, abusus partium mutuo odio, quæ non ita nuper armis inter se in ipsa urbe dimicaverant, simulato concordia civilis faciendæ & firmandæ studio, dementatisque omnibus, iisdem legibus, quibus ante eum Robertus rex, & Carolus filius, princeps civitatis turbulentis clamoribus salutatus è vestigio principatum in tetram tyrannidem vertit, magistratus omnes uno edicto abdicavit, armorum usu civibus interdixit, exules civitati infensos revocavit, carceres publicos aperuit, vectigalia vetera auxit, nova addidit, denique ostentatam æquitatem ac humanitatem in crudelem & plusquam barbaram sevitiem contra omnes ordines plebejos, optimates, nobiles repente commutavit. Quapropter omnium odio vicissim in se converso intra anni spacium obsessus à populo fremente in Palatio ejurare potestatem & urbem relinquere coactus est. Princeps salutatus fuit anno Christi $MCCCXLII$, die VII Eid. Septemb. Vrbe exiit anno $MCCCXLIII$, postrid. Non. Augusti. Tum de nova administrandæ reip. forma inter ordines civitatis convenit, ut eorum, qui ad gerendam remp. vocarentur, tertius quisque è nobilitate esset: reliqua municipera publica totidem nobilibus, quot plebeis paterent: urbis classes, quæ hæctenus sex fuerant, quatuor factæ: singulis terni principes præfecti, ex quib. summum collegium confectum: cui additum collegium aliud VIII virorum, quos consiliarios vocarunt, quatuor ex nobilitate, totidem ex reliquo populo lectorum: Iustitiæ vexillifer omissus. Sic honos reparatus nobilibus: quo si contenti esse voluissent, aut potuissent, benè fuisset ipsis, benè

benè reip. Verùm fortunâ hac insolescentes, & in contumelias in ordines cæteros effusi, & idcirco à popularibus in ipsa urbe oppugnati devictiq; semet everterunt, jusque recuperatum brevi tempore rursùm perdiderunt, ac patriam novis turbis implicuerunt. Nam reformato reip. statu exclusis nobilibus, Iustitiæ vexillifero restituto, populus in partes tres divisus, factiones novæ Albiziorum & Ricciorum exortæ, & rursùm Gibellini cum Guelfis commissi: quorum motuum initium factum anno MCCCLIII. Sed anno MCCCLXXVIII Sylvester Mediceus Alamanni Medicei fil. ex nobilissima familia popularium oriundus cum Iustitiæ vexillifer esset, & ejus successor Ludovicus Guicciardinus, uterque ingenio moderato, & boni publici studioso, reprimendis Albiziorum, totiusque factiosæ ac insolentis nobilitatis consiliis, & admonitionis lege, quæ in exitium Gibellinorum, & omnium sedatorum civium erat comparata, ac tum urgebatur maximè, repellendâ ex præsentissimis periculis patriam eripuerunt. Et post hos Michaël Landonius artificio quidem carminator, sed animo supra sortem istam magno & excellenti, quod tum adhuc ignorabatur, à tumultuante humillimâ plebe ad idem vexilliferi munus evectus cum idem abjectissimæ plebi, cui multa jam tribuerat, omnia concedere, quæ concupiscebat, & eam supra cæteros ordines extollere non vellet, ejusque furoribus se fortiter objiceret, eandem patriam virtute suâ conservavit. Nam qui in ima plebe erant lanificio dediti, panni tonsores, sartores & his inferioribus melioribus, è populo ab injuriis superbæ & factiosæ nobilitatis, eorumque qui partibus Guelforum censebantur, per Medicum & Guicciardinum liberati haudquaquam fortunâ contenti suâ, non solum illis adversariis suis, sed etiam ditioribus ac honestioribus in populo, qui in societatibus aut tribubus primis censebantur, infesti turbas in civitate ciebant, eorum domus invadebant, fortunas prædabantur, incendiis sæviebant, usurarum remissionem flagitabant, summos magistratus in ordinem cogere, ipsi honores illos, & potestates in se transferre maximam partem in animo habebant. In qua confusione ac tumultu Michaëlem, quem dixi, vexilliferum supremum crearunt, eumque pro arbitrio de tota rep. disponere jusserunt. Is autem ut commotos furentesque sedaret, multa primùm ex eorum desiderio constituere aggressus Priores quoque artium, quos dominos dicebant, & summa collegia abdicavit, quæ exosa plebi erant sustulit: ex minuta plebe quatuor Priores seu Dominos, ex societatibus majoribus duos, ex mediis totidem designavit. Reliqua quoque reip. munia tripartitò inter eosdem illos societatum ordines divisit. In qua partitione cum nimis parcum fuisse revoluti alia ipsi suæ cupidini propiora statuerunt, eaque publicâ autoritate collegii Priorum sanciri voluere. Tum verò Michaël vexillifer, qui in collegio assidebat, virum se præstitit, & cum periculo capitis sui & duces seditionis, & reliquam turbam compescuit, remque ad quietem reduxit. Fuit hoc vergente mense Augusto, & Septembri jam imminente. Interea acciderat, ut ex statuto recenti, quo imis etiam ad honores summos aditus aperiebatur, duorum nomina hominum vilissimorum & infamium ex urna exirent, qui cum cæteris in Priorum collegio essent sessuri, & summam reip. tractaturi cum summo civitatis dedecore. Quod cum suboluisse multitudini, eo ipso tempore, cum ineunda novis magistratibus munerata essent (Calendæ Septembres ei rei erant à multis sæculis deputatæ) in foro conclamatum à populo est pudore & indignitate commoto ac fremente, nolle se ullo modo istius sortis homines in collegio isto ferre, velle verò ut duo alii eorum loco sufficerentur: simul oculi multis honoratioribus in sodalitatibus

sodalitatibus opificum aperti sunt, ut agnoscerent turpiter à se erratum, quod rejecto potentiorum jugo, & superbiâ eorum profligatâ putidissimæ plebi se subjecissent. Itaque retractata quædam priora: societates opificum infimæ sordis recenter institutæ, & ad gerendam remp. cum cæteris admittæ, rursus abrogatæ, munera plerisque, qui ad eas societates pertinebant, adempta: reliquæ societates in ordines duos majorum, quæ numero pauciores, & minorum, quæ plures erant, distinctæ: placuitque ut ex minoribus quinque, ex majorib. quatuor deinceps Priores artium designarentur, Vexillifer justitiæ modò ex his, modò ex illis eligeretur. Hoc modo resp. domi tum pacata; eaq; pax triennium duravit, sed non sine multorum magno malo, qui ob suspiciones conjurationum vel bonis multati, vel acti in exilium, vel vitâ privati sunt. Vnde novorum diffidorum & motuum occasio, quorum finis fuit nova reip. ordinatio, quæ incidit in annum MCCCLXXXI. Eâ id de imis & recentibus opificum classibus nuper abrogatis confirmatum: Guelforum partib. dignitates restitutæ; iis, qui censebantur in inferioribus opificum sodalitatibus jus adeundi dignitatem supremi vexilliferi ademptum, & pro media munerum reip. parte, quam hæcenus tenuerant, tertia pars tantum relicta, exceptis etiam in hac parte tertiâ dignitatibus summis. Ita multum de jure plebejo diminutum. Sed Guelfi cum nobilitate restituti acerbè & insolenter recuperato jure sunt usi: moderatorum consiliorum autores magno numero in exilia egerunt; atq; in his Michaëlem illum Landonium non de patriâ solùm universâ, sed de ipsis etiam in reprimendo plebis furore optimè meritum. Tanti acerbum erat apud illos partium odium. Idem paulò post id quoq; effectum dedere contentione suâ, ut amplius labefactando plebejorum mediocri juri pars tertia munerum publicorum ipsis relicta ad quartam redigeretur, & justitiæ Vexillifero cum quatuor civibus aliis potestas daretur eligendi & scribendi certum & justum numerum virorum idoneorû ad remp. gerendam, ex quibus bini quotannis sorte ducerentur, qui principum aut priorum collegio assiderent. Atque hic reipub. status duravit diutissimè, si præcipua spectes, quanquam in eo nec factionum studia contentionesque vehementes absuerint, & minuta quædam, summamque rei non tantum gentia sint mutata. Bella verò frequentia & gravia ab eo tempore, penèq; continua civitatem foris occuparunt, cum Mediolani principibus, cum Lucensibus, Venetis, Pisanis, Aretinis, Pontifice, regibus Neapolitanis, quibus gravia sæpè perpeffa & in arctum redacta, sæpè secundante fortunâ victrix imperium suum per Hetruriam dilatavit. Mos autem hic in civitate inoleverat turbulentis temporibus, de quibus antè diximus, ut quoties in extremo discrimine res posceret ad Dictaturam constituenda aut reformandæ reip. convolaretur, quam Balian nuncupabant: quæ potestas non uni, sed plurib. interdum minori, interdum majori, imo maximo numero, quo rota quoque amplissima & frequentissima collegia comprehendebantur; potestas autem certo definitoq; tempore circumscribebatur: & tamen plerunque siebat, ut confecto, cujus causâ Dictaturâ instituta erat, negotio, omnes Dictaturæ participes etiam ante impletum ejus tempus, potestatem deponerent. Et usus obtinebat, ut bellum cum esset collegium curatorum rei bellicæ constitueretur, in quo x, xii, xv, xx, sederent, & nomine reip. istuc pertinentia curarent expedirentque. Capitaneus verò judicii summi præses, & alter cui potestatis nomen erat, eisdem tribunali præfectus ex instituto vetere locum suum in rep. retinebant: & viii-viri consilarii, consiliaque illa ampliora, quæ pro senatu minore majoreque erant, similiter permanebant: habebantque sodalitates opificum

opificum, mercatorum similiumque ordinum suos praefectos seu capitaneos ac vexilliferos, & syndicos societatum negocia procurantes: vexillifer autem summus, cui à Iustitia cognomen erat, inter Priores artium aut Dominos sedem tenens proximis temporibus ultra bimestre potestatem munusque non habebat, cum in annum olim habere solet. Quod quando ceperit, non est, quod norim, literis proditum. Contentiones verò inter nobiles, qui optimates & potentiae paucorum studiosi videri volebant, ac vetustum genus jactabant, & Guelfarum maximè partium erant, & eos, qui populares audiebant, multitudinemque colebant, item inter ditiores & honestiores in populo, & minutiolem plebem, quae amisso jure, in quod invaserat, in superiores invidiam movebatur, civitatem quiescere ut plurimum non sinebant, mutuisque odiis partes in partes incendebant. Imprimis autem optimatum & popularium studiis & aemulatione perpetua civitas turbabatur. In optimatibus & Guelfis tunc Albizii, Barbadorij, Vzani potissimum eminebant, in popularibus Riccii, Alberti, Acciajoli, & ante omnes Medicei funem ducebant. Post Silvestrum Mediceum familiae decus erat Verus Mediceus vir sapiens & apprimè moderatus, qui adeò gratus populo traditur fuisse, ut si voluisset, nullo penè negotio feratur dominatum occupare potuisset. Qui cum è vivis abiisset, familiae facem extinctam accendit rursus Ioannes Biccus Mediceus vir praedives, & à natura mitis, humanus, munificus, quem favor popularis ad summum magistratus culmen sine ambitu, ait historicus Machiavellus, evexit. Puto de vexilliferi munere Machiavellum loqui. Quò verò ascendit altius, eò se moderatorem in omnibus actionibus tulit. Aemulos praecipuos habuit Reinaldum Albizium vehementem in partibus optimatum, & Nicolaum Vzanum multò prudentiorem, atque ita sedatiorem altero, qui ut in partes suas Ioannem traducerent, omnem quidem lapidem, sed frustra moverunt. Hujus igitur prudentiam & aequitate multa incommoda, imprimis tumultus populares ob contributionum rationem à civitate dicuntur averfi. Obiit anno Christi MCCCXXXVIII, defunctus omnibus honoribus in patriam, cum petiisset nullos. Filios maximarum opum reliquit haeredes, Cosmum & Laurentium. Ex his Cosmus lampade acceptam in omni re gloriam patris longè superavit. In quem cum universus populus statim oculos cepisset conjicere, aemuli paterni invidiam pariter & metu incitati (putabant enim facturum omnia, quae posset, id est dominatum, nisi occurreretur maturè, invasurum) in eum conspirarunt. Et cum oportunitatem nacti essent per sortem educto vexillifero suarum partium, quem insuper promissis & muneribus onerarunt, ut fortiter ageret, id effectum dedere, ut vocatus in Palatium velut iudicio sistendus vexilliferi operam non sine tumultu traderetur custodiae. Tum sine mora pro more dictaturam constitutam virorum cetero inquisitum fuit in capite ipsius, & omni studio allaboratum fuit ab inimicis, ut damnatus occideretur. Sed vicit frequentior sententia, ut Patavium mitteretur cum suis in exilium. Sententia illa pronunciata fuit anno MCCCXXXIII die VI Non. Octob. ut notat Machiavellus. Exiit urbe cum fratre & amicis contra infidias eorum, qui sanguinem ejus sitiabant, armatis stipatus ex voluntate summi senatus, & ad fines imperii Florentini deductus, gemente populo: à Venetis verò maximo honore exceptus non secus ac si amplissimam legationem obiturus venisset. Sed vix dum annus fuit circumactus, cum à vexillifero viro populari, & Mediceis favente relatum ad Priores artium est earundem partium studiosos de Cosmo in patriam revocando, fremens tibus & nequicquam tumultuantibus ejus inimicis, constitutamque novam dictaturam sententia prior abrogata, reditusque Cosmo decretus; inimici
ejus

ejus magno numero in exilium ire jussi. Ita rediit Florentiam Cosmus cum suis latante toto populo, declinante jam anno MCCCCXXXIV. A quo tempore quanquam integer ordo magistratuum ex forma solita maneret, paucis tantum leniter ex partium commodo inflexis, tamen à nutu ejus univèrsa pependit civitas non secus ac si in ipsius imperium concessisset. Tanta erat ejus etiam cum privatus esset, & domi suæ habitaret, apud multitudinem gratia & autoritas. Totoque illo temporis spacio, quo viginti & superstiti illi esse licuit (superfuit autem annos integros xxx) Florentia non quidem ab omnibus partium studiis ac æmulationibus, (id enim fieri non poterat) sed à turbis civilibus libera fuit. Id verò Cosmus operam præcipuè dabat per eos, quos obnoxios sibi habebat, ut urnæ, è quib. magistratus reip. præfuturi, ac decedentibus successuri, cum tempus posceret, educebantur, nominibus amicorum, & iisdem partibus benevolentium, clientumve suorum replerentur. Hunc in finem statim à redivit suo, cum caleret gratia, effectum dederat, ut quod ab ipsis adversariis inventum institutumque nuper fuerat, electio eorum, quorum nomina annuatim in urnam conferenda essent, in potestate esset paucorum cum iis, qui magistratu erant abituri. Et ut æquior esse in omnes videretur, etiam hoc curarat, ut omnis nobilitas demptis paucis in populi classem transcriberetur; utque Octoviri excubiis præfecti ex ducib. istarum partium semper eligendi vitæ necisque potestatem haberent. Atq; omnia hæc ut institueret ac tueri posset, opib. immensis quib. regum ac principum plerosq; penè æquabat, & admirabili sapientiâ, quâ plurimum pollebat, fuit affecutus. Opib. quippe utebatur valdè liberaliter, eoque modo innumeros homines sibi obligabat: sapientiâ verò solertissimè bona & mala, nocitura ac profutura discernebat, eventusque rerum prospiciebat, æmulosque interdum, connivendo ad studia ac desideria eorû iniqua & perniciofa, ferri ac ruere sinebat, ut experiundo edocti redirent in viam, & ab ipso malorum remedia quærerent. Interim nemini modestiâ & comitate erat inferior, quanquam regum & principum censeretur amicus: ut cæteroqui mitis, ita in statuendis poenis in eos, qui rebus novis deprehendebantur studere, terroris incutienda gratiâ interdum satis asper, non quidem per sese, sed per alios munera publica gerentes: Pistrato ubique simillimus, nisi quod armato satellitio se non muniret. Obiit satur dierum anno Christi MCCCCLXIII, ætatis suæ LXXV, pater patriæ à morte appellatus. Hæredem filium habuit unicum valetudinarium, bonum quidem, sed paternis virtutibus imparem, & tamen eundem in rep. locum retinentem, fortunamque gratiâ, & gloriâ patris, ac relictis ab eo opibus sustentantem, peritum gravib. insidiis virorum in rep. maximorum. Quib. superatis, multisq; æmulorum ac suspectorum in exilium pulsus, morbo superatus ultimum diem clausit anno Christi LXXIX, ætatis LIII, principatus v. Cui filii fuere duo Laurentius Mediceus, & Julianus, hic à conjuratis in templo, dum sacro peragebantur, nefariè trucidatus anno MCCCCLXXVIII, ille mortem fratris acerbè ultus potentiam avitam, quam acceperat à patre, magno animo asseruit, conservavitq; quoad vixit, patre multò major, avo virtute & gloriâ non multò minor, inimicorum multorum, & in his Romani pontificis victor, non Florentiæ solùm, sed totius etiam Italiæ decus, decessit è vita anno Christi MCCCCXCII, à morte patris XXIII, ab avi reditu in patriam post exilium LIII die IV Eid. April. superstitib. filiis trib. Petro II, Ioanne, Iuliano. Ex quib. Petrus in reipu. gubernatione patri successit, eidè diffimillimus, non principatum, sed verum dominatum usurpare incipiens, cum inconsultis magistratibus anno MCCCCXCIII urbe egressus cum Carolo VIII Galliar

stirpem primorum conditorum deducunt. Hos proximè sequuntur, qui ad profugos Troianos originem referunt: Fabulæ vanissimæ. Hoc verò certum est, ante Athilæ vastatoris & Theodosii II imperatoris tempora vel Ferrariam non fuisse, vel inter obscura oppida istius regionis delituisse. Sequenti dein tempore exarchatui accensa, & eo à Longobardis occupato, horum regib. subjecta fuit, ac deinceps eandem fortunam tulit, quam reliqua exarchatus regio. Inclarescere cæpit Henricorum imp. sæculo: paritq; aliquando Mathildi fœminæ potenti in Italia, à qua dicitur cum multis oppidis & locis aliis Romano Pontifici esse donata. Demum in ditio- nem venit Atestinorum, qui genus suum Longobardis acceptum ferunt. Quorum primus Ateste cum titulo Marchionis beneficio Ottonis I imp. potitus Sigisbertatus ex Alda uxore ejusdè Ottonis Imp. filia notha Vgo- nem genuit; & Vgo Theodaldum. Hic Ferrariam dicitur accepisse à Pon- tifice Ioanne XII, mortuumq; anno Christi MVII hæredè filium natu ma- ximum reliquisse Bonifacium Ferrariæ & Atestis dominum. Huic unica filia hæres fuit Mathildis matre Beatrice Saxonici stemmatis natâ: quâ sine liberis defunctâ anno MCV, Ferrariam tradunt in potestatè Romani Pon- tificis esse revolutam: quanquam superessent Atestini plures à Sigisberta- tio orti, iique Ferrariæ quoque magnas opes tenerent: quorum series, & successionis expositio fluctuat apud scriptores. Ex his descendit Opizo Opizone natus, quem perhibent Vicarium Ferrariæ à Benedicto XII Papâ esse factum, aut in eo munere jam antè parto confirmatum; eundemq; Mu- tinam & Argentam quoq; tenuisse, & Papæ quotannis beneficii istius no- mine x millia aureorum pependisse: vitâ autem defunctû anno MCCCIII: huic successisse ordine filios tres Aldobrandinum, Nicolaum, Albertum: ex hoc filium fuisse nothum Nicolaum, eum patris locum invasisse & tenuisse circiter annum MCCCXCIII, atque insuper Rhegium Lepidi occupasse. Eodem principatum tenente, quod satis constat, concilium generale Ferrar- iæ celebrari cæpit sub Eugenio IV Papâ, ad quod episcopi Græci & ipse imperator Cõstantinopolitanus Ioannes Palæologus venêre, & fidei cõfes- sioni de Spiritu S. à patre & filio procedente subscripsere anno MCCCC- XXXIX prid. Non. Iulii. Ipse Nicolaus princeps optimus rerum potitus est Ferrariæ per annos XLVI. Obiit anno MCCCCXL. In locum ejus successit filius Leonellus non legitimo matrimonio ortus, cæteroqui bonus, & ho- nore dignus: quem excepit frater Borfius & ipse illegitimè natus ex alia matre omnes majores suos virtute & gloriâ procul superans: ob virtutem & sapientiam Mutinæ, & Rhegii à Friderico III imp. Ferrariæ à Papa Paulo II Dux appellatus, summæ autoritatis apud omnes Italiæ principes, litera- rum & literatorû amator ac cultor eximius. Capit à morte fratris anno M- CCCCXL: vitam reliquit MCCCCLXXI. Eum secutus est Hercules frater justis nuptiis editus, & Herculem anno MDV vitâ defunctum, filiorum natu maxi- mus Alfonso variâ fortunâ jaçtatus, cui secundis nuptiis juncta fuit Lucre- tia Borgia Alexandri VI Papæ Romani filia famosissimæ libidinis fæmina, ex qua Herculem II sustulit cum filiis aliis tribus. Hercules II ex uxore Renatâ Ludovici XII Galliæ regis filiâ, fœminâ laudatissimâ genuit Al- fonsum II, & Aloisum brevis ævi, obiitq; anno MDLIX. Principatum post eum accepit Alfonso II tenuitque per annos circiter XXXVIII, virtute civili & militari celebris, eruditorum amator præcipuus. Decessit ex hac vi- tâ anno æræ nostræ MDXCVII senescente; ex trib. uxorib. Lucretiâ Flo- rentinâ, Barbarâ Ferdinandi Cæsaris filiâ, Annâ Mantuanâ, nullis genitis liberis. Cujus locum cum petiisset ex voluntate ejusdem atque etiam occupasset Cæsar Atestinus ex patruo defuncti, sed toro illegitimo natus, repudiatus

repudiatu à Papa est Clemente VIII, feudi Ferrariensis domino, & armis ad relinquendam Ferrariam adactus anno MDXCVIII, Mutinâ & Rhegio retentis, quæ ad Papam non pertinebant. Papa, extinctâ stirpe legitimâ Borſii primi ducis, Ferrariam patrimonio Apostoli Petri, ut vocant, rursus adscripsit. Effluxere anni ab initio Borſii ad finem Alfonso hujus II plus minus CXLVII.

T E M P O R A H E L V E T I O R V M
F O E D E R A T O R V M.

Helvetiorum res proximis sæculis illustres & validæ fuere: quas exposuere viri magni in Helvetia nati, eaque curâ & studio optimè de patria sua sunt meriti. Nos tempora eorum notabimus breviter, & missis antiquioribus tantum ea dicemus, quæ ab initio fæderis pro libertate percussi fluxere. Occasionem primo fæderi feriendo dedere ambitio Alberti Austriaci imp. ex familia Habsburgica, & præfectorum ejus insolentia ac asperitas in veram tyrannidem degenerans. Id namque quærebatur, ut populus relicto jure suo, quo solum imperatorem, velut imperii præsidem ac rectorem, nec quenquam alium, principem aut dominum agnoscebat, in clientelam se daret domui Habsburgicæ sive Austriacæ. Quod cum blanditiis obtineri ab eo non posset, tentata res est per imperia aspera & crudelia. Quæ cum ferre homines liberioris ingenii non possent, conspirarunt inter se pauci primùm de tyrannide depellendâ. Primi fuere viri tres rus suum colentes, in quos præcipuè, velut auctoritatem inter vicinos habentes, insolentia ac injuria præfectorum libidini imperatoris subservientium incurrerant. Hi pluribus paulatim clam sibi adjunctis ex tribus pagis, Suitiis, Vriis, Vndervaldiis, & re quàm maxime secretò habitâ, anno æræ Christianæ MCCCVIII surgente ipsi Kalendis Januariis præfectorum, & eorum, quos sciebant libertatis suæ hostes esse, arces omnes per eosdem pagos cervicibus suis imminentes consilio magis quàm armatâ vi ceperunt, dimissisque quos in iis deprehenderant, diruerunt. Tum tres pagi per legatos suos coeuntes consensu publico postridiè Kalendarum fœdus de tuenda libertate sanciverunt, in annos X. Deinde cum res poscere videretur (infestabantur enim fœderati à vicinis, qui Austriacis parebant, quorum magnæ per Helvetiam opes erant) anno MCCCXV cæsis paulò ante ad Morgartum in finibus Suitiorum Leopoldi Austriaci copiis, & aliis apud Vndervaldios eodem penè tempore fuis fugatisque, multis etiam interfectis, fœdus aliud inter se inierunt in perpetuum, signatum Brunnæ die VII Decemb. Hoc universæ societatis Helveticæ, quæ deinceps maxima cepit incrementa, tenue fuit initium. Fœderis caput fuit defensio libertatis contra oppressores, salvo cuique jure suo publico privatoque: Omnis pactio sine consensu sociorum communi cum exterorum quoquâ prohibita. Iudicia more solito sancta ut sint, & vim suam habeant, statutum. Huic fœderi deinde se junxere Lucernates, qui oppidum habitant ad Rusam fl. è lacu exeuntem subalpinum, offensi gravibus injuriis Austriacorum, in quorum ditione tunc erant, quæ injuriæ ad minuenda eorum publica jura ac immunitates pertinebant. Facta hæc conjunctio anno MCCCXXXII mense Novembri. Post hos eidem societati se addidit Tigurini anno MCCCCLI mense Aprili, civitas perantiqua & inclita & potens in Helvetia ad amenum & spaciosum lacum civitati cognominem, quâ Limagus fl. è lacu erumpit in Rhenum se effusus. Hoc verò ut fierent, periculo suo commoti sunt. Nam cum ante annos circiter XVII

exortâ fortè inter cives & magistratum discordiâ forma reip. in urbe mu-
 tata esset, potestate à paucis optimatibus, qui Oligarchiam tenebant, ad
 plures, qui è tribubus per suffragia eligebantur, translata, offensi illi, qui
 cedere potestate cogebantur, & ob crimen insuper ad pendendam civitati
 multam poscebantur, relicta urbe in exilium concesserant, & magnam
 procerum ac nobilitatis vicinæ partem contra patriam concitaverant, bel-
 lumque commoverant. Deinde cum aperta vi proficere se parum vidis-
 sent ad dolos versi, cum conjuratis alia omnia simulantibus in urbem se in-
 finuarant, ut destinata horâ noctis, de qua convenerant inter se, cum oppi-
 danis consilii secreti sociis, trucidatis, qui in magistratu erant, remp. in-
 vaderent. Sed re ad consulem per indicium delata eâ ipsâ nocte, quâ cæ-
 des erat facienda, repente vocatis ad arma civibus duce consule, pugnâq;
 nocturnâ in urbe coortâ, malum in ipsos erat versum. Qui evaserant, aut
 urbem ingressi non erant, foris rursus armis commotis, & pluribus in par-
 tes tractis, in quibus Habsburgii Comites erant, & denique Austriacis et-
 iam concitatis bellum gravius parabant. In hoc igitur discrimine ut se
 societate munirent, foedus cum Sutiis, Vriis, Vndervaldiis, Lucernati-
 bus inierunt, honorisque causâ ob potentiam & libertatem vetustam ce-
 dentib. ultrò cæteris primò inter socios locum acceperunt. Mox verò
 excepit eos bellum ab Alberto Austriae duce: idque malè compositum re-
 cruduit eodem anno, & Glaronenses foederi eidem vergente jam anno ad-
 jecit: quemadmodum & anno sequente MCCCLII mense Junio Tugi-
 nos, Tigurinis & Sutiis confines oppidum modicum colentes ad lacum
 amenum, per quem maximè à Sutiis dirimuntur, Austriis parere solitos.
 Tum rursus Tigurum magno exercitu admoto obsessum ab eodem Al-
 berto, obsidioque post mensem operâ intercedentium pactione soluta. Fa-
 ctum anni illius mediâ æstate. Post Tuginos ad foedus idem venere Ber-
 nates anno MCCCLIII pridie Non. Martij, quorum urbs recens quidem,
 ante annos nimirum CLXII à Bartholdo Zaringensi primò condita, sed
 omnium, quæ in Helvetia sunt hodiè potentissima, & tutissimo loco ad Aru-
 lam fl. sita, cujus fluxu propemodû cingitur, uno tantum latere angusto ex-
 cepto, per quod cum reliqua regione conjungitur specie peninsulae. Sed
 foedus à Bernatibus cum tribus tantum pagis primis ictum fuit disertè, sic
 tamen, ut tacitè Tigurini & Lucernates quoq; pactis implicarètur. Deinde
 per aliquot annos gravia bella secuta sunt, & Tigurum anno MCCCLIV ter-
 tium ab Alberto Austriae principe obsidio difficili, juvante eum ipso im-
 peratore Carolo IV, pressum: multa, quæ solvendo foederi essent, tum ab
 imperatore tum ab aliis tentata, foedus in discrimen adductum, & penè
 peremptum: grave prælium anno ære Christiane MCCCLXXXVI à foedera-
 tis commissum ad Sempachium in finibus Lucernensium contra Austria-
 cos, & eorum socios, in quo ipse belli dux Leopoldus Austriae princeps
 Alberti filius cum maximo nobilitatis numero cecidit VII Eid. Julii.
 Hac fortunâ foedus firmatum, licet varia bella contra foederatos resurge-
 rent non ab Austriacis solum, sed etiam ab aliis; & arma quoque socialia
 cum summo discrimine in se versa, reliquis fæderatis contra Tigurinos præ-
 commotis Tigurum ipsum obsessum, ab Helvetiis cæteris gravissimo præ-
 lio decertatum ad Basileam contra Ludovicum Galliae regis filium nume-
 rosis copias ducentem ad dissipandum concilium Basileense, quo ipsi
 quidem occubuere, cum pauci numero essent, sed hostis vim ita fregere,
 ut is se sine mora, nullâ re amplius tentatâ in Galliam recipere cogeretur.
 Fuitque bellum hoc sociale diuturnum, sed tandem tamen facta concor-
 dia. Rursus commota arma Austriaca à Sigismundo principe, quæ
 X iiij desierunt

desiêre in bellum Burgundicum omnium longè gravissimum, quo ter intra vertentem annum ab Helvetiis confœderatis aperto Marte victus, fufus, fugatus est, & maximis cladibus affectus Carolus Burgundiæ utriusque, & totius Belgicæ à Frisiis usque in Picardos princeps potentissimus & bellicosissimus, ad Gransonium, Moratum, Nanceium: quorum præliorum postremo ipse quoque super ingenti strage suorum occubuit. Id commissum in Lotharingia initio anni MCCCCLXXVII ipsi nonis Ianuarij die Dominicâ: Priora anno præcedente MCCCCLXXXVI in Helvetia postridie Kal. April. & XII Kal. Julii. Secutaque anno MCCCCLXXXVIII victoria illustri de duce Mediolanensi in Lepontiis, parta medio mense Novembri. Et hæcenus octo tantum pagi, quos sic nuncupant, in fœdere Helvetico fuêre, qui vulgò veteres sunt vocati, à quib. hæc gloria parata. Cum verò similtas ex æmulatione, & iniquâ, ut quidam existimabant, prædæ Burgundicæ amplissimæ divisione exitisset inter pagos quatuor vicatim habitatos, & totidem oppidanos, atque hi societate duorum oppidorum aliorum Salodori & Friburgi, quos fœdus commune non includebat, se munivissent, atque hinc major quoque discordia inter eosdem esset orta, tandem ad eam sopiendam anno MCCCCLXXXI in colloquio Stantiano apud Vndervvaldios convenit, ut Salodori & Friburgii communi fœderi adscriberentur. Ita ex VIII pagis fœderatis X facti sunt non sine fremitu domus Austriacæ, in cujus clientela ad id usque tempus à multis annis Friburgum fuerat, cum Salodorum in numero civitatum liberarum imperii Germanici, ut prius Tigurum, hæcenus fuisset. Tum repetita & confirmata fœdera omnia priora, & contracta in fœdus unum, quod ex loco Stantianum est vocatum. Iterumque bella varia gesta post hoc fœdus contra Mediolanenses, Venetos, Austriacos, Suevos, quod difficillimum fuit, ad defendendam libertatem susceptum finitumque anno MCCCXCIX, in quod autore Cæsare Maximiliano multi principes, multæ civitates Germaniæ conspiraverant. Sed vicit etiam tum fortitudo & fortuna Helvetiorum multis præliis superior, uno solùm non magno superata: paxque meliore conditione horum quàm hostium facta: integra libertas fœderatis, cum omnibus locis bello occupatis relicta. Post quæ anno MDI amplissima civitas imperii Basilea ad Rhenum Helvetiis vicina, ut se contra insidias & injurias vicinæ nobilitatis, & exulum suorum tutam fieret, item Scaphusia supra Basileam ad eundem Rhenum Tigurinorum finibus propinquans & ipsa in numero civitatum imperii, sed Basilea multò minor, metuens sibi ab Austriacis, in quorum ditione olim fuerat, fœderi Helvetico quoque accessêre: numerusque pagorum librorum binario rursus ampliat, ut conferentur omnes XII. Demum post gravissima bella ab hoc tempore in Italia, & Gallia potissimum gesta, primum pro Galliæ rege, deinde contra eundem pro Sfortiis Mediolani principibus, quibus prior gentis gloria plurimum aucta fuit, maximè prælio atroci ad Novariam commisso, & exercitu validissimo in Burgundiam traducto, Davionemque obsessâ, Abbatiscellani, populus Alpinus jam ante liber post imperium Abbatis Gallensis, cui olim paruerat, excussus, anno MDXIII in fœderis societatem admissi fuêre: numeratique ab hinc pagi XIII: nec deinceps ad præsens tempus pagorum numerus auctus. Sed præter hos pagos aliæ quoque civitates sunt non pauca, & aliæ populi amicitia & societate cum fœderatis juncti, qui ex pactis auxilia fœderatis debent, & quibus vicissim auxilia ab his debentur, quoties res hinc inde secundum leges societatis poscunt. Quorum licet præclara conditio sit, tamen eum pagorum jure comparari non potest. Pagi enim communem aliquam

quam rempub. ex pluribus rebus publicis minoribus foedere inter se iunctis conficiunt, pari jure inter se in negociis, quæ ad rempublicam illam communem, & commune foedus pertinent; Excipe tantummodo, quod solis Tigurinis tributum, vel stato tempore, vel quoties res poscit, conventum pagis indicere, id est, universæ foederatorum reipubl. senatum convocare, in senatu conventivè illo præsidere, primumque locum tenere, agenda proponere, ante alios omnes sententiam dicere, peregrinorum regum aut principum aut civitatum legatis senatum dare, ac dicendi potestatem facere: item quod Bernatibus datum, qui omnes pagos potentia superant, secundo loco sedere, sententiamque suam promere: reliquos deinde certo ordine & sedem tenere, & quid de re proposita sentiant, exponere. Quæ tamen omnia hujusmodi sunt, ut magis honoris aut dignitatis, boniq; ordinis, quam juris aut potestatis alicujus præcipuæ esse videantur. Cæteroqui pagi omnes ex æquo veniendi ad conventum, assidendi suo loco, audiendi, deliberandi, exponendi mentem suam, suffragium ferendi, jus obtinent: & quod plurium pagorum sententiis probatur, id pro decreto habetur. Qui verò socii tantum foederatorum, aut reipub. hujus communis tantum sunt, his jura hæc non patent. Nisi forte gravis aliqua causa, quæ ad eos quoque pertineat, imprimis de bello aut pace agatur. Tum enim extra ordinem interdum illi quoque, aut ex illis præcipui, ut Rhæti, Gallenses, Mulhusii ad conventus hos vocantur, & ad dicendas sententias, ferendaque suffragia admittuntur. Quod tamen fit rarius. Quoniam verò præfecturæ quædam foederatis parentes bello partæ, aut alio modo acquisitæ olim fuere, priusquam posteriores pagi in foedus venere, quoties de earum negociis agitur, tantum illi ad deliberationes & suffragia admittuntur, aut statuendi potestatem habent, qui tum cum paratæ sunt, pagorum fuere numero: & ab his solis præfecti illis dantur. Interea singuli pagi seorsim suam rempublicam domi habent, quam habuere à majoribus acceptam, antequam foederi communi, velut reip. ampliori se jungerent, in eaque *αὐτόνομοι* sunt, & cum summâ potestate, nulli alteri subjecti, nec hujus ratione pagus in pagum ullum jus aut imperium tenet: quamquam alii aliis multò sint potentiores, pluresque & ampliores præfecturas possideant. Inter quos præcellunt Bernates, & post eos Tigurini, & post Tigurinos Basilienses. Nec domi omnes uno eodemque reip. genere gubernantur, sed alii aliis generibus gaudent: quæ tamen ad tria præcipua reduci posse clarissimus vir Iosias Simlerus arbitratur: scilicet, in quib. aut Consules, id est, civium magistri, aut Prætor, id est Schulthesius, aut præfectus, quem Ammannum vocant, summum magistratum tenent. Vbiq; tamen omnia ad plenissimam libertatem sunt comparata: regunturque singuli pagi per magistratus varios, ac per Senatum, conciliaque latiora, quorum omnium munera ab electione liberâ pendent, & vel semestria sunt, vel annua, vel biennialia: quondam verò etiam quædam munera continuabantur diutius. Quam omnem varietatem accuratissimè & doctissimè descripsit idem clarissimus Iosias Simlerus in libro de rep. Helvetiorum, qui lectione doctiorum, ac potissimum eorum, qui cognoscendæ disciplinæ ac prudentiæ civis sunt cupidi, est dignissimus. Habent verò pagi præfecturas complures; quarum aliæ communes sunt pagis pluribus, aliæ sunt pagorum singulorum: & quædam sitæ sunt trans Alpes Italico sermone utentes, aliæ easdem, quarum habitatores aut Germanicè loquuntur, aut Gallicè, differentes jure & amplitudine: nonnullæ libertati proximæ; nisi quod præfectos à pagis accipiant. Ex populis quoque, qui societate pagis conjuncti sunt complures numero, alii aliis dignitate, potentia, jure præstant,

præstant, & diversis temporibus ac diversis modis & conditionibus in societatem venere. Clarissimi horum sunt Genevenses ad Rhodanum ex lacu Lemano erumpentem: tum Rheti & Valesii, & his minores, Sangalenses, Rotevilenses, Mulhusii, Biennenses, Necomenses, & denique Abbas S. Galli cum cœnobitis suis. Ipsorum verò Helvetiorum fœderatorum res ac gloria istuc jamdudum peruenere, ut imperatores, reges, principes, respublicæ, ipse Papa Romanus eorum fœdus societatemque sæpius ambierint. Celeberrima fœdera iis fuere cum Gallis, Mediolanensibus, Hispanis, Austriacis, Sabaudis, Burgundis: à quorum plerunque honorario stipendio annuo, etiam cum bellum ipsis nullum est, ornantur. Duravit societas Helvetica, à quo tres pagi primi fœdus perpetuum pro libertate percusserunt, usque ad nos per annos cccii: à quo Tigurini ad fœdus accessere cclxxvi, à quo Bernates, qui postremi fuere fœderatorum veterum, cclxiii, ab inito fœdere Stantiano, quo Salodorum & Friburgum in fœdus recepti cxxxvi, à Basilea & Scaphusa in numerum pagorum adscriptis cxvi, à completo xiii pagorum numero civ.

Notandum verò in societate Helvetiorum etiam hoc, quod à quo tempore secessio facta est inter ipsos Helvetios in religione, quâ pagorum aliqui, principibus Tigurinis, à meretrice Babylonia discesserunt; ceteri cum eadem manserunt, sæpe fiat, ut Tigurum, Berna, Basilea, Scaphusa, Glarona Abbatiscellani seorsum conveniant; reliqui etiam idem faciant: salvo tamen fœdere generali.

TEMPORA TURCARVM OTHMENIDA-
RVM SEV OTHOMANNORVM.

Turca diu potentes fuere in partib. Orientis primum, deinde & in minore Asia, creveruntq; eorum vires & opes diffensione populorum aliorum; & maximè apud Europæos inclaruere post annum Christi millesimum nonagesimum, temporib. expeditionum sacrarum, cum Solimanno duce in minore Asia se iis objecere: & ab isto tempore sedem & imperium in eadem regione retinere per annos plus minus c. l. Deinde à Tartaris in Asiam influentibus vehementer sunt afflicti, & redacti in arcum. Sed emerere rursum circiter annum Christi mccc, labentib. reb. Tartaricis. Quà tempestate caput in Turcis efferebat Othmen Othogulis filius, Othomannus vulgò nuncupatus, Caramannia primū præfectus beneficio Aladini Sultani potentissimi, Aladino autem mortuo ipse imperiū arripuit circiter annum Christi mcccii, obiitque post annum ab hoc initio suo xxv: à quo posterii Othmanni vel Othomanni nuncupari voluerunt. Imperium defuncti, dum duo filii natu majores armis inter se contendunt, rapuit filius minimus Orhanes: qui reb. in Asia firmatis & auctis, Nicæa Bithynia metropoli quoque occupata, trajecto cum exercitu Helleponto Europa inuasit, multa illic cepit, plura diripuit: regnavit annos xxxi. Successere ei filii duo, Soleimanes Callipoli in Cherroneso Thracia potitus, & Amurates. Hic prolatis in Europa imperiū finib. Hadrianopoli in Thracia sedem posuit, princeps bello & pace egregius, amicus & socius Palæologi imp. Byzantini, demum à transfuga in prælio contra Servia dynasten interemptus, cum imperium post patrem tenuisset annos quasi xxx. Eum excepit filius Bajazetes cognomento *Wilderm*, quod Græci *καίλαψ* dicunt, in rebus gerendis acer & celer (unde cognomen profectum) Byzantarum rerum penè arbiter, planè victoriosus, post multa feliciter gesta à Tamerlane Tartaro tandem in prælio ad fines minoris Armenia captus, & cavæ ferreae inclusus, circumvectusque & ostentui habitus omne genus contumeliæ pertulit, in eaq; miseriam vitam finiit. Incidit in hanc calamitatem anno æræ Christianæ mcccxcix, post initium Othmenis imperii & familiae conditoris xcvi, cum regnasset annos circiter xii. Videbaturque Othomannicum imperium finē habere, cum è filiis, quos multos habuit, Iosua sparsas fortunæ reliquias à morte Tamerlanis cepit recolligere: quem frater Emir Mulsumanes, & hunc vicissim Moses, Mosē denique Mahometes ope Christianorum evertit & occidit, quod postremū factū traditur circiter annū Christi mcccxciii, post cladem patris xciii. Ab hoc Mahomete fortuna imperii Othomannici restituta in Asia & Europa, pax cum Græcis culta, imperium administratum per annos viii, relictumq; filio natu majori Amurati ii. Is reb. maximis gestis, imperio Turcico in Asia & Europa plurimum dilatato, Byzantino infracto, Græciā cum Macedonia & Epiro oppressā, Illyrico magnam partem domito, Vngaris ad Varnam stratis, vivens regni habenas filio Mahometi Christianā fœminā Servia Despoenā nato tradidit, sed paulò post consilii poenitens easdem resumpsit: obiit anno Christiano mccccli, mense Febr. Hoc verum initium Mahometis ii cognomento Magni: qui anno Christiano mccccliii Constanti-nopolim occupavit, Trapezuntē alteram Orientalis imperii sedē, quam Comneni tenebant, cum Cappadociā, Colchide, aliisque cum his conjunctis provinciis subegit, Comnenos omnes evertit, Caramannos Ciliciā & locis vicinis exiit, Macedoniam Græciamque, & Illyrici regiones rursus bello sibi subiecit, cum Vsumcassane Persarum rege in Oriente, cum Ioanne Huniade in Vngariā gravi ac vario Marte decertavit: imperiū multò majus, quam à patre acceperat, Bajazeti & Zizimo filiis (tertiū enim

enim Mustafam natu maximū, principem fortissimū, paulò antè amiserat) reliquit anno Christi MCCCCLXXXI, imperii sui XXXI. Sed Zizimus velut imperii æmulus à fratre armis peritus & victus fugā sibi consuluit, & in Italiā exul vitam finiit. Bajazeres militari virtute & fortunā patre minor infeliciter in Oriente contra Ægyptios primū, deindè contra Persas, felicius verò contra Venetos, Vngaros, Illyrios bello gesto, cum in sceptro fuisset annos ferè XXXI, & menses aliquot, filiosq; jam senex de successione contententes vidisset, Selimo demū natu minimo, sed ferocissimo gubernacula dimittere, & vitā cedere coactus fuit anno æræ Christianæ fluente MDXII. Selimus avo quam patri similior fratrib. & fratrum liberis ac nepotib. è medio sublatis, cum Hismaële Persarum rege in Oriente pugnavit feliciter, Syriam & Ægyptū debellatis Mameluchis imperio Othomannico adjecit. Majora parans octavo regni anno vixdum expleto è vitā abiit, successoremq; accepit filium unicum Solimannū ex Tartarā Preceptide susceptum. Hic Caroli V imp. cujus anno secundo caput, perpetuus & ferè anniversarius hostis, & bis terve cum Tomaso Persarum rege gravissimis præliis in Oriente congressus, Rhodo insulā & urbe captā, Vngariā sepe infestatā, & majori ex parte sibi subjectā, Tripoli & aliis in Africā occupatis, Melite magnā vi frustra tentatā, ad castellum Vngariæ Zigaretum tandem ætate jam grandis animam in castris efflavit, anno Christi MDLXVI, cum sceptrū tenuisset annos XLVI. Filios duos præclarè indolis Mustafam & Bajazetem affectati regni insimulatos, sed haud convictos, alterum præsens, alterum apud Persas crudeliter interemerat. Tertium indole priorib non parem Selimum hæredē habuit. Selimus II in Asia parum prosperè bellavit: Cyprū Venetis ademit, ingenti pugnā navali ab iis & Hispanis victus, anno Christi MDLXXIII exeunte, imperii sui IX fluente fatis cessit. Filius hujus Amurates III à quinq; fratrum cæde regnū auspicatus contra Mahometē Hodabendam Persarum regē, & filium ejus Abantem difficile & diuturnū bellum per duces suos variā fortunā gessit durans annos ferè XII: quo finito pacem Vngariæ turbavit, moriensq; anno Christi MDXCIII surgente, regnum bellumq; Vngaricū transmisit ad filium Mahometem III: qui XIX fratrib. crudeli parricidio è medio sublatis, & cum patre tumulatis, continuato per Bassas suos in Hungaria & finitimis regionib. bello, ipse Veneri & ventri deditus è vitā excessit anno imperii sui IX ferè exituro, Christi autè MDCIII similiter propè finito, die nimirum XXI Decembris. Cujus locū excepit filius Achmetes adhuc adolescens, annum ætatis agens XV vivendoq; ac imperando pervenit ad diē XI Novemb. anni Christi MDCXVII, ætatis suæ XXXIX, imperii XIII, princeps ingenii mitis & justitiam amantis, qui fratrem natu minorē Mustagerum in regni sui auspicio contra morē ac institutum dom⁹ Othomannicæ vivū in fidā custodiā servare, quàm hostiā pro securitate status sui mactare maluit. Et cum moriens liberos relinqueret minorenes, eundem fratrem procerib. suis commendatū, ut vulgo persuasū fuit, è custodiā educi, & successorem declarari jussit. Atq; ita factum: Mustaga à procerib. in throno regio solenniter collocatus, ac in potestatis possessionē immisus. Sed cū re ipsā ob ingenii simplicitatē, & animū quieti & superstitioni magis quàm reb. magnis agendis aptum imperio deprehenderetur inutilis, post tertium imperii mensē ab iisdem procerib. è throno in carcerem reductus, & eodem in throno Achmetis nuper defuncti filius natu maximus Osmannus annos natus XIII collocatus fuit. Quod factum die XIII Kal. Martii Juliani, anno æræ Christianæ MDCXVIII. Is hodie imperat. Duimperii conditoris ad initiū hujus Osmani annos circiter CCCXVI: post videbatur concidisse, ejus instaurator fuit, annos CCV.

*Errata Typographica in hoc commentario duplici ordine heic notata,
quorum prior ad solos numeros, alter ad reliquum
textum pertinet, sic corrige.*

Pag.	lin.	pro	lege	Pag.	lin.	pro	lege
19.	17.	MCCCLX	MCCCLX.	112.	19.	novennio	decennio.
34.	39.	MDCIX	MDCXI.	139.	10.	CLXXXI	DLXXXI.
ead.	ead.	MDCLVIII	MDCLVI.	152.	26.	CLXXXVII	CLXXXVI.
42.	36.	DCCCXXIV	DCCCXXIV.	179.	25.	CCCCXCXLX	CCCCXCIX.
69.	42.	CCCLXXXIII	CCLXXXIII.	189.	17.	MCCLVII	MCCXLVII.
73.	34.	XXI	XXV.	195.	47.	CXLV	XCVII.
74.	48.	solis III	solis IIIII.	ead.	ead.	XCI	XLIII.
79.	1.	VIII Cal.	VII. Cal.	211.	1.	MDLXXXV	MDXCVIII.
ead.	6.	DCC LXXXI X	DCCLXXXVIII.	230.	8.	MCLXXIV	MCLXIV.
87.	34.	CIXXXVIII	CLXXXVIII.	243.	41.	LXIX	MCCCLXIX.
106.	31.	CXX	CXV.	pag. verò 132.	lin. 16.	post ad diluuium intertere hæc	ad mundi & principium M &c.
ead.	48.	menf. VI	menf. XI.				
107.	21.	d. XXVII	d. XXVII.				

Pag. 4. lin. 29. pro cur lege cum. pag. 6. lin. 20. post fari licebat: *intertere*, rursusque cum adolebatur, non
 licebat. pag. 8. lin. 10. à sine lege Censorinus. pag. 12. lin. 11. lege *ἐκατομυριάων*. pag. ead. lin. 32. pro PA-
 CHAN lege PACHON. pag. ead. lin. 34. pro Conun lege Conum. pag. ead. lin. 42. pro THEBERI
 lege TEBETH. pag. 15. l. 46. lege *τρεῖς ἀρχαὶ οὐρανῶν ἐν τῆσδε*. pag. 19. lin. 22. lege communi. pag. 23.
 lin. 3. ante ult. pro verum lege verum. pag. ead. in margine, lin. penult. pro minus lege novus. pag. 25. in marg.
 ad lin. 3 scribendum Epocha Antiochena. pag. ead. lin. 17. lege *ineunte*. & paulò post, Antiochenis. pag. 26.
 lin. penult. pro hinc lege hunc. pag. 28. l. 13. pro sedecas lineas lege sedes alienas. pag. 29. in margine post verb
 illa, A Era Christ. lege, vide de vero natali Christi quæ infra disputantur peculiari capite, libro Commentarii hu-
 jus III. pag. ead. l. 27. post duobus *intertere*, annis. pag. ead. l. 38. pro domum lege demum. pag. 33. l. 29.
 post undenos dele comma. pag. ead. l. 34. post sub dele comma. p. ead. l. 46. pro annis Antiochenis lege annus
 Antiochenus. p. ead. lin. ult. dele comma post hoc, & pone post est. p. 34. l. 25. lege circumactum. p. 39. l. 15. pro
 vicis lege vivis. pag. 42. l. 36. post *ἡρώδης* pone comma. pag. 45. l. 40. leg. currentem. pag. ead. l. antepo-
 nit. leg. irrefragabilis. pag. 46. l. 28. lege Ægyptos. pag. 47. lin. 37. lege longinqua. p. ead. l. 44. lege per-
 misit. p. 49. in marg. leg. defensio ex Thucydide. p. ead. lin. 19. lege tamen alii. pag. ead. l. 32. leg. Aristogi-
 ton. p. ead. l. 39. post scribit dele comma. p. 50. l. 41. pro *τελευτησάσης* lege *τελευτήσας*. p. ead. l. 44. pro Atticorū
 lege Atticorū. p. 56. l. 8. à sine pro Iphiti lege. Iphiti. p. 58. è regione l. 30. in marg. ponendū, De iisdem Bruchtoni
 delinium. p. 59. l. 2. lege vanius? p. 60. l. 25. lege antecesserant p. ead. l. 31. lege Cræsum, item Crafo. p. 61. l. 1.
 lege literis. p. 63. l. 22. lege remotiora. p. ead. l. 23. lege verbis. p. 67. lin. 16. lege conservatam. p. 68. lin.
 72. l. 18. lege fuit usus, quemadm. p. 73. lin. 38. lege eclipsim. p. 75. l. ult. lege xxvi Ianuarii Rom. p.
 76. l. 25. lege defecus xi Cal. p. 80. lin. 2 & 5. lege pseudoeptic. p. 85. l. ult. lege Olympiadis. p. 86.
 l. 19. lege Ezechia. p. 87. l. 18. lege citatus à Iosepho. p. 88. l. 26. lege Necum. p. 93. l. 17. lege habi-
 tavitque. p. 108. l. 40. lege paschalis. p. 109. l. 6. à sine lege Dionysiana. pag. 110. l. 5. lege Ægyptios.
 p. 111. lin. 11. pro minorum lege annorum. p. 113. l. 4. lege Nabonassaræ. p. ead. l. 19. lege *ἡρώδης*. pag.
 117. l. 4. in marg. lege .i. feria quinta. p. ead. l. 10. lege Copernici. p. ead. l. 33. pro quo aquatur lege quæ aqu. p.
 118. l. 32. leg. secundam per. p. ead. l. 34. lege annis verò 60. p. 124. l. 9. à sine lege Cælestis. p. 131. l. 24. lege
 Hebrazarum. p. ead. l. 5. à sine lege ex Ægypto, ut expressim. p. 134. l. 16. lege à Cæfare Claudio. pag. 136. l. 3.
 lege descendentes. p. ead. l. 7. lege Candaules. p. ead. l. 14. lege Dardanum. p. 137. l. 21. post MDLXXXVI
 pone exeunte. p. 138. lin. 5. lege Pergameno pag. ead. l. 26. lege principatus. p. 141. lin. 7. pro sex lege sex-
 tus. p. 144. l. 25. lege M^s Manilio. p. 147. l. 35. lege possiderent. p. 148. l. 2. lege illic turbatas. p. 150.
 l. 35. lege Cranaus. p. 153. l. 40. lege nobiles. p. 158. l. 12. leg. colonia. pag. 159. l. 36. lege Olympiadem.
 p. ead. l. 46. leg. communi. p. 170. l. 22. lege bello. p. 175. l. 29. lege coloniam, & ead. l. 37. colonia. p. 176.
 lin. 4. à sine, lege Themistoclis. p. 177. l. 7. à sine lege Pœni. p. 178. l. 34. lege Campanos. p. 179. l. 12. lege
 Papo. p. ead. lin. 26. lege Graccho, Q. Fab. p. 184. l. 5. pro objacet lege subjacet. p. 185. lin. 18, 19. lege uni-
 versis Celtico rum dedisse Ambivaritum: & hunc &c. p. ead. l. 28. lege affixerunt. p. 188. l. 16. pro regum lege
 regnum. p. 190. l. 10. à sine lege septimi. p. 191. l. 16. lege primus p. 192. l. 8. lege Pompelonis. p. 195. l.
 47. lege redegit anno. p. 202. l. 31. lege si exceperis. p. 208. l. 38. lege plebejus p. 211. l. 2. lege Hodunus p. ead.
 m. 31. lege imperia p. 212. l. 9. à sine lege Vngaria, conditum p. 213. l. 34. lege Tamerlanem. p. 214. l. 13. lege
 Tamerlanis, qui. p. ead. lin. 39. lege stipendiarium, quoties p. 221. lin. 8. pro extincto lege imperii honore à papâ
 exuto. p. 234. lin. 10. lege Guelforum, p. 236. lin. 39. lege libidinem. p. 240. l. 41. lege quererentur. p. 248.
 lin. 38. lege liberorum.
 pag. 152. lin. 32. pro Cleon. lege Chilon.

